הלכות קידוש החודש

משנה תורה לרמב״ם

geulaquiz.com

פרק א

א חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה הֵם חָדְשֵׁי הַלְּבָנָה שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כח יד) "עֹלַת חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ" וְנֶאֱמַר (שמות יב ב) "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים". כָּךְ אָמְרוּ חֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה בְּמַרְאֵה הַנְּבוּאָה דְּמוּת לְבָנָה וְאָמַר לוֹ כָּזֶה רְאֵה וְקַדֵּשׁ. וְהַשָּׁנִים שֶׁאָנוּ מְחַשְּׁבִין הֵם שְׁנֵי הַחַמָּה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טז א) "שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב":

ב וְכַמָּה יִתְרָה שְׁנַת הַחַמָּה עַל שְׁנַת הַלְּבָנָה קָרוֹב מֵאַחַד עָשָׂר יוֹם. לְפִיכָךְ כְּשֶׁיִּתְקַבֵּץ מִן הַתּוֹסֶפֶת הַזֹּאת כְּמוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם אוֹ פָּחוֹת מְעַט אוֹ יוֹתֵר מְעַט מוֹסִיפִין חֹדֶשׁ אֶחָד וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ וְהִיא הַנִּקְרֵאת שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת. שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִהְיוֹת הַשָּׁנָה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ וְכָךְ יָמִים שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב ב) "לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה". חֳדָשִׁים אַתָּה מוֹנֶה לְשָׁנָה וְאֵין אַתָּה מוֹנֶה יָמִים:

ג הַלְּבָנָה נִסְתֶּרֶת בְּכָל חֹדֶשׁ וְאֵינָהּ נִרְאֵית כְּמוֹ שְׁנֵי יָמִים אוֹ פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר מְעַט. כְּמוֹ יוֹם אֶחָד קֹדֶם שֶׁתִּדְבַּק בַּשֶּׁמֶשׁ בְּסוֹף הַחֹדֶשׁ וּכְמוֹ יוֹם אֶחָד אַחַר שֶׁתִּדְבַּק בַּשֶּׁמֶשׁ וְתִרְאֶה בַּמַּעֲרָב בָּעֶרֶב. וּבַלַּיְלָה שֶׁתִּרְאֶה בַּמַּעֲרָב אַחַר שֶׁנִּסְתְּרָה הוּא תְּחִלַּת הַחֹדֶשׁ וּמוֹנִין מֵאוֹתוֹ הַיּוֹם תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם. וְאִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ לֵיל שְׁלֹשִׁים יִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ. וְאִם לֹא יֵרָאֶה יִהְיֶה רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ יוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים וְיִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים מֵחֹדֶשׁ שֶׁעָבַר. וְאֵין נִזְקָקִין לַיָּרֵחַ בְּלֵיל אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים בֵּין שֶׁנִּרְאָה בֵּין שֶׁלֹּא נִרְאָה. שֶׁאֵין לְךָ חֹדֶשׁ לְבָנָה יוֹתֵר עַל שְׁלֹשִׁים יוֹם:

ד חֹדֶשׁ שֶׁיִּהְיֶה תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים וְיָרֵאָה יָרֵחַ בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים נִקְרָא חֹדֶשׁ חָסֵר. וְאִם לֹא יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ וְיִהְיֶה הַחֹדֶשׁ שֶׁעָבַר שְׁלֹשִׁים יוֹם נִקְרָא חֹדֶשׁ מְעֻבָּר וְנִקְרָא חֹדֶשׁ מָלֵא. וְיָרֵחַ שֶׁיֵּרָאֶה בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים הוּא הַנִּקְרָא יָרֵחַ שֶׁנִּרְאָה בִּזְמַנּוֹ. וְאִם נִרְאָה בְּלֵיל אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים וְלֹא נִרְאָה בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים הוּא נִקְרָא יָרֵחַ שֶׁנִּרְאָה בְּלֵיל עִבּוּרוֹ:

ה אֵין רְאִיַּת הַיָּרֵחַ מְסוּרָה לְכָל אָדָם כְּמוֹ שַׁבָּת בְּרֵאשִׁית שֶׁכָּל אֶחָד מוֹנֶה שִׁשָּׁה וְשׁוֹבֵת בַּשְּׁבִיעִי. אֶלָּא לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל מָסוּר עַד שֶׁיְּקַדְּשׁוּהוּ בֵּית דִּין וְיִקְבְּעוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ הוּא שֶׁיִּהְיֶה רֹאשׁ חֹדֶשׁ. שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יב ב) "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם" עֵדוּת זוֹ תִּהְיֶה מְסוּרָה לָכֶם:

ו בֵּית דִּין מְחַשְּׁבִין בְּחֶשְׁבּוֹנוֹת כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּחַשְּׁבִים הָאִיטַטְגְּנִינִים שֶׁיּוֹדְעִין מְקוֹמוֹת הַכּוֹכָבִים וּמַהֲלָכָם וְחוֹקְרִים וּמְדַקְדְּקִים עַד שֶׁיֵּדְעוּ אִם אֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה הַיָּרֵחַ בִּזְמַנּוֹ שֶׁהוּא לֵיל שְׁלֹשִׁים אוֹ אִי אֶפְשָׁר. אִם יָדְעוּ שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה יוֹשְׁבִין וּמְצַפִּין לָעֵדִים כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ שֶׁהוּא יוֹם שְׁלֹשִׁים. אִם בָּאוּ עֵדִים וּדְרָשׁוּם וַחֲקָרוּם כַּהֲלָכָה וְנֶאֶמְנוּ דִּבְרֵיהֶם מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ. וְאִם לֹא נִרְאָה וְלֹא בָּאוּ עֵדִים מַשְׁלִימִין שְׁלֹשִׁים וְיִהְיֶה חֹדֶשׁ מְעֻבָּר. וְאִם יָדְעוּ בְּחֶשְׁבּוֹן שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה אֵין יוֹשְׁבִים יוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֵין מְצַפִּין לָעֵדִים. וְאִם בָּאוּ עֵדִים יוֹדְעִין בְּוַדַּאי שֶׁהֵן עֵדֵי שֶׁקֶר אוֹ שֶׁנִּרְאֵית לָהֶם דְּמוּת לְבָנָה מִן הֶעָבִים וְאֵינָהּ הַלְּבָנָה הַוַּדָּאִית:

ז מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה עַל בֵּית דִּין שֶׁיִּתְחַשְּׁבוּ וְיֵדְעוּ אִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ אוֹ לֹא יֵרָאֶה. וְשֶׁיִּדְרְשׁוּ אֶת הָעֵדִים עַד שֶׁיְּקַדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ. וְיִשְׁלְחוּ וְיוֹדִיעוּ שְׁאָר הָעָם בְּאֵי זֶה יוֹם הוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ כְּדֵי שֶׁיִּדְּעוּ בְּאֵי זֶה יוֹם הֵן הַמּוֹעֲדוֹת. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג ב) "אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ" וְנֶאֱמַר (שמות יג י) "וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ":

ח אֵין מְחַשְּׁבִין וְקוֹבְעִין חֳדָשִׁים וּמְעַבְּרִין שָׁנִים אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ב ג) "כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תּוֹרָה וּדְבַר ה' מִירוּשָׁלָיִם". וְאִם הָיָה אָדָם גָּדוֹל בְּחָכְמָה וְנִסְמַךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיָצָא לְחוּצָה לָאָרֶץ וְלֹא הִנִּיחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹתוֹ חֲבֵרִי זֶה מְחַשֵּׁב וְקוֹבֵעַ חֳדָשִׁים וּמְעַבֵּר שָׁנִים בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְאִם נוֹדַע לוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אָדָם גָּדוֹל כְּמוֹתוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר גָּדוֹל מִמֶּנּוּ חֲבֵרִי זֶה אָסוּר לְקַבֵּעַ וּלְעַבֵּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְאִם עָבַר וְקָבַע וְעִבֵּר לֹא עָשָׂה כְּלוּם:

פרק ב

א אֵין כָּשֵׁר לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ אֶלָּא שְׁנֵי אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים הָרְאוּיִין לְהָעִיד בְּכָל דָּבָר וְדָבָר. אֲבָל נָשִׁים וַעֲבָדִים וְחֵרֵי הֵן כְּשְׁאָר פְּסוּלֵי עֵדוּת וְאֵין מְעִידִין. אָב וּבְנוֹ שֶׁרָאוּ אֶת הַיָּרֵחַ יֵלְכוּ לְבֵית דִּין לְהָעִיד. לֹא מִפְּנֵי שֶׁעֵדוּת הַחֹדֶשׁ כְּשֵׁרָה בִּקְרוֹבִים אֶלָּא שֶׁאִם יִמָּצֵא אֶחָד מֵהֶן פָּסוּל מִפְּנֵי שֶׁהוּא גַּזְלָן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מִשְׁאָר הַפְּסָלוֹת יִצְטָרֵף הַשֵּׁנִי עִם אַחֵר וְיָעִידוּ. וְכָל הַפָּסוּל לְעֵדוּת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים אַף עַל פִּי שֶׁהוּא כָּשֵׁר מִן הַתּוֹרָה פָּסוּל לְעֵדוּת הַחֹדֶשׁ:

ב דִּין תּוֹרָה שֶׁאֵין מְדַקְדְּקִין בְּעֵדוּת הַחֹדֶשׁ. שֶׁאֲפִלּוּ קִדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ עַל פִּי עֵדִים וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין בְּעֵדוּת זוֹ חֲבֵרִי זֶה מְקֻבָּלִין לְפִיכָךְ הָיוּ בָּרִאשׁוֹנָה מְקַבְּלִין עֵדוּת הַחֹדֶשׁ מִכָּל אָדָם מִישְׂרָאֵל שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל בְּחֶזְקַת כַּשְׁרוּת עַד שֶׁיִּוָּדַע לְךָ שֶׁזֶּה פָּסוּל. מִשֶּׁקִּלְקְלוּ הַבַּיְתוֹסִים וְהָיוּ שׁוֹכְרִין אֲנָשִׁים לְהָעִיד שֶׁרָאוּ וְהֵם לֹא רָאוּ הִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יְקַבְּלוּ בֵּית דִּין עֵדוּת הַחֹדֶשׁ אֶלָּא מֵעֵדִים שֶׁמַּכִּירִין בֵּית דִּין אוֹתָן שֶׁהֵם כְּשֵׁרִים וְשֶׁיִּהְיוּ דּוֹרְשִׁין וְחוֹקְרִים בָּעֵדוּת:

ג לְפִיכָךְ אִם לֹא יִהְיוּ בֵּית דִּין יוֹדְעִים אֶת הָעֵדִים שֶׁרָאוּ אֶת הַיֶּרַח מִשַּׁלְחִין אַנְשֵׁי הָעִיר שֶׁנִּרְאָה בָּהּ עִם הָעֵדִים שֶׁרָאוּ עֵדִים אֲחֵרִים שֶׁמְּזַכִּין אוֹתָן לְבֵית דִּין וּמוֹדִיעִין אוֹתָן שֶׁאֵלּוּ כְּשֵׁרִים הֵם וַאֲחַר כָּךְ מְקַבְּלִין מֵהֶם:

ד בֵּית דִּין מְחַשְּׁבִין בַּדְּרָכִים שֶׁהָאִיצְטַגְנִינִין מְחַשְּׁבִין בָּהֶם וְיוֹדְעִין הַלְּבָנָה כְּשֶׁתֵּרָאֶה בְּחֹדֶשׁ זֶה אִם תִּהְיֶה בִּצְפוֹן הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ בִּדְרוֹמָהּ וְאִם תִּהְיֶה רְחָבָה אוֹ קְצָרָה וּלְהֵיכָן יִהְיוּ רָאשֵׁי קַרְנֶיהָ נוֹטִין. וּכְשֶׁיָּבוֹאוּ הָעֵדִים לְהָעִיד בּוֹדְקִין אוֹתָם כֵּיצַד רְאִיתֶם אוֹתָהּ בְּצָפוֹן אוֹ בְּדָרוֹם. לְהֵיכָן הָיוּ קַרְנֶיהָ נוֹטוֹת. כַּמָּה הָיְתָה גְּבוֹהָה בְּרָאִית עֵינֵיכֶם וְכַמָּה הָיְתָה רְחָבָה. אִם נִמְצְאוּ דִּבְרֵיהֶם מְכֻוָּנִין לְמַה שֶּׁנּוֹדַע בַּחֶשְׁבּוֹן מְקַבְּלִין אוֹתָם וְאִם לֹא נִמְצְאוּ דִּבְרֵיהֶם מְכֻוָּנִין אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָם:

ה אָמְרוּ הָעֵדִים רְאִינוּהוּ בַּמַּיִם אוֹ בֶּעָבִים אוֹ בַּעֲשָׁשִׁית. אוֹ שֶׁרָאוּ מִקְצָתוֹ בָּרָקִיעַ וּמִקְצָתוֹ בֶּעָבִים אוֹ בַּמַּיִם אוֹ בַּעֲשָׁשִׁית אֵין זוֹ רְאִיָּה וְאֵין מְקַדְּשִׁין עַל רְאִיָּה זֹאת. אָמַר אֶחָד רְאִיתִיו גָּבוֹהַּ בְּעֵינַי כְּמוֹ שְׁתֵּי קוֹמוֹת וְאָמַר הַשֵּׁנִי כְּמוֹ שָׁלֹשׁ קוֹמוֹת הָיָה גָּבוֹהַּ מִצְטָרְפִין. אָמַר הָאֶחָד כְּמוֹ שָׁלֹשׁ קוֹמוֹת וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר כְּמוֹ חָמֵשׁ אֵין מִצְטָרְפִין. וּמִצְטָרֵף אֶחָד מֵהֶם עִם שְׁנֵי שֶׁיָּעִיד כְּמוֹתוֹ אוֹ יִהְיֶה בֵּינֵיהֶן קוֹמָה אַחַת:

ו אָמְרוּ רְאִינוּהוּ בְּלֹא כַּוָּנָה וְכֵיוָן שֶׁהִתְבּוֹנַנּוּ בּוֹ וְנִתְכַּוְּנוּ לִרְאוֹתוֹ לְהָעִיד שׁוּב לֹא רְאִינוּהוּ אֵין זוֹ עֵדוּת וְאֵין מְקַדְּשִׁין עָלֶיהָ. שֶׁמָּא עָבִים נִתְקַשְּׁרוּ וְנִרְאוּ כַּלְּבָנָה וְכָלוּ וְהָלְכוּ לָהֶם. אָמְרוּ עֵדִים רְאִינוּהוּ בְּיוֹם תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים שַׁחֲרִית בַּמִּזְרָח קֹדֶם שֶׁתַּעֲלֶה הַשֶּׁמֶשׁ וּרְאִינוּהוּ עַרְבִית בַּמַּעֲרָב בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִים וּמְקַדְּשִׁין עַל רְאִיָּה זוֹ שֶׁהֲרֵי רָאוּהוּ בִּזְמַנּוֹ. אֲבָל הָרְאִיָּה שֶׁאָמְרוּ שֶׁרָאוּהוּ בְּשַׁחֲרִית אֵין נִזְקָקִין לָהּ שֶׁאֵין אָנוּ אַחְרָאִין לִרְאִיַּת שַׁחֲרִית וּבְיָדוּעַ שֶׁהָעָבִים הֵם שֶׁנִּתְקַשְּׁרוּ וְנִרְאָה לָהֶם כִּלְבָנָה. וְכֵן אִם רָאוּהוּ בִּזְמַנּוֹ וּבְלֵיל עִבּוּרוֹ לֹא נִרְאָה הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין שֶׁאֵין אָנוּ אַחְרָאִין אֶלָּא לִרְאִיַּת לֵיל שְׁלֹשִׁים בִּלְבַד:

ז כֵּיצַד מְקַבְּלִין עֵדוּת הַחֹדֶשׁ. כָּל מִי שֶׁרָאוּי לְהָעִיד שֶׁרָאָה אֶת הַיֶּרַח בָּא לְבֵית דִּין. וּבֵית דִּין מַכְנִיסִים אוֹתָן כֻּלָּן לְמָקוֹם אֶחָד וְעוֹשִׂין לָהֶן סְעֻדּוֹת גְּדוֹלוֹת כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הָעָם רְגִילִין לָבוֹא. וְזוּג שֶׁבָּא רִאשׁוֹן בּוֹדְקִין אוֹתָן רִאשׁוֹן בַּבְּדִיקוֹת שֶׁאָמַרְנוּ. מַכְנִיסִין אֶת הַגָּדוֹל וְשׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ. נִמְצְאוּ דְּבָרָיו מְכֻוָּנִים לַחֶשְׁבּוֹן מַכְנִיסִים אֶת חֲבֵרוֹ. נִמְצְאוּ דִּבְרֵיהֶם מְכֻוָּנִין עֲדוּתָן קַיֶּמֶת. וּשְׁאָר כָּל הַזּוּגוֹת שׁוֹאֲלִין אוֹתָם רָאשֵׁי דְּבָרִים. לֹא שֶׁצְּרִיכִים לָהֶם אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵצְאוּ בְּפֶחֵי נֶפֶשׁ, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ רְגִילִין לָבוֹא:

ח וְאַחַר כָּךְ אַחַר שֶׁתִּתְקַיֵּם הָעֵדוּת רֹאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר מְקֻדָּשׁ וְכָל הָעָם עוֹנִים אַחֲרָיו מְקֻדָּשׁ מְקֻדָּשׁ. וְאֵין מְקַדְּשִׁין אֶת הַחֹדֶשׁ אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה. וְאֵין מְחַשְּׁבִין אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה. וְאֵין מְקַדְּשִׁין אֶלָּא חֹדֶשׁ שֶׁנִּרְאֶה בִּזְמַנּוֹ. וְאֵין מְקַדְּשִׁין אֶלָּא בַּיּוֹם וְאִם קִדְּשׁוּהוּ בַּלַּיְלָה אֵינוֹ מְקֻדָּשׁ. וְאַפִּלּוּ רָאוּהוּ בֵּית דִּין וְכָל יִשְׂרָאֵל וְלֹא אָמְרוּ בֵּית דִּין מְקֻדָּשׁ עַד שֶׁחִשְּׁכָה לֵיל אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים. אוֹ שֶׁנֶּחְקְרוּ הָעֵדִים וְלֹא הִסְפִּיקוּ בֵּית דִּין לוֹמַר מְקֻדָּשׁ עַד שֶׁחִשְּׁכָה לֵיל אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים. אֵין מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ וְיִהְיֶה הַחֹדֶשׁ מְעֻבָּר וְלֹא יִהְיֶה רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֶלָּא יוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים אַף עַל פִּי שֶׁנִּרְאֵית בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים. שֶׁאֵין הָרְאִיָּה קוֹבַעַת אֶלָּא בֵּית דִּין שֶׁאָמְרוּ מְקֻדָּשׁ הֵם שֶׁקּוֹבְעִין:

ט רָאוּהוּ בֵּית דִּין עַצְמָן בְּסוֹף יוֹם תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים. אִם עֲדַיִן לֹא יָצָא כּוֹכַב לֵיל שְׁלֹשִׁים. בֵּית דִּין אוֹמְרִים מְקֻדָּשׁ שֶׁעֲדַיִן יוֹם הוּא. וְאִם רָאוּהוּ בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים אַחַר שֶׁיָּצְאוּ שְׁנֵי כוֹכָבִים. לְמָחָר מוֹשִׁיבִין שְׁנֵי דַּיָּנִין אֵצֶל אֶחָד מֵהֶם וְיָעִידוּ הַשְּׁנַיִם בְּפְנֵי הַשְּׁלֹשָׁה וְיקַדְּשׁוּהוּ הַשְּׁלֹשָׁה:

י בֵּית דִּין שֶׁקִּדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ בֵּין שׁוֹגְגִין בֵּין מֵטְעִין בֵּין אֲנוּסִים הֲרֵי זֶה מְקֻדָּשׁ וְחַיָּבִין הַכֹּל לְתַקֵּן הַמּוֹעֲדוֹת עַל הַיּוֹם שֶׁקִּדְּשׁוּ בּוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁזֶּה יוֹדֵעַ שֶׁטָּעוּ חַיָּב לְסָמֹךְ עֲלֵיהֶם שֶׁאֵין הַדָּבָר מָסוּר אֶלָּא לָהֶם וּמִי שֶׁצִּוָּה לִשְׁמֹר הַמּוֹעֲדוֹת הוּא צִוָּה לִסְמֹךְ עֲלֵיהֶם שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם וְגוֹ׳:

פרק ג

א עֵדִים שֶׁרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ אִם הָיָה בֵּינֵיהֶם וּבֵין מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית דִּין מַהֲלַךְ לַיְלָה וָיוֹם אוֹ פָּחוֹת הוֹלְכִין וּמְעִידִין. וְאִם הָיָה בֵּינֵיהֶן יֶתֶר עַל כֵּן לֹא יֵלְכוּ שֶׁאֵין עֲדוּתָן אַחַר יוֹם שְׁלֹשִׁים מוֹעֶלֶת שֶׁכְּבָר נִתְעַבֵּר הַחֹדֶשׁ:

ב עֵדִים שֶׁרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הֲרֵי אֵלּוּ הוֹלְכִין לְבֵית דִּין לְהָעִיד וַאֲפִלּוּ הָיָה שַׁבָּת שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כג ד) ״אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם״ וְכָל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר מוֹעֵד דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. לְפִיכָךְ אֵין מְחַלְּלִין אֶלָּא עַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן וְעַל רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי בִּלְבַד מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַמּוֹעֲדוֹת. וּבִזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם מְחַלְּלִין עַל כֻּלָּן מִפְּנֵי קָרְבַּן מוּסָף שֶׁבְּכָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ שֶׁהוּא דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת:

ג כֵּיצַד שֶׁמְּחַלְּלִין הָעֵדִים שֶׁרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ אֶת הַשַּׁבָּת כָּךְ מְחַלְּלִין עִמָּהֶן הָעֵדִים שֶׁמְּזַכִּין אוֹתָן בְּבֵית דִּין אִם לֹא הָיוּ בֵּית דִּין מַכִּירִין אֶת הָרוֹאִין. וַאֲפִלּוּ הָיָה זֶה שֶׁמּוֹדִיעַ אוֹתָן לְבֵית דִּין עֵד אֶחָד הֲרֵי זֶה הוֹלֵךְ עִמָּהֶן וּמְחַלֵּל מִסָּפֵק שֶׁמָּא יִמָּצֵא אַחֵר וְיִצְטָרֵף עִמּוֹ:

ד הָיָה הָעֵד שָׁרָאָה אֶת הַחֹדֶשׁ בְּלֵיל הַשַּׁבָּת חוֹלָה מַרְכִּיבִין אוֹתוֹ עַל הַחֲמוֹר וַאֲפִלּוּ בַּמִּטָּה. וְאִם יֵשׁ לָהֶן אוֹרֵב בַּדֶּרֶךְ לוֹקְחִין הָעֵדִים בְּיָדָן כְּלֵי זַיִן. וְאִם הָיָה דֶּרֶךְ רְחוֹקָה לוֹקְחִים בְּיָדָם מְזוֹנוֹת. וַאֲפִלּוּ רָאוּהוּ גָּדוֹל וְנִרְאֶה לַכֹּל לֹא יֹאמְרוּ כְּשֵׁם שֶׁרָאִינוּהוּ אֲנַחְנוּ רָאוּהוּ אֲחֵרִים וְאֵין אָנוּ צְרִיכִין לְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת אֶלָּא כָּל מִי שֶׁיִּרְאֶה הַחֹדֶשׁ וְיִהְיֶה רָאוּי לְהָעִיד וְיִהְיֶה בֵּינוֹ וּבֵין הַמָּקוֹם שֶׁקִּבּוּעַ בּוֹ בֵּית דִּין לַיְלָה וָיוֹם אוֹ פָּחוֹת מִצְוָה עָלָיו לְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת וְלֵילֵךְ וּלְהָעִיד׃

ה בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְקַבְּלִין עֵדוּת הַחֹדֶשׁ בְּכָל יוֹם שְׁלֹשִׁים. פַּעַם אַחַת נִשְׁתַּהוּ הָעֵדִים מִלָּבוֹא עַד בֵּין הָעַרְבַּיִם וְנִתְקַלְקְלוּ בַּמְּקֻדָּשׁ וְלֹא יָדְעוּ מַה יַּעֲשׂוּ אִם יַעֲשׂוּ עוֹלָה שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם שֶׁמָּא יָבוֹאוּ הָעֵדִים וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּקְרִיבוּ מוּסַף הַיּוֹם אַחַר תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. עָמְדוּ בֵּית דִּין וְהִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְקַבְּלִים עֵדוּת הַחֹדֶשׁ אֶלָּא עַד הַמִּנְחָה כְּדֵי שֶׁיְּהֵא שָׁהוּת בַּיּוֹם לְהַקְרִיב מוּסָפִין וְתָמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם וְנִסְכֵּיהֶם׃

ו וְאִם הִגִּיעַ מִנְחָה וְלֹא בָּאוּ עֵדִים עוֹשִׂין תָּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבַּיִם. וְאִם בָּאוּ עֵדִים מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעְלָה נוֹהֲגִין אוֹתוֹ הַיּוֹם קֹדֶשׁ וּלְמָחָר קֹדֶשׁ וּמַקְרִיבִין מוּסָף לְמָחָר לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ אֲחַר מִנְחָה. מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִין רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי וּבֵית דִּינוֹ שֶׁיִּהְיוּ מְקַבְּלִין עֵדוּת הַחֹדֶשׁ כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ וַאֲפִלּוּ בָּאוּ עֵדִים יוֹם שְׁלֹשִׁים בְּסוֹף הַיּוֹם סָמוּךְ לִשְׁקִיעַת הַחַמָּה מְקַבְּלִין עֵדוּתָן וּמְקַדְּשִׁין יוֹם שְׁלֹשִׁים בִּלְבַד׃

ז כְּשֶׁמְּעַבְּרִין בֵּית דִּין אֶת הַחֹדֶשׁ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא בָּאוּ עֵדִים כָּל יוֹם שְׁלֹשִׁים הָיוּ עוֹלִין לְמָקוֹם מוּכָן וְעוֹשִׂין בּוֹ סְעֻדָּה בְּיוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים שֶׁהוּא רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְאֵין עוֹלִין לְשָׁם בַּלַּיְלָה אֶלָּא בַּנֶּשֶׁף לְדֶם עֲלוֹת הַשֶּׁמֶשׁ. וְאֵין עוֹלִין לִסְעֻדָּה זוֹ פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה. וְאֵין עוֹלִין לָהּ אֶלָּא בְּפַת דָּגָן וְקִטְנִית. וְאוֹכְלִין בְּעֵת הַסְּעֻדָּה. וְזוֹ הִיא סְעֻדַּת מִצְוָה שֶׁל עִבּוּר הַחֹדֶשׁ הָאֲמוּרָה בְּכָל מָקוֹם׃

ח בָּרִאשׁוֹנָה כְּשֶׁהָיוּ בֵּית דִּין מְקַדְּשִׁין אֶת הַחֹדֶשׁ הָיוּ מַשִּׁיאִין מַשּׂוֹאוֹת בְּרֹאשֵׁי הֶהָרִים כְּדֵי שֶׁיֵּדְעוּ הָרְחוֹקִים. מִשֶּׁקִּלְקְלוּ הַכּוּתִים שֶׁהָיוּ מַשִּׁיאִין מַשּׂוֹאוֹת כְּדֵי לְהַטְעוֹת אֶת הָעָם הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ שְׁלוּחִים יוֹצְאִין וּמוֹדִיעִין לָרַבִּים. וּשְׁלוּחִים אֵלּוּ אֵינָן מְחַלְּלִין אֶת יוֹם טוֹב וְלֹא אֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שַׁבָּת שֶׁאֵין מְחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת לְקַיְּמוֹ אֶלָּא לְקַדְּשׁוֹ בִּלְבַד׃

ט עַל שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים הָיוּ שְׁלוּחִים יוֹצְאִין. עַל נִיסָן מִפְּנֵי הַפֶּסַח. וְעַל אָב מִפְּנֵי הַתַּעֲנִית. וְעַל אֱלוּל מִפְּנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה. כְּדֵי שֶׁיִּשְׁבּוּ מְצַפִּין בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים לֶאֱלוּל אִם נוֹדַע לָהֶם שֶׁקִּדְּשׁוּ בֵּית דִּין יוֹם שְׁלֹשִׁים נוֹהֲגִים אוֹתוֹ הַיּוֹם קֹדֶשׁ בִּלְבַד. וְאִם לֹא נוֹדַע לָהֶם נוֹהֲגִים יוֹם שְׁלֹשִׁים קֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים קֹדֶשׁ עַד שֶׁיָּבוֹאוּ לָהֶם שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי. וְעַל תִּשְׁרֵי מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַמּוֹעֲדוֹת. וְעַל כִּסְלֵו מִפְּנֵי חֲנֻכָּה. וְעַל אֲדָר מִפְּנֵי הַפּוּרִים. וּבִזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם יוֹצְאִין אַף עַל אִיֵּר מִפְּנֵי פֶּסַח קָטָן׃

י שְׁלוּחֵי נִיסָן וּשְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי אֵין יוֹצְאִין אֶלָּא בְּיוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ אַחַר שֶׁתַּעֲלֶה הַשֶּׁמֶשׁ עַד שֶׁיִּשְׁמְעוּ מִפִּי בֵּית דִּין מְקֻדָּשׁ. וְאִם קִדְּשׁוּ בֵּית דִּין בְּסוֹף יוֹם תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ וְשָׁמְעוּ מִפִּי בֵּית דִּין מְקֻדָּשׁ יוֹצְאִין מִבָּעֶרֶב. וּשְׁלוּחֵי שְׁאָר הַשִּׁשָּׁה חֳדָשִׁים יֵשׁ לָהֶם לָצֵאת מִבָּעֶרֶב אַחַר שֶׁנִּרְאָה הַיָּרֵחַ אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא קִדְּשׁוּ בֵּית דִּין אֶת הַחֹדֶשׁ הוֹאִיל וְנִרְאָה הַחֹדֶשׁ יָצְאוּ שָׁהֲרֵי לְמָחָר בְּוַדַּאי מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ בֵּית דִּין׃

יא כָּל מָקוֹם שֶׁהָיוּ הַשְּׁלוּחִין מַגִּיעִין הָיוּ עוֹשִׂין אֶת הַמּוֹעֲדוֹת יוֹם טוֹב אֶחָד כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה. וּמְקוֹמוֹת הָרְחוֹקִים שֶׁאֵין הַשְּׁלוּחִים מַגִּיעִין אֲלֵיהֶם הָיוּ עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים מִפְּנֵי הַסָּפֵק לְפִי שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים יוֹם שֶׁקָּבְעוּ בּוֹ בֵּית דִּין אֶת הַחֹדֶשׁ אִי זֶה יוֹם הוּא׃

יב יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁהָיוּ מַגִּיעִין אֲלֵיהֶם שְׁלוּחֵי נִיסָן וְלֹא הָיוּ מַגִּיעִין לָהֶן שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי. וּמִן הַדִּין הָיָה שֶׁיַּעֲשׂוּ פֶּסַח יוֹם אֶחָד שֶׁהֲרֵי הִגִּיעוּ לָהֶן שְׁלוּחִין וְיָדְעוּ בְּאֵי זֶה יוֹם נִקְבַּע רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְיַעֲשׂוּ יוֹם טוֹב שֶׁל חַג הַסֻּכּוֹת שְׁנֵי יָמִים שֶׁהֲרֵי לֹא הִגִּיעוּ אֲלֵיהֶן הַשְּׁלוּחִין. וּכְדֵי שֶׁלֹּא לַחֲלֹק בַּמּוֹעֲדוֹת הִתְקִינוּ חֲכָמִים שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁאֵין שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי מַגִּיעִין שָׁם עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים אֲפִלּוּ יוֹם טוֹב שֶׁל עֲצֶרֶת׃

יג וְכַמָּה בֵּין שְׁלוּחֵי נִיסָן לִשְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי. שְׁנֵי יָמִים. שֶׁשְּׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי אֵינָן מְהַלְּכִין בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב וְלֹא בַּעֲשִׂירִי בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם כִּפּוּר׃

יד אֵין הַשְּׁלוּחִין צְרִיכִין לְהִיוֹתָן שְׁנַיִם אֶלָּא אֲפִלּוּ אֶחָד נֶאֱמָן. וְלֹא שָׁלִיחַ בִּלְבַד אֶלָּא אֲפִלּוּ תַּגָּר מִשְׁאָר הָעָם שֶׁבָּא כְּדַרְכּוֹ וְאָמַר אֲנִי שָׁמַעְתִּי מִפִּי בֵּית דִּין שֶׁקִּדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ בְּיוֹם פְּלוֹנִי נֶאֱמָן וּמְתַקְּנִין אֶת הַמּוֹעֲדוֹת עַל פִּיו. שֶׁדָּבָר זֶה דָּבָר הֶעָשׂוּי לְהִגָּלוֹת הוּא וְעֵד אֶחָד כָּשֵׁר נֶאֱמָן עָלָיו׃

טו בֵּית דִּין שֶׁיָּשְׁבוּ כָּל יוֹם שְׁלֹשִׁים וְלֹא בָּאוּ עֵדִים וְהִשְׁכִּימוּ בַּנֶּשֶׁף וְעִבְּרוּ אֶת הַחֹדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּפֶרֶק זֶה. וְאַחַר אַרְבָּעָה אוֹ חֲמִשָּׁה יָמִים בָּאוּ עֵדִים רְחוֹקִים וְהֵעִידוּ שֶׁרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ שֶׁהוּא לֵיל שְׁלֹשִׁים. וַאֲפִלּוּ בָּאוּ בְּסוֹף הַחֹדֶשׁ. מְאַיְּמִין עֲלֵיהֶן אִיּוּם גָּדוֹל וּמַטְרִיפִים אוֹתָם בִּשְׁאֵלוֹת וּמַטְרִיחִין עֲלֵיהֶן בִּבְדִיקוֹת וּמְדַקְדְּקִין בְּעֵדוּת וּמְשַׁתְּדְלִין בֵּית דִּין שֶׁלֹּא יְקַדְּשׁוּ חֹדֶשׁ זֶה הוֹאִיל וְיָצָא שְׁמוֹ מֵעֲבָר׃

טז וְאִם עָמְדוּ הָעֵדִים בְּעֵדוּתָן וְנִמְצֵאת מְכֻוֶּנֶת וַהֲרֵי הָעֵדִים אֲנָשִׁים יְדוּעִים וּנְבוֹנִים וְנֶחְקָרָה הָעֵדוּת כָּרָאוּי. מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ וְחוֹזְרִין וּמוֹנִין לְאוֹתוֹ הַחֹדֶשׁ מִיּוֹם שְׁלֹשִׁים הוֹאִיל וְנִרְאֶה הַיָּרֵחַ בְּלֵילוֹ׃

יז וְאִם הֵצְרִכוּ בֵּית דִּין לְהַנִּיחַ חֹדֶשׁ זֶה מִעֵבֶר כְּשֶׁהָיָה קֹדֶם שֶׁיָּבוֹאוּ הָעֵדִים אֶלּוּ מַנִּיחִין. וְזֶה הוּא שֶׁאָמְרוּ מְעַבְּרִין אֶת הַחֹדֶשׁ לְצֹרֶךְ. וְיֵשׁ מִן הַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים מִי שֶׁחוֹלֵק בְּדָבָר זֶה וְאוֹמֵר לְעוֹלָם אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַחֹדֶשׁ לְצֹרֶךְ. הוֹאִיל וּבָאוּ עֵדִים מְקֻדָּשִׁין וְאֵין מְאַיְּמִין עֲלֵיהֶן:

יח יֵרָאֶה לִי שֶׁאֵין מַחְלֹקֶת הַחֲכָמִים בְּדָבָר זֶה אֶלָּא בְּשֶׁאָר הֶחֳדָשִׁים חוּץ מִן נִיסָן וְתִשְׁרֵי. אוֹ בְּעֵדֵי נִיסָן וְתִשְׁרֵי שֶׁבָּאוּ אַחַר שֶׁעָבְרוּ הָרְגָלִים. שֶׁכְּבָר נַעֲשָׂה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה וְעָבַר זְמַן הַקָּרְבָּנוֹת וּזְמַן הַמּוֹעֲדוֹת. אֲבָל אִם בָּאוּ הָעֵדִים בְּנִיסָן וְתִשְׁרֵי קֹדֶם חֲצִי הַחֹדֶשׁ מְקַבְּלִין עֵדוּתָן וְאֵין מְאַיְּמִין עֲלֵיהֶן כְּלָל. שֶׁאֵין מְאַיְּמִין עַל עֵדִים שֶׁהֵעִידוּ עַל הַחֹדֶשׁ שֶׁרָאוּהוּ בְּזְמַנּוֹ כְּדֵי לְעַבְּרוֹ:

יט אֲבָל מְאַיְּמִין עַל עֵדִים שֶׁנִּתְקַלְקְלָה עֵדוּתָן וַהֲרֵי הַדָּבָר נוֹטֶה וּגְנַאי שֶׁלֹּא תִּתְקַיֵּם הָעֵדוּת וְיִתְעַבֵּר הַחֹדֶשׁ. מְאַיְּמִין עֲלֵיהֶן כְּדֵי שֶׁתִּתְקַיֵּם הָעֵדוּת וְיִתְקַיֵּם הַחֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ. וְכֵן אִם בָּאוּ עֵדִים לְהָזִים אֶת הָעֵדִים שֶׁרָאוּהוּ בִּזְמַנּוֹ קֹדֶם שֶׁקִּדְּשׁוּהוּ בֵּית דִּין הֲרֵי אֵלּוּ מְאַיְּמִין עַל הַמְּזִימִין עַד שֶׁלֹּא תִּתְקַיֵּם הַהֲזָמָה וְיִתְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ:

פרק ד

א שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת הִיא שָׁנָה שֶׁמּוֹסִיפִין בָּהּ חֹדֶשׁ. וְאֵין מוֹסִיפִין לְעוֹלָם אֶלָּא אֲדָר וְעוֹשִׂין אוֹתָהּ שָׁנָה שְׁנֵי אֲדָרִין אֲדָר רִאשׁוֹן וַאֲדָר שֵׁנִי. וּמִפְּנֵי מָה מוֹסִיפִין חֹדֶשׁ זֶה מִפְּנֵי זְמַן הָאָבִיב כְּדֵי שֶׁיְּהֵא הַפֶּסַח בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים טז א) "שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב" שֶׁיִּהְיֶה חֹדֶשׁ זֶה בִּזְמַן הָאָבִיב. וְלוּלֵא הוֹסֶפֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה הַפֶּסַח בָּא פְּעָמִים בִּימוֹת הַחַמָּה וּפְעָמִים בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים:

ב עַל שְׁלֹשָׁה סִימָנִין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה. עַל הַתְּקוּפָה וְעַל הָאָבִיב וְעַל פֵּרוֹת הָאִילָן. כֵּיצַד. בֵּית דִּין מְחַשְּׁבִין וְיוֹדְעִין אִם תְּהֶיֶה תְּקוּפַת נִיסָן בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן אוֹ אַחַר זְמַן זֶה מְעַבְּרִין אוֹתָהּ הַשָּׁנָה. וְיַעֲשׂוּ אוֹתוֹ נִיסָן אֲדָר שֵׁנִי כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַפֶּסַח בִּזְמַן הָאָבִיב. וְעַל סִימָן זֶה סוֹמְכִין וּמְעַבְּרִין וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לְסִימָן אַחֵר:

ג וְכֵן אִם רָאוּ בֵּית דִּין שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ הָאָבִיב אֶלָּא עֲדַיִן אָפֵל הוּא. וְלֹא צָמְחוּ פֵּרוֹת הָאִילָן שֶׁדַּרְכָּן לִצְמֹחַ בִּזְמַן הַפֶּסַח. סוֹמְכִין עַל שְׁנֵי סִימָנִין אֵלּוּ וּמְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַתְּקוּפָה קֹדֶם לְשִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן חֲרֵי הֵן מְעֻבָּרִין. כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הָאָבִיב מָצוּי לְהַקְרִיב מִמֶּנּוּ עֹמֶר הַתְּנוּפָה בְּשִׁשָּׁה עָשָׂר בְּנִיסָן. וּכְדֵי שֶׁיִּהְיוּ הַפֵּרוֹת צוֹמְחִין כְּדַרְכָּן כָּל זְמַן הָאָבִיב:

ד וְעַל שָׁלֹשׁ אַרְצוֹת הָיוּ סוֹמְכִין בָּאָבִיב. עַל אֶרֶץ יְהוּדָה וְעַל עֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְעַל הַגָּלִיל. וְאִם הִגִּיעַ הָאָבִיב בִּשְׁתֵּי אַרְצוֹת מֵאֵלּוּ וּבְאַחַת לֹא הִגִּיעַ אֵין מְעַבְּרִין. וְאִם הִגִּיעַ בְּאַחַת מֵהֶן וְלֹא הִגִּיעַ בִּשְׁתַּיִם מְעַבְּרִין אִם עֲדַיִן לֹא צָמְחוּ פֵּרוֹת הָאִילָן. וְאֵלּוּ הֵן הַדְּבָרִים שֶׁהֵן הָעִקָּר שֶׁמְּעַבְּרִין בִּשְׁבִילָן כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הַשָּׁנִים שְׁנֵי חֲמָה:

ה וְיֵשׁ שָׁם דְּבָרִים אֲחֵרִים שֶׁהָיוּ בֵּית דִּין מְעַבְּרִין בִּשְׁבִילָן מִפְּנֵי הַצֹּרֶךְ. וְאֵלּוּ הֵן. מִפְּנֵי הַדְּרָכִים שֶׁאֵינָן מְתֻקָּנִין וְאֵין הָעָם יְכוֹלִין לַעֲלוֹת מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה עַד שֶׁיִּפָּסְקוּ הַגְּשָׁמִים וְיִתַּקְּנוּ הַדְּרָכִים. וּמִפְּנֵי הַגְּשָׁרִים שֶׁנֶּהֶרְסוּ וְנִמְצְאוּ הַנְּהָרוֹת מַפְסִיקִין וּמוֹנְעִין אֶת הָעָם וּמִסְתַּפְּנִין בְּעַצְמָן וּמֵתִים מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה עַד שֶׁיִּתַּקְּנוּ הַגְּשָׁרִים. וּמִפְּנֵי תַּנּוּרֵי פְּסָחִים שֶׁאָבְדוּ בַּגְּשָׁמִים וְאֵין לָהֶם מָקוֹם לְצָלוֹת אֶת פִּסְחֵיהֶם מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה עַד שֶׁיִּבָּנוּ הַתַּנּוּרִים וְיֵיבְשׁוּ. וּמִפְּנֵי גָּלְיוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּעֱקְרוּ מִמְּקוֹמָן וַעֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ לִירוּשָׁלַיִם מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם פְּנַאי לְהַגִּיעַ:

ו אֲבָל אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה לֹא מִפְּנֵי הַשֶּׁלֶג וְלֹא מִפְּנֵי הַצִּנָּה וְלֹא מִפְּנֵי גָּלְיוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעֲדַיִן לֹא נֶעֱקְרוּ מִמְּקוֹמָם. וְלֹא מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ רֹב הַקָּהָל אוֹ רֹב הַכֹּהֲנִים טְמֵאִים אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם פְּנַאי לְטַהֵר וְיַעֲשׂוּ בְּטָהֳרָה אֶלָּא יַעֲשׂוּ בְּטֻמְאָה. וְאִם עִבְּרוּ אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה חֲרֵי זוֹ מְעֻבֶּרֶת:

ז יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁאֵין מְעַבְּרִין בִּשְׁבִילָן כְּלָל אֲבָל עוֹשִׂין אוֹתָן סָעֵד לְשָׁנָה שֶׁצְּרִיכָה עִבּוּר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה אוֹ מִפְּנֵי הָאָבִיב וּפֵרוֹת הָאִילָן. וְאֵלּוּ הֵן. מִפְּנֵי הַגְּדָיִים וְהַטְּלָאִים שֶׁעֲדַיִן לֹא נוֹלְדוּ אוֹ שֶׁהֵן מְעַט. וּמִפְּנֵי הַגּוֹזָלוֹת שֶׁלֹּא פָּרְחוּ. אֵין מְעַבְּרִין בִּשְׁבִיל אֵלּוּ כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ הַגְּדָיִים וְהַטְּלָאִים מְצוּיִין לְפָסְחִים וְהַגּוֹזָלוֹת מְצוּיִין לִרְאִיָּה אוֹ לְמִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בְּקָרְבַּן הָעוֹף. אֲבָל עוֹשִׂין אוֹתָן סָעֵד לְשָׁנָה:

ח כֵּיצַד עוֹשִׂין אוֹתָן סָעֵד לְשָׁנָה. אוֹמְרִין שָׁנָה זוֹ צְרִיכָה עִבּוּר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה שֶׁמָּשְׁכָה אוֹ מִפְּנֵי הָאָבִיב וּפֵרוֹת הָאִילָן שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ וְעוֹד שֶׁהַגְּדָיִים קְטַנִּים וְהַגּוֹזָלוֹת רַכִּים:

ט אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא בִּמְזֻמָּנִין לָהּ. כֵּיצַד. יֹאמַר רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל לִפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי מִן הַסַּנְהֶדְרִין הֱיוּ מְזֻמָּנִין לְמָקוֹם פְּלוֹנִי שֶׁנִּתְחַשֵּׁב וְנִרְאֶה וְנֵדַע אִם שָׁנָה זוֹ צְרִיכָה עִבּוּר אוֹ אֵינָהּ צְרִיכָה. וְאוֹתָן שֶׁהֻזְמְנוּ בִּלְבַד הֵן שֶׁמְּעַבְּרִין אוֹתָהּ. וּבְכַמָּה מְעַבְּרִין אוֹתָהּ. מַתְחִילִין בִּשְׁלֹשָׁה דַּיָּנִין מִכְּלַל סַנְהֶדְרֵי גְּדוֹלָה מִמִּי שֶׁפָּמְכוּ אוֹתָן. אָמְרוּ שְׁנַיִם לֹא נָשַׁב וְלֹא נִרְאֶה אִם צְרִיכָה עִבּוּר אִם לָאו וְאֶחָד אָמַר נָשַׁב וְנִבְדַּק. בָּטֵל יָחִיד בְּמִעוּטוֹ. אָמְרוּ שְׁנַיִם נָשַׁב וְנִרְאֶה וְאֶחָד אוֹמֵר לֹא נָשַׁב. מוֹסִיפִין עוֹד שְׁנַיִם מִן הַמְזֻמָּנִים וְנוֹשְׁאִים וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר:

י שְׁנַיִם אוֹמְרִים צְרִיכָה עִבּוּר וּשְׁלֹשָׁה אוֹמְרִין אֵינָהּ צְרִיכָה. בָּטְלוּ שְׁנַיִם בְּמִעוּטָן. שְׁלֹשָׁה אוֹמְרִין צְרִיכָה עִבּוּר וּשְׁנַיִם אוֹמְרִין אֵינָהּ צְרִיכָה עִבּוּר. מוֹסִיפִין שְׁנַיִם מִן הַמְזֻמָּנִין לָהּ וְנוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין וְגוֹמְרִין בִּשְׁבִיעָה. אִם גָּמְרוּ כֻּלָּם לְעַבֵּר אוֹ שֶׁלֹּא לְעַבֵּר עוֹשִׂין כְּמוֹ שֶׁגָּמְרוּ. וְאִם נֶחְלְקוּ הוֹלְכִים אַחַר הָרֹב בֵּין לְעַבֵּר בֵּין שֶׁלֹּא לְעַבֵּר. וְצָרִיךְ שֶׁיְּהֵא רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁהוּא רֹאשׁ יְשִׁיבָה שֶׁל אֶחָד וְשִׁבְעִים מִכְּלַל הַשִּׁבְעָה. וְאִם גָּמְרוּ בִּשְׁלֹשָׁה לְעַבֵּר חֲרֵי זוֹ מְעֻבֶּרֶת וְהוּא שֶׁיְּהֵא הַנָּשִׂיא עִמָּהֶן אוֹ שֶׁיִּרְצֶה. וּבְעִבּוּר הַשָּׁנָה מַתְחִילִין מִן הַצַּד. וּלְקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל:

יא אֵין מוֹשִׁיבִין לְעִבּוּר הַשָּׁנָה לֹא מֶלֶךְ וְלֹא כֹּהֵן גָּדוֹל. מֶלֶךְ מִפְּנֵי חִילוּתָיו וּמִלְחֲמוֹתָיו שֶׁמָּא דַּעְתּוֹ נוֹטָה בִּשְׁבִילָן לְעַבֵּר אוֹ שֶׁלֹּא לְעַבֵּר. וְכֹהֵן גָּדוֹל מִפְּנֵי הַצְּנִיָּה שֶׁמָּא לֹא תִּהְיֶה דַּעְתּוֹ נוֹטָה לְעַבֵּר כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹא תִּשְׁרֵי בִּימֵי הַקֹּר וְהוּא טוֹבֵל בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים חָמֵשׁ טְבִילוֹת:

יב הָיָה רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל וְהוּא הַנִּקְרָא נָשִׂיא בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה אֵין מְעַבְּרִין אוֹתָהּ אֶלָּא עַל תְּנַאי אִם יִרְצֶה הַנָּשִׂיא. בָּא וְרָצָה חֲרֵי זוֹ מְעֻבֶּרֶת. לֹא רָצָה אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת. וְאֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא בְּאֶרֶץ יְהוּדָה שֶׁהַשְּׁכִינָה בְּתוֹכָהּ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יב ה) "לִשְׁכְּנוֹ תִדְרְשׁוּ". וְאִם עִבְּרוּהָ בַּגָּלִיל מְעֻבֶּרֶת. וְאֵין מְעַבְּרִין אֶלָּא בַּיּוֹם. וְאִם עִבְּרוּהָ בַּלַּיְלָה אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת:

יג יֵשׁ לְבֵית דִּין לְחַשֵּׁב וּלְקַבֵּעַ וְלֵידַע אִי זוֹ שָׁנָה תִּהְיֶה מְעֻבֶּרֶת בְּכָל עֵת שֶׁיִּרְצֶה אֲפִלּוּ לְכַמָּה שָׁנִים. אֲבָל אֵין אוֹמְרִין שָׁנָה פְּלוֹנִית מְעֻבֶּרֶת אֶלָּא אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא שֶׁאוֹמֵר שָׁנָה זוֹ מְעֻבֶּרֶת. וְדָבָר זֶה מִפְּנֵי הַדְּחָק אֲבָל שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הַדְּחָק אֵין מוֹדִיעִין שֶׁהִיא מְעֻבֶּרֶת אֶלָּא בַּאֲדָר הוּא שֶׁאוֹמֵר שָׁנָה זוֹ מְעֻבֶּרֶת וְחֹדֶשׁ הַבָּא אֵינוֹ נִיסָן אֶלָּא אֲדָר שֵׁנִי. אָמְרוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה שָׁנָה זוֹ שֶׁתִּכָּנֵס מְעֻבֶּרֶת אֵינָהּ מְעֻבֶּרֶת בַּאֲמִירָה זוֹ:

יד הִגִּיעַ יוֹם שְׁלֹשִׁים בַּאֲדָר וְלֹא עִבְּרוּ עֲדַיִן הַשָּׁנָה לֹא יְעַבְּרוּ אוֹתָהּ כְּלָל. שֶׁאוּתוֹ הַיּוֹם רָאוּי לִהְיוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן וּמִשֶּׁיִּכָּנֵס נִיסָן וְלֹא עִבְּרוּ אֵינָן יְכוֹלִים לְעַבֵּר. וְאִם עִבְּרוּהָ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים שֶׁל אֲדָר חֲרֵי זוֹ מְעֻבֶּרֶת. בָּאוּ עֵדִים אַחַר שֶׁעִבְּרוּ וְהֵעִידוּ עַל הַיָּרֵחַ חֲרֵי אִלּוּ מְקֻדָּשִׁין אֶת הַחֹדֶשׁ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים וְיִהְיֶה רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שֵׁנִי. וְאִלּוּ קִדְּשׁוּהוּ קֹדֶם שֶׁיְּעַבְּרוּ אֶת הַשָּׁנָה שׁוּב לֹא הָיוּ מְעַבְּרִין שֶׁאֵין מְעַבְּרִין בְּנִיסָן:

טו אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה בִּשְׁנַת רָעָבוֹן שֶׁהַכֹּל רָצִים לְבֵית הַגְּרָנוֹת לֶאֱכֹל וְלִחְיוֹת וְאִי אֶפְשָׁר לְהוֹסִיף לָהֶן זְמַן לֶאֱסֹר הֶחָדֶשׁ. וְאֵין מְעַבְּרִין בִּשְׁבִיעִית שֶׁיַּד הַכֹּל שׁוֹלֶטֶת עַל הַפֵּרוֹת וְלֹא יִמְצְאוּ לְקָרֵב הָעֹמֶר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם. וּרְגִילִין הָיוּ לְעַבֵּר בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית:

טז יֵרָאֶה לִי שֶׁזֶּה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין מְעַבְּרִין בִּשְׁנַת רָעָבוֹן וּבִשְׁבִיעִית. שֶׁלֹּא יְעַבְּרוּ בָּהֶם מִפְּנֵי צֹרֶךְ הַדְּרָכִים וְהַגְּשָׁרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם. אֲבָל אִם הָיְתָה הַשָּׁנָה רְאוּיָה לְהִתְעַבֵּר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה אוֹ מִפְּנֵי הָאָבִיב וּפֵרוֹת הָאִילָן מְעַבְּרִין לְעוֹלָם בְּכָל זְמַן:

יז כְּשֶׁמְּעַבְּרִין בֵּית דִּין אֶת הַשָּׁנָה כּוֹתְבִין אִגְּרוֹת לְכָל הַמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקִים וּמוֹדִיעִים אוֹתָן שֶׁעִבְּרוּהָ וּמִפְּנֵי מָה עִבְּרוּ. וְעַל לְשׁוֹן הַנָּשִׂיא נִכְתָּבוֹת. וְאוֹמֵר לָהֶן יוֹדֵעַ לָכֶם שֶׁהִסְכַּמְתִּי אֲנִי וַחֲבֵרַי וְהוֹסַפְנוּ עַל שָׁנָה זוֹ כָּךְ וְכָךְ. רָצוּ תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם רָצוּ שְׁלֹשִׁים יוֹם. שֶׁחֹדֶשׁ הָעִבּוּר הָרִאשׁוֹת לְבֵית דִּין לְהוֹסִיפוֹ מָלֵא אוֹ חָסֵר לָאֲנָשִׁים הָרְחוֹקִים שֶׁמּוֹדִיעִין אוֹתָם. אֲבָל הֵם לְפִי הָרְאִיָּה הֵם עוֹשִׂים אִם מָלֵא אִם חָסֵר:

פרק ה

א כָּל מַה שֶּׁאָמְרוּ מִקְּבִיעוּת רֹאשׁ חֹדֶשׁ עַל הָרְאִיָּה וְעִבּוּר הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַזְּמַן אוֹ מִפְּנֵי הַצֹּרֶךְ. אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אֶלָּא סַנְהֶדְרִין שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹ בֵּית דִּין הַסְּמוּכִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶן הַסַּנְהֶדְרִין רְשׁוּת. שֶׁכָּךְ נֶאֱמַר לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן (שמות יב ב) "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים" וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ אִישׁ מֵאִישׁ מִמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ שֶׁכָּךְ הוּא פֵּרוּשׁ הַדָּבָר עֲדוּת זוֹ תִּהְיֶה מְסוּרָה לָכֶם וּלְכָל הָעוֹמֵד אַחֲרֵיכֶם בְּמִקּוֹמְכֶם. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁאֵין שָׁם סַנְהֶדְרִין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין קוֹבְעִין חֳדָשִׁים וְאֵין מְעַבְּרִין שָׁנִים אֶלָּא בְּחֶשְׁבּוֹן וְזֶה שֶׁאָנוּ מְחַשְּׁבִין בּוֹ הַיּוֹם:

ב וְדָבָר זֶה הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי הוּא. שֶׁבִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ סַנְהֶדְרִין קוֹבְעִין עַל פִּי הָרְאִיָּה וּבִזְמַן שֶׁאֵין שָׁם סַנְהֶדְרִין קוֹבְעִין עַל פִּי הַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה שֶׁאָנוּ מְחַשְּׁבִין בּוֹ הַיּוֹם וְאֵין נִזְקָקִין לִרְאִיָּה. אֶלָּא פְּעָמִים שֶׁיִּהְיֶה יוֹם שֶׁקּוֹבְעִין בּוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה הוּא יוֹם הָרְאִיָּה אוֹ קוֹדֶם לוֹ בְּיוֹם אוֹ אַחֲרָיו בְּיוֹם. וְזֶה שֶׁיִּהְיֶה אַחַר הָרְאִיָּה בְּיוֹם פֶּלֶא הוּא וּבַאֲרָצוֹת שֶׁהֵן לְמַעֲרַב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל:

ג וּמֵאֵימָתַי הִתְחִילוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְחַשֵּׁב בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה. מִסּוֹף חֲכְמֵי הַגְּמָרָא בְּעֵת שֶׁחָרְבָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא נִשְׁאַר שָׁם בֵּית דִּין קָבוּעַ. אֲבָל בִּימֵי חֲכְמֵי מִשְׁנָה וְכֵן בִּימֵי חֲכְמֵי הַגְּמָרָא עַד יְמֵי אַבַּיֵי וְרָבָא עַל קְבִיעַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הָיוּ סוֹמְכִין:

ד כְּשֶׁהָיְתָה סַנְהֶדְרִין קַיֶּמֶת וְהֵן קוֹבְעִין עַל הָרְאִיָּה. הָיוּ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁמַּגִּיעִין אֲלֵיהֶן שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי עוֹשִׂין יָמִים טוֹבִים יוֹם אֶחָד בִּלְבַד. וּשְׁאָר הַמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקוֹת שֶׁאֵין שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי מַגִּיעִין אֲלֵיהֶם הָיוּ עוֹשִׂים שְׁנֵי יָמִים מִסָּפֵק לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִין יוֹם שֶׁקָּבְעוּ בּוֹ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶת הַחֹדֶשׁ:

ה בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁאֵין שָׁם סַנְהֶדְרִין וּבֵית דִּין שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קוֹבְעִין עַל חֶשְׁבּוֹן זֶה. הָיָה מִן הַדִּין שֶׁיִּהְיוּ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת עוֹשִׂין יוֹם טוֹב אֶחָד בִּלְבַד אֲפִלּוּ הַמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקוֹת שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ כְּמוֹ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. שֶׁהַכֹּל עַל חֶשְׁבּוֹן אֶחָד סוֹמְכִין וְקוֹבְעִין. אֲבָל תַּקָּנַת חֲכָמִים הוּא שֶׁיְּזַהֲרוּ בְּמִנְהָג אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁבְּיָדֵיהֶם:

ו לְפִיכָךְ כָּל מָקוֹם שֶׁלֹּא הָיוּ שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי מַגִּיעִין אֲלֵיהֶן כְּשֶׁהָיוּ הַשְּׁלוּחִין יוֹצְאִין. יַעֲשׂוּ שְׁנֵי יָמִים וַאֲפִלּוּ בַּזְּמַן הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בִּזְמַן שֶׁבְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קוֹבְעִין עַל הָרְאִיָּה. וּבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בַּזְּמַן הַזֶּה עוֹשִׂין יוֹם אֶחָד כְּמִנְהָגָן שֶׁמֵּעוֹלָם לֹא עָשׂוּ שְׁנֵי יָמִים. נִמְצָא יוֹם טוֹב שֶׁנֵי שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין בְּגָלְיוֹת בַּזְּמַן הַזֶּה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שֶׁתִּקְּנוּ דָּבָר זֶה:

ז יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בִּזְמַן שֶׁהָיוּ קוֹבְעִין עַל הָרְאִיָּה הָיוּ רֹב בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין אוֹתוֹ שְׁנֵי יָמִים מִסָּפֵק. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ יוֹדְעִין יוֹם שֶׁקָּבְעוּ בּוֹ בֵּית דִּין אֶת הַחֹדֶשׁ שֶׁאֵין הַשְׁלוּחִין יוֹצְאִין בְּיוֹם טוֹב:

ח וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ בִּירוּשָׁלַיִם עַצְמָהּ שֶׁהוּא מְקוֹם בֵּית דִּין פְּעָמִים רַבּוֹת הָיוּ עוֹשִׂין יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁנֵי יָמִים. שֶׁאִם לֹא בָּאוּ הָעֵדִים כָּל יוֹם שְׁלֹשִׁים נוֹהֲגִין הָיוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁמְּצַפִּין לְעֵדִים קֹדֶשׁ וּלְמָחָר קֹדֶשׁ. וְהוֹאִיל וְהָיוּ עוֹשִׂין אוֹתוֹ שְׁנֵי יָמִים וַאֲפִלּוּ בִּזְמַן הָרְאִיָּה הִתְקִינוּ שֶׁיִּהְיוּ עוֹשִׂין אֲפִלּוּ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ תָּמִיד שְׁנֵי יָמִים בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁקּוֹבְעִין עַל הַחֶשְׁבּוֹן. הִנֵּה לָמַדְתָּ שֶׁאֲפִלּוּ יוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּזְּמַן הַזֶּה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים:

ט אֵין עֲשַׂיַּת יוֹם טוֹב אֶחָד תְּלוּיָה בִּקְרִיבַת הַמָּקוֹם. כֵּיצַד. אִם יִהְיֶה מָקוֹם בֵּינוֹ וּבֵין יְרוּשָׁלַיִם מַהֲלַךְ חֲמִשָּׁה יָמִים אוֹ פָּחוֹת שֶׁבְּוַדַּאי אֶפְשָׁר שֶׁיַּגִּיעוּ לָהֶן שְׁלוּחִין. אֵין אוֹמְרִין שֶׁאֲנַשֵּׁי מָקוֹם זֶה עוֹשִׂין יוֹם טוֹב אֶחָד. שֶׁמִּי יֹאמַר לָנוּ שֶׁהָיוּ הַשְּׁלוּחִים יוֹצְאִין לְמָקוֹם זֶה. שֶׁמָּא לֹא הָיוּ הַשְּׁלוּחִים יוֹצְאִין לְמָקוֹם זֶה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל וְאַחַר שֶׁחָזְרוּ לִקְבֹּעַ עַל הַחֶשְׁבּוֹן יָשְׁבוּ שָׁם יִשְׂרָאֵלִים שֶׁהֵן חַיָּבִין לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי יָמִים. אוֹ מִפְּנֵי שֶׁהָיָה חֹרֶם בַּדֶּרֶךְ כְּדֶרֶךְ שֶׁהָיָה בֵּין יְהוּדָה וְגָלִיל בִּימֵי חֲכְמֵי הַמִּשְׁנָה. אוֹ מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ הַכּוּתִים מוֹנְעִין אֶת הַשְּׁלוּחִין לַעֲבֹר בֵּינֵיהֶן:

י וְאִלּוּ הָיָה הַדָּבָר תָּלוּי בִּקְרִיבַת הַמָּקוֹם הָיוּ כָּל בְּנֵי מִצְרַיִם עוֹשִׂין יוֹם אֶחָד. שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר שֶׁיַּגִּיעוּ לָהֶם שְׁלוּחֵי תִּשְׁרֵי. שֶׁאֵין בֵּין יְרוּשָׁלַיִם וּמִצְרַיִם עַל דֶּרֶךְ אַשְׁקְלוֹן אֶלָּא מַהֲלַךְ שְׁמוֹנָה יָמִים אוֹ פָּחוֹת וְכֵן רֹב סוּרְיָא. הָא לָמַדְתָּ שֶׁאֵין הַדָּבָר תָּלוּי בִּהְיוֹת הַמָּקוֹם קָרוֹב:

יא נִמְצָא עִקַּר דָּבָר זֶה עַל דֶּרֶךְ זוֹ כָּךְ הוּא. כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בֵּינוֹ וּבֵין יְרוּשָׁלַיִם מַהֲלַךְ יֶתֶר עַל עֲשָׂרָה יָמִים גְּמוּרִים עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים לְעוֹלָם כְּמִנְהָגָם מִקֶּדֶם. שֶׁאֵין שְׁלוּחֵי כָּל תִּשְׁרֵי וְתִשְׁרֵי מַגִּיעִין אֶלָּא לְמָקוֹם שֶׁבֵּינוֹ וּבֵין יְרוּשָׁלַיִם מַהֲלַךְ עֲשָׂרָה יָמִים אוֹ פָּחוֹת. וְכָל מָקוֹם שֶׁבֵּינוֹ לְבֵין יְרוּשָׁלַיִם מַהֲלַךְ עֲשָׂרָה יָמִים בְּשָׁוֶה אוֹ פָּחוֹת שֶׁאֲפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ שְׁלוּחִין מַגִּיעִין אֵלָיו. רוֹאִים אִם אוֹתוֹ הַמָּקוֹם מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בָּהּ יִשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת הָרְאִיָּה בְּכִבּוּשׁ שְׁנֵי כְּגוֹן אוּשָׁא וּשְׁפַרְעָם וְלוּז וְיַבְנֶה וְנֹב וּטְבֶרְיָה וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן עוֹשִׂין יוֹם אֶחָד בִּלְבַד. וְאִם אוֹתוֹ הַמָּקוֹם מִסּוּרְיָא כְּגוֹן צוֹר וְדַמֶּשֶׂק וְאַשְׁקְלוֹן וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן. אוֹ מִחוּצָה לָאָרֶץ כְּגוֹן מִצְרַיִם וַעֲמוֹן וּמוֹאָב וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן. עוֹשִׂין כְּמִנְהָג אֲבוֹתֵיהֶן שֶׁבְּיָדֵיהֶן אִם יוֹם אֶחָד יוֹם אֶחָד וְאִם שְׁנֵי יָמִים שְׁנֵי יָמִים:

יב מָקוֹם שֶׁבֵּינוֹ וּבֵין יְרוּשָׁלַיִם עֲשָׂרָה יָמִים אוֹ פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה וְהוּא סוּרְיָא אוֹ חוּצָה לָאָרֶץ וְאֵין לָהֶם מִנְהָג. אוֹ שֶׁהִיא עִיר שֶׁנִּתְחַדְּשָׁה בְּמִדְבַּר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אוֹ מָקוֹם שֶׁשָּׁכְנוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל עַתָּה. עוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים כְּמִנְהָג רֹב הָעוֹלָם. וְכָל יוֹם טוֹב שֵׁנִי מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וַאֲפִלּוּ יוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁהַכֹּל עוֹשִׂין אוֹתוֹ בַּזְּמַן הַזֶּה:

יג זֶה שֶׁאָנוּ מְחַשְּׁבִין בַּזְּמַן הַזֶּה כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּעִירוֹ וְאוֹמְרִין שֶׁרֹאשׁ חֹדֶשׁ יוֹם פְּלוֹנִי וְיוֹם טוֹב בְּיוֹם פְּלוֹנִי. לֹא בַּחֶשְׁבּוֹן שֶׁלָּנוּ אָנוּ קוֹבְעִין וְלֹא עָלָיו אָנוּ סוֹמְכִין. שֶׁאֵין מְעַבְּרִין שָׁנִים וְקוֹבְעִין חֳדָשִׁים בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְאֵין אָנוּ סוֹמְכִין אֶלָּא עַל חֶשְׁבּוֹן בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּקְבִיעָתָם. וְזֶה שֶׁאָנוּ מְחַשְּׁבִין לְגַלּוֹת הַדָּבָר בִּלְבַד הוּא. כֵּיוָן שֶׁאָנוּ יוֹדְעִין שֶׁעַל חֶשְׁבּוֹן זֶה הֵן סוֹמְכִין אָנוּ מְחַשְּׁבִין לְיַדֵּעַ יוֹם שֶׁקָּבְעוּ בּוֹ בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִי זֶה יוֹם הוּא. וּקְבִיעַת בְּנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ הוּא שֶׁיִּהְיֶה רֹאשׁ חֹדֶשׁ אוֹ יוֹם טוֹב. לֹא מִפְּנֵי חֶשְׁבּוֹן שֶׁאָנוּ מְחַשְּׁבִין:

פרק ו

א בִּזְמַן שֶׁעוֹשִׂין עַל הָרְאִיָּה הָיוּ מְחַשְּׁבִין וְיוֹדְעִין שָׁעָה שֶׁיִּתְקַבֵּץ בּוֹ הַיָּרֵחַ עִם הַחַמָּה בְּדִקְדּוּק הַרְבֵּה כְּדֶרֶךְ שֶׁהָאִיצְטַגְנִינִין עוֹשִׂין. כְּדֵי לְיַדֵּעַ אִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ אוֹ לֹא יֵרָאֶה. וּתְחִלַּת אוֹתוֹ הַחֶשְׁבּוֹן הוּא הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁמְּחַשְּׁבִין אוֹתוֹ בְּקֵרוּב וְיוֹדְעִין שְׁעַת קִבּוּצָם בְּלֹא דִּקְדּוּק אֶלָּא בְּמַהֲלָכָם הָאֶמְצָעִי הוּא הַנִּקְרָא מוֹלָד. וְעִקְּרֵי הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁמְּחַשְּׁבִין בִּזְמַן שֶׁאֵין שָׁם בֵּית דִּין שֶׁיְּקַבְּעוּ בּוֹ עַל הָרְאִיָּה וְהוּא חֶשְׁבּוֹן שֶׁאָנוּ מְחַשְּׁבִין הַיּוֹם הוּא הַנִּקְרָא עִבּוּר:

ב הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת בְּכָל זְמַן. שְׁתִּים עֶשְׂרֵה בַּיּוֹם וּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה בַּלַּיְלָה. וְהַשָּׁעָה מְחֻלֶּקֶת לְאֶלֶף וּשְׁמוֹנִים חֲלָקִים. וְלָמָּה חִלְּקוּ הַשָּׁעָה לְמִנְיָן זֶה. לְפִי שֶׁמִּנְיָן זֶה יֵשׁ בּוֹ חֲצִי וּרְבִיעַ וּשְׁמִינִית וּשְׁלִישׁ וּשְׁתוּת וְתֵשַׁע וְחֹמֶשׁ וְעִשּׂוּר. וְהַרְבֵּה חֲלָקִים יֵשׁ לְכָל אֵלּוּ הַשֵּׁמוֹת:

ג מִשֶּׁיִּתְקַבֵּץ הַיָּרֵחַ וְהַחַמָּה לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה עַד שֶׁיִּתְקַבְּצוּ פַּעַם שְׁנִיָּה בְּמַהֲלָכָם הָאֶמְצָעִי. תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת מִיּוֹם שְׁלֹשִׁים מִתְּחִלַּת לֵילוֹ. וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעִים חֲלָקִים מִשְּׁעַת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. וְזֶה הוּא הַזְּמַן שֶׁבֵּין כָּל מוֹלָד וּמוֹלָד וְזֶה הוּא חָדְשָׁהּ שֶׁל לְבָנָה:

ד שָׁנָה שֶׁל לְבָנָה אִם תִּהְיֶה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מֻחָדָשִׁים אֵלּוּ יִהְיֶה כְּלָלָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת יוֹם וְאַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים יוֹם וּשְׁמוֹנֶה שָׁעוֹת וּשְׁמוֹנֶה מֵאוֹת וְשִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים חֲלָקִים. וְאִם תִּהְיֶה מְעֻבֶּרֶת וְתִהְיֶה הַשָּׁנָה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר חֹדֶשׁ יִהְיֶה כְּלָלָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים וּשְׁלֹשָׁה יוֹם וְאַחַת וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעָה וּשְׁמוֹנִים חֲלָקִים. וּשְׁנַת הַחַמָּה הִיא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשׁ שָׁעוֹת. נִמְצָא תּוֹסֶפֶת שְׁנַת הַחַמָּה עַל שְׁנַת הַלְּבָנָה עֲשָׂרָה יָמִים וְאַחַת וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת וּמָאתַיִם וְאַרְבָּעָה חֲלָקִים:

ה כְּשֶׁתַּשְׁלִיךְ יְמֵי חֹדֶשׁ הַלְּבָנָה שִׁבְעָה שֶׁהֵן יְמֵי הַשָּׁבוּעַ. יִשָּׁאֵר יוֹם אֶחָד וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשָׁה וְתִשְׁעִים חֲלָקִים. סִימָן לָהֶם אי״ב תשצ״ג. וְזוֹ הִיא שְׁאֵרִית חֹדֶשׁ הַלְּבָנָה. וְכֵן כְּשֶׁתַּשְׁלִיךְ יְמֵי שְׁנַת הַלְּבָנָה שִׁבְעָה שִׁבְעָה. אִם שָׁנָה פְּשׁוּטָה הִיא יִשָּׁאֵר מִמֶּנָּה אַרְבָּעָה יָמִים וּשְׁמוֹנָה שָׁעוֹת וּשְׁמוֹנָה מֵאוֹת וְשִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים חֲלָקִים. סִימָן לָהֶם ד״ח תתע״ו. וְזוֹ הִיא שְׁאֵרִית שָׁנָה פְּשׁוּטָה. וְאִם שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת הִיא תִּהְיֶה שְׁאֵרִיתָהּ חֲמִשָּׁה יָמִים וְאַחַת וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעָה וּשְׁמוֹנִים חֲלָקִים. סִימָן לָהֶם הכ״א תקפ״ט:

ו כְּשֶׁיִּהְיֶה עִמְּךָ יָדוּעַ מוֹלַד חֹדֶשׁ מִן הַחֳדָשִׁים וְתוֹסִיף עָלָיו אי״ב תשצ״ג יֵצֵא מוֹלָד שֶׁאַחֲרָיו. וְתֵדַע בְּאֵי זֶה יוֹם מִימֵי הַשָּׁבוּעַ וּבְאֵי זוֹ שָׁעָה וּבְכַמָּה חֲלָקִים יִהְיֶה:

ז כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁהָיָה מוֹלַד נִיסָן בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת בְּחָמֵשׁ שָׁעוֹת בַּיּוֹם וּמֵאָה וְשִׁבְעָה חֲלָקִים סִימָן לָהֶם אהק״ז. כְּשֶׁתּוֹסִיף עָלָיו שְׁאֵרִית חֹדֶשׁ הַלְּבָנָה וְהוּא אי״ב תשצ״ג. יֵצֵא מוֹלַד אִיָּר בְּלֵיל שְׁלִישִׁי חָמֵשׁ שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה וּתְשַׁע מֵאוֹת חֲלָקִים. סִימָן לָהֶם ג״ה תת״ק. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ עַד סוֹף הָעוֹלָם חֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ:

ח וְכֵן כְּשֶׁיִּהְיֶה עִמְּךָ יָדוּעַ מוֹלַד שָׁנָה זוֹ וְתוֹסִיף שְׁאֵרִיתָהּ עַל יְמֵי הַמּוֹלָד. אִם פְּשׁוּטָה הִיא שְׁאֵרִית הַפְּשׁוּטָה וְאִם מְעֻבֶּרֶת הִיא שְׁאֵרִית הַמְעֻבֶּרֶת. יֵצֵא לְךָ מוֹלַד שָׁנָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ. וְכֵן שָׁנָה אַחַר שָׁנָה עַד סוֹף הָעוֹלָם. וְהַמּוֹלָד הָרִאשׁוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ תַּתְחִיל הוּא מוֹלַד שֶׁהָיָה בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל יְצִירָה. וְהוּא הָיָה בְּלֵיל שֵׁנִי חָמֵשׁ שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה וּמָאתַיִם וְאַרְבָּעָה חֲלָקִים. סִימָן לָהֶם בהר״ד וּמִמֶּנּוּ הוּא תְּחִלַּת הַחֶשְׁבּוֹן:

ט בְּכָל הַחֶשְׁבּוֹנוֹת הָאֵלּוּ שֶׁתֵּדַע מֵהֶן הַמּוֹלָד. כְּשֶׁיִּתְקַבֵּץ מִן הַחֲלָקִים אֶלֶף וּשְׁמוֹנִים תַּשְׁלִים שָׁעָה אַחַת וְתוֹסִיף אוֹתָהּ לְמִנְיַן הַשָּׁעוֹת. וּכְשֶׁיִּתְקַבֵּץ מִן הַשָּׁעוֹת אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים תַּשְׁלִים יוֹם וְתוֹסִיף מִמֶּנּוּ לְמִנְיַן הַיָּמִים. וּכְשֶׁיִּתְקַבֵּץ מִן הַיָּמִים יוֹתֵר עַל שִׁבְעָה תַּשְׁלִיךְ שִׁבְעָה מִן הַמִּנְיָן וְתַנִּיחַ הַשְּׁאָר. שֶׁאֵין אָנוּ מְחַשְּׁבִין לְיַדֵּעַ מִנְיַן הַיָּמִים אֶלָּא לְיַדֵּעַ בְּאֵי זֶה יוֹם מִימֵי הַשָּׁבוּעַ וּבְאֵי זֶה שָׁעָה וְאֵי זֶה חֵלֶק יִהְיֶה הַמּוֹלָד:

י כָּל תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֶׁיִּהְיוּ מֵהֶן שֶׁבַע שָׁנִים מְעֻבָּרוֹת וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה פְּשׁוּטוֹת נִקְרָא מַחֲזוֹר. וְלָמָּה סָמְכְנוּ עַל מִנְיָן זֶה. שֶׁבִּזְמַן שֶׁאַתָּה מְקַבֵּץ מִנְיַן יְמֵי שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה פְּשׁוּטוֹת וְשֶׁבַע מְעֻבָּרוֹת וּשְׁתֵּיהֶן וְחֶלְקֵיהֶן וְתַשְׁלִים כָּל אֶלֶף וּשְׁמוֹנִים חֲלָקִים שָׁעָה. וְכָל אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת יוֹם. וְתוֹסִיף לְמִנְיַן הַיָּמִים. תִּמְצָא הַכֹּל תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה מִשְּׁנֵי הַחַמָּה שֶׁכָּל שָׁנָה מֵהֶן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים יוֹם וְשֵׁשׁ שָׁעוֹת בְּשָׁוֶה. וְלֹא יִשָּׁאֵר מִמִּנְיַן יְמֵי הַחַמָּה בְּכָל תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה חוּץ מִשָּׁעָה אַחַת וְאַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה חֲלָקִים. סִימָן לָהֶם אתפ״ה:

יא נִמְצָא בְּמַחֲזוֹר שֶׁהוּא כָּזֶה הֲחֳדָשִׁים כֻּלָּם חֲדָשֵׁי הַלְּבָנָה וְהַשָּׁנִים שְׁנֵי הַחַמָּה. וְהַשֶּׁבַע שָׁנִים הַמְעֻבָּרוֹת שֶׁבְּכָל מַחֲזוֹר וּמַחֲזוֹר לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה הֵם שָׁנָה שְׁלִישִׁית מִן הַמַּחֲזוֹר וְשִׁשִּׁית וּשְׁמִינִית וּשְׁנַת אַחַת עֶשְׂרֵה וּשְׁנַת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה וּשְׁנַת שֶׁבַע עֶשְׂרֵה וּשְׁנַת י״ט. סִימָן לָהֶם גו״ח י״א י״ד י״ז י״ט:

יב כְּשֶׁתְּקַבֵּץ שְׁאֵרִית כָּל שָׁנָה מִשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה הַפְּשׁוּטוֹת שֶׁהִיא ד״ח תתע״ו. וּשְׁאֵרִית כָּל שָׁנָה מִשֶּׁבַע שָׁנִים הַמְעֻבָּרוֹת שֶׁהִיא הכ״א תקפ״ט. וְתַשְׁלִיךְ הַכֹּל שִׁבְעָה שִׁבְעָה יִשָּׁאֵר שְׁנֵי יָמִים וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעִים חֲלָקִים. סִימָן לָהֶם בי״ו תקצ״ה. וְזֶה הוּא שְׁאֵרִית הַמַּחֲזוֹר:

יג כְּשֶׁיִּהְיֶה לְךָ יָדוּעַ מוֹלַד תְּחִלַּת מַחֲזוֹר וְתוֹסִיף עָלָיו בי״ו תקצ״ה. יָצָא לְךָ תְּחִלַּת הַמַּחֲזוֹר שֶׁאַחֲרָיו וְכֵן מוֹלַד כָּל מַחֲזוֹר וּמַחֲזוֹר עַד סוֹף הָעוֹלָם. וּכְבָר אָמַרְנוּ שֶׁמּוֹלַד תְּחִלַּת הַמַּחֲזוֹר הָרִאשׁוֹן הָיָה לבהר״ד. וּמוֹלַד הַשָּׁנָה הוּא מוֹלַד תִּשְׁרֵי שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה׃

יד וּבְדֶרֶךְ הַזֹּאת תֵּדַע מוֹלַד כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה שֶׁתִּרְצֶה. וּמוֹלַד כָּל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ שֶׁתִּרְצֶה. מִשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ אוֹ מִשָּׁנִים שֶׁעֲתִידִים לָבֹא. כֵּיצַד. תִּקַּח שְׁנֵי יְצִירָה שֶׁעָבְרוּ וְגָמְרוּ וְתַעֲשֶׂה אוֹתָם מַחֲזוֹרִין שֶׁל תִּשַׁע עֶשְׂרֵה תִּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה עַד תִּשְׁרֵי שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה. וְתֵדַע מִנַּיִן הַמַּחֲזוֹרִין שֶׁעָבְרוּ וּמִנַּיִן הַשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ מִמַּחֲזוֹר שֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׁלַם. וְתִקַּח לְכָל מַחֲזוֹר וּמַחֲזוֹר בי״ו תקצ״ה. וּלְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה פְּשׁוּטָה מִשְּׁנֵי הַמַּחֲזוֹר שֶׁלֹּא נִשְׁלַם ד״ח תתע״ו. וּלְכָל שָׁנָה מְעֻבֶּרֶת הכ״א תקפ״ט. וּתְקַבֵּץ הַכֹּל וְתַשְׁלִים הַחֲלָקִים שָׁעוֹת. וְתַשְׁלִים הַשָּׁעוֹת יָמִים. וְהַיָּמִים תַּשְׁלִיכֵם שִׁבְעָה שִׁבְעָה. וְהַנִּשְׁאָר מִן הַיָּמִים וּמִן הַשָּׁעוֹת וְהַחֲלָקִים הוּא מוֹלַד שָׁנָה הַבָּאָה שֶׁתִּרְצֶה לְיַדַּע מוֹלָדָהּ׃

טו מוֹלַד הַשָּׁנָה שֶׁיֵּצֵא בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה הוּא מוֹלַד רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי. וּכְשֶׁתּוֹסִיף עָלָיו אי״ב תשצ״ג יֵצֵא מוֹלַד מַרְחֶשְׁוָן. וּכְשֶׁתּוֹסִיף עַל מַרְחֶשְׁוָן אי״ב תשצ״ג יֵצֵא מוֹלַד כִּסְלֵו. וְכֵן לְכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ זֶה אַחַר זֶה עַד סוֹף הָעוֹלָם׃

פרק ז

א אֵין קוֹבְעִין לְעוֹלָם רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה לֹא בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת וְלֹא בְּרִבְיעִי בְּשַׁבָּת וְלֹא בְּעֶרֶב שַׁבָּת. סִימָן לָהֶם אד״ו. אֶלָּא כְּשֶׁיִּהְיֶה מוֹלַד תִּשְׁרֵי בְּאֶחָד מִשִּׁשָּׁה יָמִים הָאֵלּוּ קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ בַּיּוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁהָיָה הַמּוֹלָד בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי יוֹם שֵׁנִי. וְאִם הָיָה הַמּוֹלָד בִּרְבִיעִי קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ יוֹם חֲמִישִׁי. וְאִם הָיָה הַמּוֹלָד בְּשִׁשִּׁי קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּשִׁבְיעִי׃

ב וְכֵן אִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד בַּחֲצִי הַיּוֹם אוֹ לְמַעְלָה מֵחֲצִי הַיּוֹם קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ בַּיּוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁהָיָה הַמּוֹלָד בְּיוֹם שֵׁנִי בְּשֵׁשׁ שָׁעוֹת בַּיּוֹם אוֹ יֶתֶר עַל שֵׁשׁ שָׁעוֹת קוֹבְעִין רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּשִׁלִּישִׁי. וְאִם יִהְיֶה הַמּוֹלָד קֹדֶם חֲצִי הַיּוֹם אֲפִלּוּ בְּחֵלֶק אֶחָד קוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בְּאוֹתוֹ יוֹם הַמּוֹלָד עַצְמוֹ. וְהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה אוֹתוֹ הַיּוֹם מִימֵי אד״ו׃

ג כְּשֶׁיִּהְיֶה הַמּוֹלָד בַּחֲצִי הַיּוֹם אוֹ אַחַר חֲצוֹת וְיִדָּחֶה לַיּוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו. אִם יִהְיֶה יוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו מִימֵי אד״ו הֲרֵי זֶה נִדְחֶה לְשֶׁלְּאַחֲרָיו וְיִהְיֶה רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ קָבוּעַ בְּשִׁלִּישִׁי מִיּוֹם הַמּוֹלָד. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁיִּהְיֶה הַמּוֹלָד בְּשַׁבָּת בַּחֲצוֹת סִימָן זי״ח קוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה שֶׁמּוֹלָדָהּ כָּזֶה בְּשֵׁנִי בְּשַׁבָּת. וְכֵן אִם הָיָה הַמּוֹלָד בְּשִׁלִּישִׁי בַּחֲצוֹת אוֹ אַחַר חֲצוֹת קוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בַּחֲמִישִׁי בְּשַׁבָּת׃

ד מוֹלַד תִּשְׁרֵי שֶׁיָּצָא בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה בְּלֵיל שְׁלִישִׁי בְּתֵשַׁע שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה וּמָאתַיִם וְאַרְבָּעָה חֲלָקִים מִשָּׁעָה עַשִׂירִית סִימָנָהּ ג״ט ר״ד. אוֹ יוֹתֵר עַל זֶה. אִם הָיְתָה שָׁנָה פְּשׁוּטָה דּוֹחִין אֶת רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ וְאֵין קוֹבְעִים אוֹתוֹ בְּשִׁלִּישִׁי בְּשָׁנָה זוֹ אֶלָּא בַּחֲמִישִׁי בְּשַׁבָּת׃

ה וְכֵן אִם יָצָא מוֹלַד תִּשְׁרֵי בְּיוֹם שֵׁנִי בְּשֶׁלֹּשׁ שָׁעוֹת בְּיוֹם וְתקפ״ט חֲלָקִים מִשָּׁעָה רְבִיעִית. סִימָנָהּ בט״ו תקפ״ט. אוֹ יֶתֶר עַל כֵּן. אִם הָיְתָה אוֹתָהּ הַשָּׁנָה מוֹצָאֵי הַמְעֻבֶּרֶת שֶׁהָיְתָה הַשָּׁנָה הַסְּמוּכָה לָהּ שֶׁעֻבְּרָה מְעֻבֶּרֶת. אֵין קוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בְּשֵׁנִי בְּשָׁנָה זוֹ אֶלָּא בְּשִׁלִּישִׁי׃

ו הָיָה מוֹלַד הַשָּׁנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁתִּדָּחֶה לַחֲמִישִׁי פָּחוֹת חֵלֶק אֶחָד. כְּגוֹן שֶׁיָּצָא סִימָנָהּ ג״ט ר״ג אוֹ פָּחוֹת מִזֶּה. קוֹבְעִין אוֹתָהּ בְּשִׁלִּישִׁי. וְכֵן אִם הָיָה מוֹלַד הַשָּׁנָה הַפְּשׁוּטָה שֶׁנִּדְחֵית לַחֲמִישִׁי שֶׁיָּצָא בְּיוֹם שֵׁנִי פָּחוֹת חֵלֶק. כְּגוֹן שֶׁהָיָה סִימָנָהּ בט״ו תקפ״ח אוֹ פָּחוֹת מִזֶּה. קוֹבְעִין אוֹתָהּ בְּשֵׁנִי. נִמְצָא דֶּרֶךְ קְבִיעַת רֹאשׁ חֹדֶשׁ תִּשְׁרֵי לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה כָּךְ הוּא. תַּחְשֹׁב וְתֵדַע הַמּוֹלָד בְּאֵי זֶה יוֹם יִהְיֶה וּכְכַמָּה שָׁעוֹת מִן הַיּוֹם אוֹ מִן הַלַּיְלָה וּכְכַמָּה חֲלָקִים מִן הַשָּׁעָה. וְיוֹם הַמּוֹלָד הוּא יוֹם הַקְּבִיעָה לְעוֹלָם. אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת אוֹ בִּרְבִיעִי אוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת. אוֹ אִם הָיָה הַמּוֹלָד בַּחֲצוֹת הַיּוֹם אוֹ אַחַר חֲצוֹת. אוֹ אִם הָיָה בר״ד חֲלָקִים מִשָּׁעָה עַשִׂירִית מִלֵּיל שְׁלִישִׁי אוֹ יוֹתֵר עַל זֶה וְהָיְתָה שָׁנָה פְּשׁוּטָה. אוֹ שֶׁהָיָה הַמּוֹלָד בתקפ״ט חֲלָקִים מִשָּׁעָה רְבִיעִית מִיּוֹם שֵׁנִי וְהָיְתָה הַשָּׁנָה פְּשׁוּטָה שֶׁאַחַר הַמְעֻבֶּרֶת. שֶׁאִם יֶאֱרַע בְּאֶחָד מֵאַרְבָּעָה דְּבָרִים הָאֵלּוּ אֵין קוֹבְעִין בְּיוֹם הַמּוֹלָד אֶלָּא בַּיּוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו אוֹ שֶׁלְּאַחַר אַחֲרָיו כַּדֶּרֶךְ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

ז וּמִפְּנֵי מָה אֵין קוֹבְעִין בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה בִּימֵי אד״ו. לְפִי שֶׁהַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה הוּא לְקִבּוּץ הַיָּרֵחַ וְהַשֶּׁמֶשׁ בְּהִלּוּכָהּ הָאֶמְצָעִי לֹא בַּמָּקוֹם הָאֲמִתִּי כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּ. לְפִיכָךְ עָשׂוּ יוֹם קְבִיעָה וְיוֹם דְּחִיָּה כְּדֵי לְפַגֵּעַ בְּיוֹם קִבּוּץ הָאֲמִתִּי. כֵּיצַד. בִּשְׁלִישִׁי קוֹבְעִין בִּרְבִיעִי דּוֹחִין. בַּחֲמִישִׁי קוֹבְעִין בְּשִׁשִּׁי דּוֹחִין. בְּשַׁבָּת קוֹבְעִין אֶחָד בְּשַׁבָּת דּוֹחִין. בְּשֵׁנִי קוֹבְעִין׃

ח וְעִקַּר שְׁאָר הָאַרְבַּע דְּחִיּוֹת אֵלּוּ הוּא זֶה הָעִקָּר שֶׁאָמַרְנוּ שֶׁהַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה בְּמַהֲלָךְ אֶמְצָעִי. וּרְאָיָה לַדָּבָר שֶׁהַמּוֹלָד יִהְיֶה בְּלֵיל שְׁלִישִׁי וְיִדָּחֶה לַחֲמִישִׁי פְּעָמִים רַבּוֹת לֹא יֵרָאֶה יָרֵחַ בְּלֵיל חֲמִישִׁי וְלֹא בְּלֵיל שִׁשִּׁי מִכְּלַל שֶׁלֹּא נִתְקַבְּצוּ הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ קִבּוּץ אֲמִתִּי אֶלָּא בַּחֲמִישִׁי׃

פרק ח

א חָדְשָׁה שֶׁל לְבָנָה תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם וּמֶחֱצָה וְתשצ״ג חֲלָקִים כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁרֹאשׁ הַחֹדֶשׁ יִהְיֶה בְּמִקְצָת הַיּוֹם עַד שֶׁיִּהְיֶה מִקְצָת הַיּוֹם מֵחֹדֶשׁ שֶׁעָבַר וּמִקְצָתוֹ מֵהַבָּא. שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יא כ) ״עַד חֹדֶשׁ יָמִים״ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁיָּמִים אַתָּה מְחַשֵּׁב לְחֹדֶשׁ וְאִי אַתָּה מְחַשֵּׁב שָׁעוֹת:

ב לְפִיכָךְ עוֹשִׂין חָדְשֵׁי הַלְּבָנָה מֵהֵן חֹדֶשׁ חֵסֶר וּמֵהֶם חֹדֶשׁ מָלֵא. חֹדֶשׁ חֵסֶר תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם בְּלִבַּד וְאַף עַל פִּי שֶׁחָדְשָׁהּ שֶׁל לְבָנָה יֶתֶר עַל זֶה בְּשָׁעוֹת. וְחֹדֶשׁ מָלֵא מִשְׁלֹשִׁים יוֹם וְאַף עַל פִּי שֶׁחָדְשָׁהּ שֶׁל לְבָנָה פָּחוֹת מִזֶּה בְּשָׁעוֹת. כְּדֵי שֶׁלֹּא לְחַשֵּׁב שָׁעוֹת בַּחֹדֶשׁ אֶלָּא יָמִים שְׁלֵמִים:

ג אֵלּוּ הָיָה חָדְשָׁהּ שֶׁל לְבָנָה תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם וּמֶחֱצָה בִּלְבַד הָיוּ כָּל הַשָּׁנִים חֹדֶשׁ מָלֵא וְחֹדֶשׁ חָסֵר. וְיִהְיוּ יְמֵי שְׁנַת הַלְּבָנָה שנ״ד, שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים חֲסֵרִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים מְלֵאִים. אֲבָל מִפְּנֵי הַחֲלָקִים שֶׁיֵּשׁ בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ יוֹתֵר עַל חֲצִי הַיּוֹם יִתְקַבֵּץ מֵהֶן שָׁעוֹת וְיָמִים. עַד שֶׁיִּהְיוּ מִקְצַת הַשָּׁנִים חֳדָשִׁים חֲסֵרִים יוֹתֵר עַל הַמְּלֵאִים וּבְמִקְצַת הַשָּׁנִים חֳדָשִׁים מְלֵאִים יוֹתֵר עַל הַחֲסֵרִים:

ד יוֹם שְׁלֹשִׁים לְעוֹלָם עוֹשִׂין אוֹתוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה. אִם הָיָה הַחֹדֶשׁ שֶׁעָבַר חָסֵר יִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַבָּא. וְאִם יִהְיֶה הַחֹדֶשׁ שֶׁעָבַר מָלֵא יִהְיֶה יוֹם שְׁלֹשִׁים רֹאשׁ חֹדֶשׁ הוֹאִיל וּמִקְצָתוֹ רֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְיִהְיֶה תַּשְׁלוּם הַחֹדֶשׁ הַמָּלֵא שֶׁעָבַר. וְיִהְיֶה יוֹם אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַבָּא וּמְמֻנּוּ הוּא הַמְּנָיָן. וְהוּא יוֹם הַקְּבִיעָה. וּלְפִיכָךְ עוֹשִׂין רָאשֵׁי חֳדָשִׁים בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה חֹדֶשׁ אֶחָד יוֹם אֶחָד בִּלְבַד וְחֹדֶשׁ אֶחָד שְׁנֵי יָמִים:

ה סֵדֶר הֶחֳדָשִׁים הַמְּלֵאִים וְהַחֲסֵרִים לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה כָּךְ הוּא. תִּשְׁרֵי לְעוֹלָם מָלֵא. וְטֵבֵת לְעוֹלָם חָסֵר. וּמִשְׁבַּט וְאֵילָךְ אֶחָד מָלֵא וְאֶחָד חָסֵר עַל הַסֵּדֶר. כֵּיצַד. טֵבֵת חָסֵר שְׁבָט מָלֵא. אֲדָר חָסֵר נִיסָן מָלֵא. אִיָּר חָסֵר סִיוָן מָלֵא. תַּמּוּז חָסֵר אָב מָלֵא. אֱלוּל חָסֵר. וּבְשָׁנָה הַמְּעֻבֶּרֶת אֲדָר רִאשׁוֹן מָלֵא וַאֲדָר שֵׁנִי חָסֵר:

ו נִשְׁאֲרוּ שְׁנֵי הֶחֳדָשִׁים שֶׁהֵן מַרְחֶשְׁוָן וְכִסְלֵו. פְּעָמִים יִהְיוּ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים וּפְעָמִים יִהְיוּ שְׁנֵיהֶם חֲסֵרִים וּפְעָמִים יִהְיֶה מַרְחֶשְׁוָן חָסֵר וְכִסְלֵו מָלֵא. וְשָׁנָה שֶׁיִּהְיוּ בָּהּ שְׁנֵי חֳדָשִׁים אֵלּוּ מְלֵאִים הִיא שֶׁנִּקְרְאוּ חֳדָשֶׁיהָ שְׁלֵמִים. וְשָׁנָה שֶׁיִּהְיוּ בָּהּ שְׁנֵי חֳדָשִׁים אֵלּוּ חֲסֵרִים נִקְרְאוּ חֳדָשֶׁיהָ חֲסֵרִין. וְשָׁנָה שֶׁיִּהְיוּ בָּהּ מַרְחֶשְׁוָן חָסֵר וְכִסְלֵו מָלֵא נִקְרְאוּ חֳדָשֶׁיהָ כְּסִדְרָן:

ז דֶּרֶךְ יְדִיעַת הַשָּׁנָה אִם חֳדָשֶׁיהָ מְלֵאִים אוֹ חֲסֵרִין אוֹ כְּסִדְרָן לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה כָּךְ הוּא. תֵּדַע תְּחִלָּה יוֹם שֶׁנִּקְבַּע בּוֹ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁתִּרְצֶה לֵידַע סִדּוּר חֳדָשֶׁיהָ כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּפֶרֶק שְׁבִיעִי. וְתֵדַע יוֹם שֶׁיִּקָּבַע בּוֹ רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ. וּתְחַשֵּׁב מִנְיַן הַיָּמִים שֶׁבֵּינֵיהֶן חוּץ מִיּוֹם הַקְּבִיעָה שֶׁל זוֹ וְשֶׁל זוֹ. אִם תִּמְצָא בֵּינֵיהֶן שְׁנֵי יָמִים יִהְיוּ חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה חֲסֵרִין. וְאִם תִּמְצָא בֵּינֵיהֶם שְׁלֹשָׁה יָמִים יִהְיוּ כְּסִדְרָן. וְאִם תִּמְצָא בֵּינֵיהֶם אַרְבָּעָה יָמִים יִהְיוּ חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה שְׁלֵמִים:

ח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיְתָה הַשָּׁנָה שֶׁתִּרְצֶה לֵידַע סִדּוּר חֳדָשֶׁיהָ פְּשׁוּטָה. אֲבָל אִם הָיְתָה מְעֻבֶּרֶת. אִם תִּמְצָא בֵּין יוֹם קְבִיעָתָהּ וּבֵין יוֹם קְבִיעַת שָׁנָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ אַרְבָּעָה יָמִים יִהְיוּ חָדְשֵׁי אוֹתָהּ שָׁנָה הַמְּעֻבֶּרֶת חֲסֵרִים. וְאִם תִּמְצָא בֵּינֵיהֶם חֲמִשָּׁה יָמִים יִהְיוּ כְּסִדְרָן. וְאִם תִּמְצָא בֵּינֵיהֶם שִׁשָּׁה יִהְיוּ שְׁלֵמִים:

ט כֵּיצַד. חֲרֵי שֶׁרָצִינוּ לֵידַע סִדּוּר חָדְשֵׁי שָׁנָה זוֹ. וְהָיָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּחֲמִישִׁי וְהִיא פְּשׁוּטָה וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ בְּשֵׁנִי בְּשַׁבָּת. נִמְצָא בֵּינֵיהֶן שְׁלֹשָׁה יָמִים. יָדַעְנוּ שֶׁשָּׁנָה זוֹ חֳדָשֶׁיהָ כְּסִדְרָן. וְאִלּוּ הָיָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ בִּשְׁלִישִׁי הָיוּ חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה זוֹ שְׁלֵמִים. וְאִלּוּ הָיָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּשָׁנָה זוֹ בְּשַׁבָּת וּבַשָּׁנָה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ בִּשְׁלִישִׁי בְּשַׁבָּת הָיוּ חָדְשֵׁי שָׁנָה זוֹ חֲסֵרִין. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ תְּחַשֵּׁב לַשָּׁנָה הַמְּעֻבֶּרֶת כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ:

י יֵשׁ שָׁם סִימָנִין שֶׁתִּסְמֹךְ עֲלֵיהֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּטְעֶה בְּחֶשְׁבּוֹן סִדּוּר חָדְשֵׁי הַשָּׁנָה וְהֵן בְּנוּיִין עַל עִקְּרֵי זֶה הַחֶשְׁבּוֹן וְהַקְּבִיעוֹת וְהַדְּחִיּוֹת שֶׁבְּאַרְנוּ דַּרְכָּם. וְאֵלּוּ הֵן. כָּל שָׁנָה שֶׁיִּהְיֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה בָּהּ בַּשְּׁלִישִׁי תִּהְיֶה לְעוֹלָם כְּסִדְרָן לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה. בֵּין פְּשׁוּטָה בֵּין מְעֻבֶּרֶת. וְאִם יִהְיֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּשַׁבָּת אוֹ בְּשֵׁנִי לֹא תִּהְיֶה כְּסִדְרָן לְעוֹלָם בֵּין בִּפְשׁוּטָה בֵּין בִּמְעֻבֶּרֶת. וְאִם יִהְיֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה בַּחֲמִישִׁי. אִם פְּשׁוּטָה הִיא אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ חָדְשֶׁיהָ חֲסֵרִים לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה. וְאִם מְעֻבֶּרֶת הִיא אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ חָדְשֶׁיהָ כְּסִדְרָן לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה:

פרק ט

א שְׁנַת הַחַמָּה יֵשׁ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁאוֹמְרִים שֶׁהִיא שְׁסַ״ה יוֹם וּרְבִיעַ יוֹם שֶׁהוּא שֵׁשׁ שָׁעוֹת. וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁאוֹמְרִים שֶׁהוּא פָּחוֹת מֵרְבִיעַ הַיּוֹם. וְכֵן חַכְמֵי יָוָן וּפָרַס יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מַחֲלֹקֶת בְּדָבָר זֶה:

ב מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר שֶׁהִיא שְׁסַ״ה יוֹם וּרְבִיעַ יוֹם. יִשָּׁאֵר מִכָּל מַחֲזוֹר שֶׁל תֵּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה שָׁעָה אַחַת וְתפ״ה חֲלָקִים כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ. וְיִהְיֶה בֵּין תְּקוּפָה לִתְקוּפָה אֶחָד וְתִשְׁעִים יוֹם וְשֶׁבַע שָׁעוֹת וַחֲצִי שָׁעָה. וּמִשֶּׁתֵּדַע תְּקוּפָה אַחַת בְּאֵי זֶה יוֹם בְּאֵיזוֹ שָׁעָה הִיא תַּתְחִיל לִמְנוֹת מִמֶּנָּה לַתְּקוּפָה הַשְּׁנִיָּה שֶׁאַחֲרֶיהָ וּמִן הַשְּׁנִיָּה לַשְּׁלִישִׁית עַד סוֹף הָעוֹלָם:

ג תְּקוּפַת נִיסָן הִיא הַשָּׁעָה וְהַחֵלֶק שֶׁתִּכָּנֵס בּוֹ הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאשׁ מַזַּל טָלֶה. וּתְקוּפַת תַּמּוּז הֶיוֹת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאשׁ מַזַּל סַרְטָן. וּתְקוּפַת תִּשְׁרֵי הֶיוֹת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאשׁ מַזַּל מֹאזְנַיִם. וּתְקוּפַת טֵבֵת הֶיוֹת הַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאשׁ מַזַּל גְּדִי. וּתְקוּפַת נִיסָן הָיְתָה בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל יְצִירָה לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה קֹדֶם מוֹלַד נִיסָן בְּשִׁבְעָה יָמִים וְתֵשַׁע שָׁעוֹת וְתרמ״ב חֲלָקִים, סִימָנָהּ ז״ט תרמ״ב:

ד דֶּרֶךְ חֶשְׁבּוֹן הַתְּקוּפָה כָּךְ הִיא. תֵּדַע תְּחִלָּה כַּמָּה מַחֲזוֹרִין שְׁלֵמִים מִשְּׁנַת הַיְצִירָה עַד מַחֲזוֹר שֶׁתִּרְצֶה. וְקַח לְכָל מַחֲזוֹר מֵהֶן שָׁעָה אַחַת וְתפ״ה חֲלָקִים. קַבֵּץ כָּל הַחֲלָקִים שָׁעוֹת וְכָל הַשָּׁעוֹת יָמִים וְתַגְרַע מִן הַכֹּל שִׁבְעָה יָמִים וְתֵשַׁע שָׁעוֹת וְתרמ״ב חֲלָקִים. וְהַשְּׁאָר תּוֹסִיף אוֹתוֹ עַל מוֹלַד נִיסָן שֶׁל שָׁנָה רִאשׁוֹנָה מִן הַמַּחֲזוֹר. יֵצֵא לְךָ בְּאֵי זוֹ שָׁעָה וּבְכַמָּה בַּחֹדֶשׁ תִּהְיֶה תְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה מִן הַמַּחֲזוֹר. וּמִמֶּנָּה תַּתְחִיל לִמְנוֹת אֶחָד וְתִשְׁעִים יוֹם וְשִׁבַּע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה לְכָל תְּקוּפָה וּתְקוּפָה. וְאִם תִּרְצֶה לֵידַע תְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל שָׁנָה זוֹ שֶׁהִיא שְׁנַת כָּךְ וְכָךְ בַּמַּחֲזוֹר שֶׁאַתָּה עוֹמֵד בּוֹ. קַח לְכָל הַמַּחֲזוֹרִין הַשְּׁלֵמִים שָׁעָה וְתפ״ה לְכָל מַחֲזוֹר. וּלְכָל הַשָּׁנִים הַגְּמוּרוֹת שֶׁשָּׁלְמוּ מִן הַמַּחֲזוֹר עֲשָׂרָה יָמִים וְכ״א שָׁעוֹת וְר״ד חֲלָקִים לְכָל שָׁנָה וְקַבֵּץ הַכֹּל. וְתַגְרַע מִמֶּנּוּ ז׳ יָמִים וְט׳ שָׁעוֹת וְתרמ״ב חֲלָקִים. וְהַשְּׁאָר תַּשְׁלִיכֵם חָדְשֵׁי הַלְּבָנָה כ״ט יוֹם וְי״ב שָׁעוֹת וְז׳ מֵאוֹת וְצ״ג חֲלָקִים. וְהַנִּשְׁאָר פָּחוֹת מֵחֹדֶשׁ הַלְּבָנָה תּוֹסִיף אוֹתוֹ עַל מוֹלַד נִיסָן שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה. וְתֵדַע זְמַן תְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל אוֹתָהּ הַשָּׁנָה בַּחֹדֶשׁ הֵיא וּבְכַמָּה יוֹם בַּחֹדֶשׁ הֵיא וּבְכַמָּה שָׁעָה. תְּקוּפַת נִיסָן לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה אֵינָהּ לְעוֹלָם אֶלָּא אוֹ בְּתְחִלַּת הַלַּיְלָה אוֹ בְּתְחִלַּת הַיּוֹם אוֹ בַּחֲצִי הַלַּיְלָה אוֹ בַּחֲצִי הַיּוֹם. וּתְקוּפַת תַּמּוּז לְעוֹלָם אֵינָהּ אֶלָּא אוֹ בְּד׳ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה אוֹ בְּשָׁעָה אַחַת וּמֶחֱצָה בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה. וּתְקוּפַת תִּשְׁרֵי לְעוֹלָם אֵינָהּ אֶלָּא אוֹ בְּט׳ שָׁעוֹת אוֹ בְּג׳ שָׁעוֹת בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה. וּתְקוּפַת טֵבֵת לְעוֹלָם אֵינָהּ אֶלָּא אוֹ בְּי׳ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה אוֹ בְּאַרְבַּע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בַּלַּיְלָה. אִם תִּרְצֶה לֵידַע בְּאֵי זֶה יוֹם מִימֵי הַשָּׁבוּעַ וּבְאֵי זוֹ שָׁעָה תִּהְיֶה הַתְּקוּפָה. קַח שָׁנִים גְּמוּרוֹת מִשְּׁנַת הַיְצִירָה עַד שָׁנָה שֶׁתִּרְצֶה וְהַשְׁלֵךְ הַכֹּל כ״ח כ״ח וְהַנִּשְׁאָר יוֹתֵר מִכ״ח קַח לְכָל שָׁנָה יוֹם אֶחָד ו׳ שָׁעוֹת. וְקַבֵּץ הַכֹּל וְהוֹסֵף עָלָיו ג׳ וְהַשְׁלֵךְ הַכֹּל ז׳ ז׳. וְהַנִּשְׁאָר מִן הַיָּמִים וּמִן הַשָּׁעוֹת תַּתְחִיל לִמְנוֹת מִתְּחִלַּת לֵיל אֶחָד בְּשַׁבָּת וְלַאֲשֶׁר יַגִּיעַ הַחֶשְׁבּוֹן בּוֹ תִּהְיֶה תְּקוּפַת נִיסָן. וְלָמָּה מוֹסִיפִין שִׁלְשָׁה לְפִי שֶׁתְּקוּפָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁנַת הַיְצִירָה הָיְתָה בְּתְחִלַּת לֵיל רְבִיעִי:

ה כֵּיצַד. חֲרֵי שֶׁרָצִינוּ לֵידַע תְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל שְׁנַת תְּשַׁע מֵאוֹת שִׁלֹּשִׁים וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לַיְצִירָה. כְּשֶׁתַּשְׁלִיךְ הַכֹּל כ״ח כ״ח תִּשָּׁאֵר שָׁנָה אַחַת. תִּקַּח לָהּ יוֹם אֶחָד וְשֵׁשׁ שָׁעוֹת וְתוֹסִיף עָלָיו ג׳ נִמְצֵאת תְּקוּפַת נִיסָן בְּלֵיל חֲמִישִׁי שֵׁשׁ שָׁעוֹת בַּלַּיְלָה. וּכְשֶׁתּוֹסִיף עָלֶיהָ שֶׁבַע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה חֲרֵי תִּהְיֶה תְּקוּפַת תַּמּוּז בְּשָׁעָה וּמֶחֱצָה מִיּוֹם ה׳. וּכְשֶׁתּוֹסִיף עָלֶיהָ שֶׁבַע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה תִּהְיֶה תְּקוּפַת תִּשְׁרֵי בְּט׳ שָׁעוֹת מִיּוֹם ה׳. וּכְשֶׁתּוֹסִיף עָלֶיהָ שֶׁבַע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה תִּהְיֶה תְּקוּפַת טֵבֵת בְּד׳ שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה מִלֵּיל ז׳. וּכְשֶׁתּוֹסִיף עָלֶיהָ שֶׁבַע שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה תִּהְיֶה תְּקוּפַת נִיסָן הַבָּאָה בְּתְחִלַּת יוֹם ו׳. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ עַד סוֹף הָעוֹלָם תְּקוּפָה אַחַר תְּקוּפָה:

ו אִם תִּרְצֶה לֵידַע בְּכַמָּה יוֹם בַּחֹדֶשׁ תִּהְיֶה תְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל שָׁנָה זוֹ. תֵּדַע תְּחִלָּה בְּאֵי זֶה יוֹם מִימֵי הַשָּׁבוּעַ תִּהְיֶה וּבְאֵי זֶה יוֹם יִקְּבְעוּ נִיסָן שֶׁל שָׁנָה זוֹ וְכַמָּה שָׁנִים גְּמוּרוֹת עָבְרוּ מִן הַמַּחֲזוֹר. וְתִקַּח לְכָל שָׁנָה אַחַד עָשָׂר יוֹם וְתוֹסִיף עַל סְכוּם הַיָּמִים ז׳ יָמִים בְּזִמְנִים אֵלּוּ. וְהַשְׁלֵךְ הַכֹּל ל׳ ל׳ וְהַנִּשְׁאָר פָּחוֹת מִל׳ תַּתְחִיל לִמְנוֹתוֹ מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן. אִם יַגִּיעַ לְיוֹם הַתְּקוּפָה מוּטָב וְאִם לָאו הוֹסֵיף יוֹם אוֹ שְׁנֵי יָמִים אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים עַל הַמְּנָיָן עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְיוֹם הַתְּקוּפָה. וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁנָה מְעֻבֶּרֶת תַּתְחִיל לִמְנוֹת מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שֵׁנִי וְלַיּוֹם שֶׁיַּגִּיעַ הַחֶשְׁבּוֹן בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם מִן הַחֹדֶשׁ תִּהְיֶה הַתְּקוּפָה:

ז כֵּיצַד. חֲרֵי שֶׁרָצִינוּ לֵידַע בְּכַמָּה בַּחֹדֶשׁ תִּהְיֶה תְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל שְׁנַת תתק״ל. שֶׁהִיא שָׁנָה תְּשִׁיעִית מִמַּחֲזוֹר ר״ס. מָצָאנוּ רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן נִקְבָּע בָּהּ בַּחֲמִישִׁי וּתְקוּפַת נִיסָן בַּחֲמִישִׁי. וּלְפִי שֶׁהָיְתָה שָׁנָה זוֹ תְּשִׁיעִית לַמַּחֲזוֹר יִהְיוּ הַשָּׁנִים הַגְּמוּרוֹת שְׁמוֹנָה. כְּשֶׁתְּקַח לְכָל שָׁנָה מֵהֶן י״א יוֹם יִהְיוּ כָּל הַיָּמִים פ״ח. תּוֹסִיף ז׳ חֲרֵי הַכֹּל צ״ה. תַּשְׁלִיךְ הַכֹּל ל׳ ל׳ נִשְׁאֲרוּ ה׳ יָמִים. כְּשֶׁתַּתְחִיל לִמְנוֹת ה׳ יָמִים מֵרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן שֶׁהָיָה בַּחֲמִישִׁי יַגִּיעַ הַחֶשְׁבּוֹן לְיוֹם שֵׁנִי. וּכְבָר יָדַעְנוּ שֶׁאֵין הַתְּקוּפָה בְּשֵׁנִי בְּשַׁבָּת אֶלָּא בַּחֲמִישִׁי. לְפִיכָךְ תּוֹסִיף יוֹם אַחַר יוֹם עַד שֶׁתַּגִּיעַ לַחֲמִישִׁי שֶׁהוּא יוֹם הַתְּקוּפָה. נִמְצֵאת תְּקוּפַת נִיסָן בְּשָׁנָה זוֹ בְּיוֹם שְׁמִינִי מֵחֹדֶשׁ נִיסָן. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת תַּעֲשֶׂה בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה:

ח זֶה שֶׁאָמַרְנוּ תּוֹסִיף יוֹם אַחַר יוֹם עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְיוֹם הַתְּקוּפָה. לְעוֹלָם לֹא תִּהְיֶה צָרִיךְ לְהוֹסִיף אֶלָּא יוֹם אֶחָד אוֹ ב׳ אוֹ ג׳. וּפֶלֶא גָּדוֹל הוּא שֶׁתִּהְיֶה צָרִיךְ לְהוֹסִיף אַרְבָּעָה יָמִים. וְאִם מָצָאתָ שֶׁאַתָּה צָרִיךְ לְהוֹסִיף עַל זֶה תֵּדַע שֶׁטָּעִיתָ בַּחֶשְׁבּוֹן וְתַחְזֹר וְתַחְשֹׁב בִּדְקְדּוּק:

פרק י

א שְׁנַת הַחַמָּה לְמִי שֶׁהוּא אוֹמֵר שֶׁהִיא פָּחוֹת מֵרְבִיעַ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שס״ה יוֹם וְחָמֵשׁ שָׁעוֹת וְתתקצ״ז חֲלָקִים וּמ״ח רֶגַע. וְהָרֶגַע אֶחָד מֵע״ו בְּחֵלֶק. וּלְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה תִּהְיֶה תּוֹסֶפֶת שְׁנַת הַחַמָּה עַל שְׁנַת הַלְּבָנָה י׳ יָמִים וְכ״א שָׁעָה וְקכ״א חֵלֶק וּמ״ח רֶגַע. סִימָן לָהֶן יכ״א קכ״א מ״ח. וְלֹא תִּמְצָא תּוֹסֶפֶת בְּמַחֲזוֹר שֶׁל י״ט שָׁנָה כְּלָל אֶלָּא בְּכָל מַחֲזוֹר מֵהֶם יִשְׁלְמוּ שְׁנֵי הַחַמָּה עִם שְׁנֵי הַלְּבָנָה הַפְּשׁוּטוֹת וְהַמְעֻבָּרוֹת:

ב בֵּין כָּל תְּקוּפָה וּתְקוּפָה לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה צ״א יוֹם וְז׳ שָׁעוֹת וְתקי״ט חֲלָקִים וְל״א רֶגַע. סִימָן לָהֶם צ״א ת״ק י״ט ל״א. וּכְשֶׁתֵּדַע תְּקוּפָה מִן הַתְּקוּפוֹת אֵימָתַי הָיְתָה. תַּחְשֹׁב מֵאוֹתוֹ רֶגַע מִנְיָן זֶה וְתֵדַע תְּקוּפָה שֶׁאַחֲרֶיהָ עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבֵּאַרְנוּ בִּתְקוּפַת הַשָּׁנָה שֶׁהִיא רְבִיעַ:

ג תְּקוּפַת נִיסָן לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה הָיְתָה בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל יְצִירָה קֹדֶם מוֹלַד נִיסָן בְּט׳ שָׁעוֹת וְתרמ״ב חֲלָקִים. סִימָן לָהֶם ט׳ תרמ״ב. וְכֵן הִיא לְעוֹלָם בְּכָל שָׁנָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל כָּל מַחֲזוֹר קֹדֶם מוֹלַד נִיסָן בְּתֵשַׁע שָׁעוֹת וְתרמ״ב חֲלָקִים:

ד כְּשֶׁתֵּדַע תְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל שָׁנָה רִאשׁוֹנָה מִן הַמַּחֲזוֹר. תַּחְשֹׁב מִמֶּנָּה צ״א יוֹם וְז׳ שָׁעוֹת וְתקי״ט חֲלָקִים וְל״א רֶגַע לְכָל תְּקוּפָה וּתְקוּפָה עַד סוֹף הַמַּחֲזוֹר:

ה אִם תִּרְצֶה לֵידַע מָתַי תִּהְיֶה תְּקוּפַת נִיסָן לְפִי חֶשְׁבּוֹן זֶה. תֵּדַע תְּחִלָּה שָׁנִים גְּמוּרוֹת שֶׁעָבְרוּ מִן הַמַּחֲזוֹר. וְתַקֵּח לְכָל שָׁנָה מֵהֶן תּוֹסֶפֶת. וְהִיא יכ״א קכ״א מ״ח. וְקַבֵּץ כָּל הָרָבָּעִים חֲלָקִים וְכָל הַחֲלָקִים שָׁעוֹת וְכָל הַשָּׁעוֹת יָמִים כְּדֶרֶךְ שֶׁתַּחְשֹׁב בַּמּוֹלָדוֹת. וְתִגְרַע מִן הַכֹּל הַט׳ שָׁעוֹת וְתרמ״ב חֲלָקִים. וְהַנִּשְׁאָר תַּשְׁלִיךְ חָדְשֵׁי לְבָנָה. וְהַנִּשְׁאָר שֶׁאֵין בּוֹ חֹדֶשׁ לְבָנָה תּוֹסִיף אוֹתוֹ עַל מוֹלַד נִיסָן שֶׁל אוֹתָהּ שָׁנָה. וּבְרֶגַע שֶׁיַּגִּיעַ הַמְּנָיָן בּוֹ תִּהְיֶה תְּקוּפַת נִיסָן שֶׁל אוֹתָהּ שָׁנָה:

ו וְנִרְאִין לִי הַדְּבָרִים שֶׁעַל חֶשְׁבּוֹן תְּקוּפָה זוֹ הָיוּ סוֹמְכִין לְעִנְיַן עִבּוּר הַשָּׁנָה בְּעֵת שֶׁבֵּית דִּין הַגָּדוֹל מָצוּי. שֶׁהָיוּ מְעַבְּרִין מִפְּנֵי הַזְּמַן אוֹ מִפְּנֵי הַצֹּרֶךְ. לְפִי שֶׁחֶשְׁבּוֹן זֶה הוּא הָאֱמֶת יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן. וְהוּא קָרוֹב מִן הַדְּבָרִים שֶׁנִּתְבָּאֲרוּ בְּאַצְטַגְנִינוּת יוֹתֵר מִן הַחֶשְׁבּוֹן הָרִאשׁוֹן שֶׁהָיְתָה בּוֹ שְׁנַת הַחַמָּה שס״ה יוֹם וּרְבִיעַ יוֹם:

ז וְחֶשְׁבּוֹן שְׁתֵּי תְּקוּפוֹת הָאֵלּוּ שֶׁבֵּאַרְנוּ דַּרְכָּם הַכֹּל בְּקֵרוּב הוּא וּבְמַהֲלַךְ הַשֶּׁמֶשׁ הָאֶמְצָעִי לֹא בְּמָקוֹמָהּ הָאֲמִתִּי. אֲבָל בִּמְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי תִּהְיֶה תְּקוּפַת נִיסָן בִּזְמַנִּים אֵלּוּ בִּכְמוֹ שְׁנֵי יָמִים קֹדֶם שְׁתֵּי הַתְּקוּפוֹת שֶׁיּוֹצְאִין בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה. בֵּין בְּחֶשְׁבּוֹן מִי שֶׁחָשַׁב רְבִיעַ יוֹם גָּמוּר בֵּין לְמִי שֶׁמְּחַשֵּׁב לְפָחוֹת מֵרְבִיעַ יוֹם:

פרק יא

א לְפִי שֶׁאָמַרְנוּ בַּהֲלָכוֹת אלוּ שֶׁבֵּית דִּין הָיוּ מְחַשְּׁבִין בִּדְקְדּוּק וְיוֹדְעִים אִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ אוֹ לֹא יֵרָאֶה. יָדַעְנוּ שֶׁכָּל מִי שֶׁרוּחוֹ נְכוֹנָה וְלִבּוֹ תָּאֵב לְדִבְרֵי הַחָכְמוֹת וְלָעֲמֹד עַל הַסּוֹדוֹת יִתְאַוֶּה לֵידַע אוֹתָן הַדְּרָכִים שֶׁמְּחַשְּׁבִין בָּהֶם עַד שֶׁיֵּדַע אָדָם אִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּלֵיל זֶה אוֹ לֹא יֵרָאֶה:

ב וְדַרְכֵי הַחֶשְׁבּוֹן יֵשׁ בָּהֶן מַחֲלוֹקוֹת גְּדוֹלוֹת בֵּין חַכְמֵי הַגּוֹיִם הַקְּדָמוֹנִים שֶׁחָקְרוּ עַל חֶשְׁבּוֹן הַתְּקוּפוֹת וְהַגִּימַטְרִיָּאוֹת. וַאֲנָשִׁים חֲכָמִים גְּדוֹלִים נִשְׁתַּבְּשׁוּ בָּהֶן וְנִתְעַלְּמוּ מֵהֶן דְּבָרִים וְנוֹלְדוּ לָהֶן סְפֵקוֹת. וְיֵשׁ מִי שֶׁדִּקְדֵּק הַרְבֵּה וְלֹא פָּגַע בַּדֶּרֶךְ הַנְּכוֹנָה בְּחֶשְׁבּוֹן רְאִיַּת הַיָּרֵחַ אֶלָּא צָלַל בְּמַיִם אַדִּירִים וְהֶעֱלָה חֶרֶס בְּיָדוֹ:

ג וּלְפִי אֹרֶךְ הַיָּמִים וְרֹב הַבְּדִיקוֹת וְהַחֲקִירוֹת נוֹדְעוּ לְמִקְצָת הַחָכָמִים דַּרְכֵי חֶשְׁבּוֹן זֶה. וְעוֹד שֶׁיֵּשׁ לָנוּ בְּעִקָּרִים אֵלּוּ קַבָּלוֹת מִפִּי הַחֲכָמִים וּרְאָיוֹת שֶׁלֹּא נִכְתְּבוּ בַּסְּפָרִים הַיְדוּעִים לַכֹּל. וּמִפְּנֵי כָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים כָּשֵׁר בְּעֵינַי לָבֹאר דַּרְכֵי חֶשְׁבּוֹן זֶה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נָכוֹן לְמִי שֶׁמְּלָאוֹ לִבּוֹ לְקָרְבָה אֶל הַמְּלָאכָה לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ:

ד וְאַל יְהִיוּ דְּרָכִים אֵלּוּ קַלִּים בְּעֵינֶיךָ מִפְּנֵי שֶׁאֵין אָנוּ צְרִיכִין לָהֶם בַּזְּמַן הַזֶּה. שֶׁאֵלּוּ הַדְּרָכִים דְּרָכִים רְחוֹקִים וַעֲמֻקִּים הֵן. וְהוּא סוֹד הָעִבּוּר שֶׁהָיוּ הַחֲכָמִים הַגְּדוֹלִים יוֹדְעִים אוֹתוֹ וְאֵין מוֹסְרִין אוֹתוֹ לְכָל אָדָם אֶלָּא לִסְמוּכִים נְבוֹנִים. אֲבָל זֶה הַחֶשְׁבּוֹן בַּזְּמַן הַזֶּה שֶׁאֵין בֵּית דִּין לְקִבּוּעַ עַל פִּי הָרְאִיָּה שֶׁאָנוּ מְחַשְּׁבִין בּוֹ הַיּוֹם אֲפִלּוּ תִּינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן מַגִּיעִין עַד סוֹפוֹ בִּשְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעָה יָמִים:

ה שֶׁמָּא יִתְבּוֹנֵן חָכָם מֵחַכְמֵי הָאֻמּוֹת אוֹ מֵחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּמְדוּ חָכְמַת יָוָן בִּדְרָכִים אֵלּוּ שֶׁאֲנִי מְחַשֵּׁב בָּהֶן לִרְאִיַּת הַיָּרֵחַ וְיִרְאֶה קָרוֹב מְעַט בְּמִקְצָת הַדְּרָכִים. וְיַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁנִּתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ דָּבָר זֶה וְלֹא יָדַעְנוּ שֶׁיֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ קָרוֹב. אַל יַעֲלֶה זֶה עַל דַּעְתּוֹ אֶלָּא כָּל דָּבָר שֶׁלֹּא דִּקְדַּקְנוּ בּוֹ מִפְּנֵי שֶׁיָּדַעְנוּ בְּעִקְּרֵי הַגִּימַטְרִיָּאוֹת בְּרִאָיוֹת בְּרוּרוֹת שֶׁאֵין דָּבָר זֶה מַפְסִיד בִּידִיעַת הָרְאִיָּה וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לוֹ. לְפִיכָךְ לֹא דִּקְדַּקְנוּ בּוֹ:

ו וְכֵן כְּשֶׁיִּרְאֶה בְּדֶרֶךְ מִן הַדְּרָכִים חֶסְרוֹן מְעַט מֵחֶשְׁבּוֹן הָרָאוּי לְאוֹתָהּ הַדֶּרֶךְ. בְּכַוָּנָה עָשִׂינוּ זֶה לְפִי שֶׁיֵּשׁ כְּנֶגְדּוֹ יִתְרוֹן בְּדֶרֶךְ אַחֶרֶת עַד שֶׁיֵּצֵא הַדָּבָר לַאֲמִתּוֹ בִּדְרָכִים קְרוֹבִים בְּלֹא חֶשְׁבּוֹן אָרֹךְ. כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבָּהֵל הָאָדָם שֶׁאֵינוֹ רָגִיל בִּדְבָרִים אֵלּוּ בְּרֹב הַחֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁאֵין מוֹעִילִין בִּרְאִיַּת הַיָּרֵחַ:

ז הָעִקָּרִים שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לֵידַע תְּחִלָּה לְכָל חֶשְׁבּוֹנוֹת הָאַצְטַגְנִינוּת. בֵּין לְדַרְכֵי חֶשְׁבּוֹן הָרְאִיָּה בֵּין לִשְׁאָר דְּבָרִים. אֵלּוּ הֵן. הַגַּלְגַּל מוחלק בְּש״ס מַעֲלוֹת. כָּל מַזָּל וּמַזָּל שְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת. וּמַתְחִיל מִתְּחִלַּת מַזַּל טָלֶה וְכָל מַעֲלָה וּמַעֲלָה ס׳ חֲלָקִים. וְכָל חֵלֶק וְחֵלֶק ס׳ שְׁנִיּוֹת. וְכָל שְׁנִיָּה וּשְׁנִיָּה שִׁשִּׁים שְׁלִישִׁיּוֹת. וְכֵן תְּדַקְדֵּק הַחֶשְׁבּוֹן וּתְחַלֵּק כָּל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה:

ח לְפִיכָךְ אִם יָצָא לְךָ בַּחֶשְׁבּוֹן שֶׁכּוֹכָב פְּלוֹנִי מְקוֹמוֹ בַּגַּלְגַּל בְּע׳ מַעֲלוֹת וְל׳ חֲלָקִים וּמ׳ שְׁנִיּוֹת. תֵּדַע שֶׁכּוֹכָב זֶה הוּא בְּמַזַּל תְּאוֹמִים בַּחֲצִי מַעֲלָה אַחַת עֶשְׂרֵה מִמַּזָּל זֶה. לְפִי שֶׁמַּזַּל טָלֶה ל׳ מַעֲלוֹת וּמַזַּל שׁוֹר ל׳ מַעֲלוֹת נִשְׁאַר עֶשֶׂר מַעֲלוֹת וּמֶחֱצָה מִמַּזַּל תְּאוֹמִים וּמ׳ שְׁנִיּוֹת מֵחֲצִי הַמַּעֲלָה הָאַחֲרוֹן:

ט וְכֵן אִם יָצָא מִקּוֹמוֹ בַּגַּלְגַּל בְּש״כ מַעֲלוֹת. תֵּדַע שֶׁכּוֹכָב זֶה בְּמַזַּל דְּלִי בְּכ׳ מַעֲלָה בּוֹ. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ בְּכָל הַמִּנְיָנוֹת. וְסֵדֶר הַמַּזָּלוֹת כָּךְ הוּא. טָלֶה שׁוֹר תְּאוֹמִים סַרְטָן אַרְיֵה בְּתוּלָה מֹאזְנַיִם עַקְרָב קֶשֶׁת גְּדִי דְּלִי דָּגִים:

י הַחֶשְׁבּוֹנוֹת כֻּלָּם כְּשֶׁתְּקַבֵּץ שְׁאֵרִית לִשְׁאֵרִית אוֹ כְּשֶׁתּוֹסִיף מִנְיָן עַל מִנְיָן. תְּקַבֵּץ כָּל מִין עִם מִינוֹ. הַשְּׁנִיּוֹת עִם הַשְּׁנִיּוֹת וְהַחֲלָקִים עִם הַחֲלָקִים וְהַמַּעֲלוֹת עִם הַמַּעֲלוֹת. וְכָל זְמַן שֶׁיִּתְקַבֵּץ מִן הַשְּׁנִיּוֹת ס׳ תָּשִׂים חֵלֶק אֶחָד וְתוֹסִיף עַל הַחֲלָקִים. וְכָל שֶׁיִּתְקַבֵּץ מִן הַחֲלָקִים ס׳ תָּשִׂים אוֹתוֹ מַעֲלָה וְתוֹסִיף אוֹתָהּ עַל הַמַּעֲלוֹת. וּכְשֶׁתְּקַבֵּץ הַמַּעֲלוֹת תַּשְׁלִיךְ אוֹתָן ש״ס וְהַנִּשְׁאָר מִש״ס וּלְמַטָּה הוּא שֶׁתּוֹפְסִין אוֹתוֹ לְחֶשְׁבּוֹן:

יא בְּכָל הַחֶשְׁבּוֹנוֹת כֻּלָּן כְּשֶׁתִּרְצֶה לִגְרֹעַ מִנְיָן מִמִּנְיָן. אִם יִהְיֶה זֶה שֶׁגּוֹרְעִין אוֹתוֹ יֶתֶר עַל זֶה שֶׁגּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ אֲפִלּוּ בְּחֵלֶק אֶחָד תּוֹסִיף עַל זֶה שֶׁגּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ ש״ס מַעֲלוֹת כְּדֵי שֶׁיְּהֵא אֶפְשָׁר לִגְרֹעַ זֶה הַמִּנְיָן מִמֶּנּוּ:

יב כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁהִצְרִיכְךָ הַחֶשְׁבּוֹן לִגְרֹעַ מָאתַיִם מַעֲלוֹת וְנ׳ חֲלָקִים וּמ׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָן רנ״ם. מִק׳ מַעֲלוֹת וְכ׳ חֲלָקִים וְל׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָנָן קכ״ל. תּוֹסִיף עַל הַק׳ ש״ס יִהְיוּ הַמַּעֲלוֹת ת״ס וְתַתְחִיל לִגְרֹעַ הַשְּׁנִיּוֹת מִן הַשְּׁנִיּוֹת תָּבוֹא לִגְרֹעַ אַרְבָּעִים מִשְּׁלֹשִׁים אִי אֶפְשָׁר. תָּרִים חֵלֶק אֶחָד מִן הָעֶשְׂרִים חֲלָקִים וְתַעֲשֶׂה אוֹתוֹ שִׁשִּׁים שְׁנִיּוֹת וְתוֹסִיף עַל הַשְּׁלֹשִׁים וְנִמְצְאוּ הַשְּׁנִיּוֹת תִּשְׁעִים. תִּגְרַע מֵהֶם הַמ׳ יִשָּׁאֵר חֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת. וְתַחֲזֹר לִגְרֹעַ חֲמִשִּׁים חֲלָקִים מִי״ט חֲלָקִים שֶׁכְּבָר הֲרֵימוֹתָ מֵהֶם חֵלֶק אֶחָד וַעֲשִׂיתוֹ שְׁנִיּוֹת. וְאִי אֶפְשָׁר לִגְרֹעַ חֲמִשִּׁים מִתִּשְׁעָה עָשָׂר. לְפִיכָךְ תָּרִים מַעֲלָה אַחַת מִן הַמַּעֲלוֹת וְתַעֲשֶׂה אוֹתָהּ שִׁשִּׁים חֲלָקִים וְתוֹסִיף עַל הַתִּשְׁעָה עָשָׂר וְנִמְצְאוּ הַחֲלָקִים ע״ט. תִּגְרַע מֵהֶן הַחֲמִשִּׁים יִשָּׁאֵר תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. וְתַחֲזֹר לִגְרֹעַ הַמָּאתַיִם מַעֲלוֹת מִן אַרְבַּע מֵאוֹת וְנ״ט מַעֲלוֹת שֶׁכְּבָר הֲרֵימוֹתָ מַעֲלָה אַחַת וְעָשִׂיתָ חֲלָקִים. יִשָּׁאֵר מָאתַיִם וְתֵשַׁע וַחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת וְנִמְצָא הַשְּׁאָר סִימָנוֹ רנ״ט כ״ט נ׳. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ בְּכָל גֵּרָעוֹן וְגֵרָעוֹן:

יג הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְכֵן שְׁאָר הַשִּׁבְעָה כּוֹכָבִים מַהֲלַךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן בַּגַּלְגַּל שֶׁלּוֹ מַהֲלָךְ שָׁוֶה. אֵין בּוֹ לֹא קְלוּת וְלֹא כְּבֵדוּת אֶלָּא כְּמוֹ מַהֲלָכוֹ הַיּוֹם כְּמוֹ מַהֲלָכוֹ אֶמֶשׁ כְּמוֹ מַהֲלָכוֹ לְמָחָר כְּמוֹ מַהֲלָכוֹ בְּכָל יוֹם וָיוֹם. וְגַלְגַּל שֶׁל כָּל אֶחָד מֵהֶם אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מַקִּיף אֶת הָעוֹלָם אֵין הָאָרֶץ בְּאֶמְצָעוֹ:

יד לְפִיכָךְ אִם תַּעֲרֹךְ מַהֲלַךְ כָּל אֶחָד מֵהֶן לַגַּלְגַּל הַמַּקִּיף אֶת הָעוֹלָם שֶׁהָאָרֶץ בְּאֶמְצָעוֹ שֶׁהוּא גַּלְגַּל הַמַּזָּלוֹת. יִשְׁתַּנֶּה הִלּוּכוֹ וְנִמְצָא מַהֲלָכוֹ בְּיוֹם זֶה בְּגַלְגַּל הַמַּזָּלוֹת פָּחוֹת אוֹ יוֹתֵר עַל מַהֲלָכוֹ אֶמֶשׁ אוֹ עַל מַהֲלָכוֹ לְמָחָר:

טו הַמַּהֲלָךְ הַשָּׁוֶה שֶׁמְּהַלֵּךְ הַכּוֹכָב אוֹ הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ הַיָּרֵחַ בְּגַלְגַּלּוֹ הוּא הַנִּקְרָא אֶמְצַע הַמַּהֲלָךְ. וְהַמַּהֲלָךְ שֶׁיִּהְיֶה בְּגַלְגַּל הַמַּזָּלוֹת שֶׁהוּא פְּעָמִים יוֹתֵר וּפְעָמִים חָסֵר הוּא הַמַּהֲלָךְ הָאֲמִתִּי. וּבוֹ יִהְיֶה מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי:

טז כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁאֵלּוּ הַדְּרָכִים שֶׁאָנוּ מְבָאֲרִים בַּהֲלָכוֹת אֵלּוּ אֵינָן אֶלָּא לְחֶשְׁבּוֹן רְאִיַּת הַיָּרֵחַ בִּלְבַד. לְפִיכָךְ עָשִׂינוּ הָעִקָּר שֶׁמִּמֶּנּוּ מַתְחִילִין לְעוֹלָם לְחֶשְׁבּוֹן זֶה מִתְּחִלַּת לֵיל חֲמִישִׁי שֶׁיּוֹמוֹ יוֹם שְׁלִישִׁי לְחֹדֶשׁ נִיסָן מִשָּׁנָה זוֹ שֶׁהִיא שְׁנַת י״ז מִמַּחֲזוֹר ר״ס. שֶׁהִיא שְׁנַת תתקל״ח וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לַיְצִירָה. שֶׁהִיא שְׁנַת תפ״ט וְאֶלֶף לַשְּׁטָרוֹת. שֶׁהִיא שְׁנַת ק״ט וְאֶלֶף לְחָרְבַּן בַּיִת שֵׁנִי. וְזוֹ הִיא שֶׁאָנוּ קוֹרְאִים אוֹתָהּ שְׁנַת הָעִקָּר בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה:

יז וּלְפִי שֶׁהָרְאִיָּה לֹא תִּהְיֶה אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. עָשִׂינוּ כָּל דַּרְכֵי חֶשְׁבּוֹן הַזֶּה בְּנוּיִים עַל עִיר יְרוּשָׁלַיִם וְלִשְׁאָר הַמְּקוֹמוֹת הַסּוֹבְבִין אוֹתָהּ בִּכְמוֹ שִׁשָּׁה אוֹ שִׁבְעָה יָמִים שֶׁבָּהֶן רוֹאִין אֶת הַיָּרֵחַ תָּמִיד וּבָאִים וּמְעִידִים בְּבֵית דִּין. וּמָקוֹם זֶה הוּא נוֹטֶה מִתַּחַת הַקָּו הַשָּׁוֶה הַמְסַבֵּב בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם כְּנֶגֶד רוּחַ צְפוֹנִית בִּכְמוֹ ל״ב מַעֲלוֹת עַד ל״ה וְעַד כ״ט. וְכֵן הוּא נוֹטֶה מֵאֶמְצַע הַיְשׁוּב כְּנֶגֶד רוּחַ מַעֲרָב בִּכְמוֹ כ״ד מַעֲלוֹת עַד כ״ז וְעַד כ״א:

פרק יב

א מַהֲלַךְ הַשֶּׁמֶשׁ הָאֶמְצָעִי בְּיוֹם אֶחָד שֶׁהוּא כ״ד שָׁעוֹת נ״ט חֲלָקִים וּשְׁמוֹנָה שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם כ״ד נט״ח. נִמְצָא מַהֲלָכָהּ בַּעֲשָׂרָה יָמִים תֵּשַׁע מַעֲלוֹת וְנ״א חֲלָקִים וְכ״ג שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם טנ״א כ״ג. וְנִמְצָא מַהֲלָכָהּ בְּמֵאָה יוֹם צ״ח מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וְנ״ג שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם צ״ח ל״ג נ״ג. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכָהּ בְּאֶלֶף יוֹם אַחַר שֶׁתַּשְׁלִיךְ כָּל ש״ס מַעֲלוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. רס״ה מַעֲלוֹת וְל״ח חֲלָקִים וְנ׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם רס״ה לח״ן. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכָהּ בַּעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים יוֹם. קל״ו מַעֲלוֹת וְכ״ח חֲלָקִים וְכ׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם קל״ו כ״ח כ׳. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה תִּכְפֹּל וְתוֹצִיא מַהֲלָכָהּ לְכָל מִנְיָן שֶׁתִּרְצֶה. וְכֵן אִם תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת סִימָנִין יְדוּעִים אֶצְלְךָ לְמַהֲלָכָהּ לִשְׁנֵי יָמִים וְלִשְׁלֹשָׁה וּלְאַרְבָּעָה עַד עֲשָׂרָה תַּעֲשֶׂה. וְכֵן אִם תִּרְצֶה לִהְיוֹת לְךָ סִימָנִין יְדוּעִים מוּכָנִין לְמַהֲלָכָהּ לְכ׳ יוֹם וּלְל׳ וּלְמ׳ עַד מֵאָה תַּעֲשֶׂה. וְדָבָר גָּלוּי הוּא וְיָדוּעַ מֵאַחַר שֶׁיָּדַעְתָּ מַהֲלַךְ יוֹם אֶחָד. וְרָאוּי הוּא לִהְיוֹת מוּכָן וְיָדוּעַ אֶצְלְךָ מַהֲלַךְ אֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ לְכ״ט יוֹם וּלְשנ״ד יוֹם שֶׁהֵן יְמֵי שְׁנַת הַלְּבָנָה בִּזְמַן שֶׁחֶדְשֶׁיהָ כְּסִדְרָן. וְהִיא הַנִּקְרֵאת שָׁנָה סְדוּרָה. שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּהְיוּ לְךָ אֶמְצָעִיּוֹת אֵלּוּ מוּכָנִין יִהְיֶה הַחֶשְׁבּוֹן הַזֶּה קַל עָלֶיךָ לִרְאִיַּת הַחֹדֶשׁ. לְפִי שֶׁכ״ט יוֹם גְּמוּרִים מִלֵּיל הָרְאִיָּה עַד לֵיל הָרְאִיָּה שֶׁל חֹדֶשׁ הַבָּא וְכֵן בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ אֵין פָּחוֹת מִכ״ט יוֹם וְלֹא יוֹתֵר. שֶׁאֵין חֶפְצֵנוּ בְּכָל אֵלּוּ הַחֶשְׁבּוֹנוֹת אֶלָּא לָדַעַת הָרְאִיָּה בִּלְבַד. וְכֵן מִלֵּיל הָרְאִיָּה שֶׁל חֹדֶשׁ זֶה עַד לֵיל הָרְאִיָּה לְאוֹתוֹ הַחֹדֶשׁ לַשָּׁנָה הַבָּאָה שָׁנָה סְדוּרָה אוֹ שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד. וְכֵן בְּכָל

שָׁנָה וְשָׁנָה. וּמַהֲלַךְ הַשֶּׁמֶשׁ הָאֶמְצָעִי לְכ״ט יוֹם כ״ח מַעֲלוֹת וְל״ה חֲלָקִים וּשְׁנֵיָה אַחַת. סִימָן כ״ח ל״ה א׳. וּמַהֲלָכָהּ לְשָׁנָה סְדוּרָה שמ״ח מַעֲלוֹת וְנ״ה חֲלָקִים וְט״ו שְׁנִיּוֹת סִימָן שמ״ח נ״ה ט״ו׃

ב נְקֻדָּה אַחַת יֵשׁ בְּגַלְגַּל הַשֶּׁמֶשׁ וְכֵן בְּשְׁאָר גַּלְגַּלֵי הַשְּׁבָעָה כּוֹכָבִים. בְּעֵת שֶׁיִּהְיֶה הַכּוֹכָב בָּהּ יִהְיֶה גָּבוֹהַּ מֵעַל הָאָרֶץ כָּל מְאוֹרוֹ. וְאוֹתָהּ הַנְּקֻדָּה שֶׁל גַּלְגַּל הַשֶּׁמֶשׁ וּשְׁאָר הַכּוֹכָבִים חוּץ מִן הַיֵּרֵחַ סוֹבֶבֶת בְּשָׁוֶה. וּמַהֲלָכָהּ בְּכָל שִׁבְעִים שָׁנָה בְּקֵרוּב מַעֲלָה אַחַת. וּנְקֻדָּה זוֹ הִיא הַנִּקְרֵאת גֹּבַהּ הַשֶּׁמֶשׁ. מַהֲלָכוֹ בְּכָל עֲשָׂרָה יָמִים שְׁנֵיָה אַחַת וַחֲצִי שְׁנֵיָה שֶׁהִיא ל׳ שְׁלִישִׁיּוֹת. נִמְצָא מַהֲלָכוֹ בְּק׳ יוֹם ט״ו שְׁנִיּוֹת. וּמַהֲלָכוֹ בְּאֶלֶף יוֹם שְׁנֵי חֲלָקִים וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת. וּמַהֲלָכוֹ בַּעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים יוֹם כ״ה חֲלָקִים. וְנִמְצָא מַהֲלָכוֹ לְתִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם אַרְבַּע שְׁנִיּוֹת וְעוֹד. וּמַהֲלָכוֹ בְּשָׁנָה סְדוּרָה נ״ג שְׁנִיּוֹת. כְּבָר אָמַרְנוּ שֶׁהָעֶקֶר שֶׁמִּמֶּנּוּ הַתְּחָלַת חֶשְׁבּוֹן זֶה הוּא מִתְּחִלַּת לֵיל חֲמִישִׁי שֶׁיּוֹמוֹ שְׁלִישִׁי לְחֹדֶשׁ נִיסָן מִשָּׁנַת תתקל״ח וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים לַיְצִירָה. וּמִקּוֹם הַשֶּׁמֶשׁ בְּמַהֲלָכָהּ הָאֶמְצָעִי הָיָה בָּעֶקֶר הַזֶּה בְּשֶׁבַע מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים וְל״ב שְׁנִיּוֹת מִמַּזַּל טָלֶה. סִימָן ז״ג ל״ב. וּמִקּוֹם גֹּבַהּ הַשֶּׁמֶשׁ הָיָה בְּעֶקֶר זֶה בְּכ״ו מַעֲלוֹת מ״ה חֲלָקִים וּשְׁמוֹנָה שְׁנִיּוֹת מִמַּזַּל תְּאוֹמִים. סִימָנָם כ״ו מ״ה ח׳. כְּשֶׁתִּרְצֶה לֵידַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ בְּמַהֲלָכָהּ הָאֶמְצָעִי בְּכָל זְמַן שֶׁתִּרְצֶה. תִּקַּח מִנְיַן הַיָּמִים שֶׁמִּתְּחִלַּת יוֹם הָעֶקֶר עַד הַיּוֹם שֶׁתִּרְצֶה. וְתוֹצִיא מַהֲלָכָהּ הָאֶמְצָעִי בְּאוֹתָן הַיָּמִים מִן הַסִּימָנִין שֶׁהוֹדַעְנוּ. וְהוֹסִיף הַכֹּל עַל הָעֶקֶר וּתְקַבֵּץ כָּל מִין עִם מִינוֹ. וְהַיּוֹצֵא הוּא מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ בְּמַהֲלָכָהּ הָאֶמְצָעִי לְאוֹתוֹ הַיּוֹם. כֵּיצַד. חֲרֵי שֶׁרָצִינוּ לֵידַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֶמְצָעִי בִּתְחִלַּת לֵיל הַשַּׁבָּת שֶׁיּוֹמוֹ אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ תַּמּוּז מִשָּׁנָה זוֹ שֶׁהִיא שְׁנַת הָעֶקֶר. מָצָאנוּ מִנְיַן הַיָּמִים מִיּוֹם הָעֶקֶר עַד תְּחִלַּת הַיּוֹם זֶה שֶׁאָנוּ רוֹצִים לֵידַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ בּוֹ מֵאָה יוֹם. לָקַחְנוּ אֶמְצַע מַהֲלָכָהּ לְק׳ יוֹם שֶׁהוּא צ״ח ל״ג נ״ג וְהוֹסַפְנוּ עַל הָעֶקֶר שֶׁהוּא ז״ג ל״ב. יָצָא מִן הַחֶשְׁבּוֹן מֵאָה וְחָמֵשׁ מַעֲלוֹת וְל״ז חֲלָקִים וְכ״ה שְׁנִיּוֹת. סִימָנָן ק״ה ל״ז כ״ה. וְנִמְצָא מְקוֹמָהּ בְּמַהֲלָכָהּ אֶמְצָעִי בִּתְחִלַּת לֵיל זֶה בְּמַזַּל סַרְטָן בְּט״ו מַעֲלוֹת בּוֹ וְל״ז חֲלָקִים מִמַּעֲלַת ט״ז. וְהָאֶמְצָעִי שֶׁיָּצָא בְּחֶשְׁבּוֹן זֶה פְּעָמִים יִהְיֶה בִּתְחִלַּת הַלַּיְלָה בְּשָׁוֶה. אוֹ קֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה בְּשָׁעָה. אוֹ אַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה בְּשָׁעָה. וְדָבָר זֶה לֹא תָּחוּשׁ לוֹ בַּשֶּׁמֶשׁ בְּחֶשְׁבּוֹן הָרְאִיָּה. שֶׁהֲרֵי אָנוּ מְשַׁלְּמִים קְרוּב זֶה כְּשֶׁנַּחְשֹׁב לְאֶמְצַע הַיֵּרֵחַ. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת תַּעֲשֶׂה תָּמִיד לְכָל עֵת שֶׁתִּרְצֶה וַאֲפִלּוּ אַחַר אֶלֶף שָׁנִים. שֶׁתְּקַבֵּץ כָּל הַשְּׁאֵרִית וְתוֹסִיף עַל הָעֶקֶר יֵצֵא לְךָ הַמָּקוֹם הָאֶמְצָעִי. וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּאֶמְצַע הַיֵּרֵחַ וּבְאֶמְצַע כָּל כּוֹכָב וְכוֹכָב. מֵאַחַר שֶׁתֵּדַע מַהֲלָכוֹ בְּיוֹם אֶחָד כַּמָּה הוּא וְתֵדַע הָעֶקֶר שֶׁמִּמֶּנּוּ תַּתְחִיל. וּתְקַבֵּץ מַהֲלָכוֹ לְכָל הַשָּׁנִים וְהַיָּמִים שֶׁתִּרְצֶה וְתוֹסִיף עַל הָעֶקֶר וְיֵצֵא לְךָ מְקוֹמוֹ בְּמַהֲלָכוֹ אֶמְצָעִי. וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּגֹבַהּ הַשֶּׁמֶשׁ תּוֹסִיף מַהֲלָכוֹ בְּאוֹתָם הַיָּמִים אוֹ הַשָּׁנִים עַל הָעֶקֶר יֵצֵא לְךָ מְקוֹם גֹּבַהּ הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁתִּרְצֶה. וְכֵן אִם תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת עֶקֶר אַחֵר שֶׁתַּתְחִיל מִמֶּנּוּ חוּץ מֵעֶקֶר זֶה שֶׁהִתְחַלְנוּ מִמֶּנּוּ בְּשָׁנָה זוֹ. כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה אוֹתוֹ עֶקֶר בִּתְחִלַּת שְׁנַת מַחֲזוֹר יָדוּעַ. אוֹ בִּתְחִלַּת מֵאָה מִן הַמֵּאוֹת. הָרְשׁוּת בְּיָדְךָ. וְאִם תִּרְצֶה לְהְיוֹת הָעֶקֶר שֶׁתַּתְחִיל מִמֶּנּוּ מִשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ קֹדֶם עֶקֶר זֶה אוֹ לְאַחַר כַּמָּה שָׁנִים מֵעֶקֶר זֶה הַדֶּרֶךְ יְדוּעָה. כֵּיצַד הִיא הַדֶּרֶךְ. כְּבָר יָדַעְתָּ מַהֲלַךְ הַשֶּׁמֶשׁ לְשָׁנָה סְדוּרָה וּמַהֲלָכָהּ לְכ״ט יוֹם וּמַהֲלָכָהּ לְיוֹם אֶחָד. וְדָבָר יָדוּעַ שֶׁהַשָּׁנָה שֶׁחֲדָשֶׁיהָ שְׁלֵמִים הִיא יִתְרָה עַל הַסְּדוּרָה יוֹם אֶחָד. וְהַשָּׁנָה שֶׁחֲדָשֶׁיהָ חֲסֵרִין הִיא חֲסֵרָה מִן הַסְּדוּרָה יוֹם אֶחָד. וְהַשָּׁנָה הַמְעֻבֶּרֶת אִם יִהְיוּ חֲדָשֶׁיהָ כְּסִדְרָן תִּהְיֶה יִתְרָה עַל הַשָּׁנָה הַסְּדוּרָה שְׁלֹשִׁים יוֹם. וְאִם יִהְיוּ חֲדָשֶׁיהָ שְׁלֵמִים הִיא יִתְרָה עַל הַסְּדוּרָה ל״א יוֹם. וְאִם יִהְיוּ חֲדָשֶׁיהָ חֲסֵרִין הִיא יִתְרָה עַל הַסְּדוּרָה כ״ט יוֹם. וּמֵאַחַר שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ יְדוּעִים תּוֹצִיא מַהֲלַךְ אֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ לְכָל הַשָּׁנִים וְהַיָּמִים שֶׁתִּרְצֶה וְתוֹסִיף עַל הָעֶקֶר שֶׁעָשִׂינוּ. יֵצֵא לְךָ אֶמְצָעָהּ לַיּוֹם שֶׁתִּרְצֶה מִשָּׁנִים הַבָּאוֹת. וְתַעֲשֶׂה אוֹתוֹ הַיּוֹם עֶקֶר. אוֹ תִּגְרַע הָאֶמְצַע שֶׁהוֹצֵאתָ מִן הָעֶקֶר שֶׁעָשִׂינוּ וְיֵצֵא לְךָ הָעֶקֶר לַיּוֹם שֶׁתִּרְצֶה מִשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ. וְתַעֲשֶׂה אוֹתוֹ אֶמְצַע הָעֶקֶר. וְכָזֶה תַּעֲשֶׂה בְּאֶמְצַע הַיֵּרֵחַ וּשְׁאָר הַכּוֹכָבִים אִם יִהְיוּ יְדוּעִים לְךָ. וּכְבָר נִתְבָּאֵר לְךָ מִכְּלַל דְּבָרֵינוּ שֶׁכְּשֶׁם שֶׁתֵּדַע אֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ לְכָל יוֹם שֶׁתִּרְצֶה מִיָּמִים הַבָּאִים כָּךְ תֵּדַע אֶמְצָעָהּ לְכָל יוֹם שֶׁתִּרְצֶה מִיָּמִים שֶׁעָבְרוּ׃

פרק יג

א אִם תִּרְצֶה לֵידַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי בְּכָל יוֹם שֶׁתִּרְצֶה. תּוֹצִיא תְּחִלָּה מְקוֹמָהּ הָאֶמְצָעִי לְאוֹתוֹ הַיּוֹם עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְתוֹצִיא מְקוֹם גֹּבַהּ הַשֶּׁמֶשׁ. וְתִגְרַע מְקוֹם גֹּבַהּ הַשֶּׁמֶשׁ מִמְּקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֶמְצָעִי וְהַנִּשְׁאָר הוּא הַנִּקְרָא מַסְלוּל הַשֶּׁמֶשׁ׃

ב וְתִרְאֶה כַּמָּה מַעֲלוֹת הוּא מַסְלוּל הַשֶּׁמֶשׁ. אִם הָיָה הַמַּסְלוּל פָּחוֹת מִק״פ מַעֲלוֹת. תִּגְרַע מִנַּת הַמַּסְלוּל מִמְּקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֶמְצָעִי. וְאִם הָיָה הַמַּסְלוּל יוֹתֵר עַל ק״פ מַעֲלוֹת עַד ש״ס תּוֹסִיף מִנַּת הַמַּסְלוּל עַל מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֶמְצָעִי. וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה אַחַר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ הוּא הַמָּקוֹם הָאֲמִתִּי׃

ג וְדַע שֶׁאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל ק״פ בְּשָׁוֶה אוֹ ש״ס בְּשָׁוֶה. אֵין לוֹ מָנָה אֶלָּא יִהְיֶה הַמָּקוֹם הָאֶמְצָעִי הוּא הַמָּקוֹם הָאֲמִתִּי׃

ד וְכַמָּה הִיא מִנַּת הַמַּסְלוּל. אִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל עֶשֶׂר מַעֲלוֹת. תִּהְיֶה מְנָתוֹ כ׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה כ׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ מ׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ל׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ נ״ח חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה מ׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְט״ו חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה נ׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְכ״ט חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ס׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וּמ״א חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ע׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְנ״א חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה פ׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְנ״ז

חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה צ׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְנ״ט חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְנ״ח חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״י תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְנ״ג חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״כ תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וּמ״ה חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״ל תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת ל״ג חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״מ תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְי״ט חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״נ תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְחֵלֶק אֶחָד. וְאִם יִהְיֶה ק״ס תִּהְיֶה מְנָתוֹ מ״ב חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״ע תִּהְיֶה מְנָתוֹ כ״א חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״פ בְּשָׁוֶה אֵין לוֹ מָנָה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ אֶלָּא מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֶמְצָעִי הוּא מְקוֹמָהּ הָאֲמִתִּי׃

ה הָיָה הַמַּסְלוּל יֶתֶר עַל ק״פ מַעֲלוֹת. תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשׁ״ס מַעֲלוֹת וְתֵדַע מְנָתוֹ. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁהָיָה הַמַּסְלוּל ר׳ מַעֲלוֹת. תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשׁ״ס תִּשָּׁאֵר ק״ס מַעֲלוֹת. וּכְבָר הוֹדַעְנוּ שֶׁמְּנַת ק״ס מַעֲלוֹת מ״ב חֲלָקִים. וְכֵן מְנַת הַמָּאתַיִם מ״ב חֲלָקִים׃

ו וְכֵן אִם הָיָה הַמַּסְלוּל ש׳ מַעֲלוֹת. תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשׁ״ס יִשָּׁאֵר ס׳. וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁמְּנַת ס׳ מַעֲלוֹת מַעֲלָה אַחַת וּמ״א חֲלָקִים. וְכֵן הִיא מְנַת הַשׁ׳ מַעֲלוֹת. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ בְּכָל מִנְיָן וּמִנְיָן׃

ז הֲרֵי שֶׁהָיָה הַמַּסְלוּל ס״ה מַעֲלוֹת. וּכְבָר יָדַעְנוּ שֶׁמְּנַת הַשִּׁשִּׁים הִיא מַעֲלָה אַחַת וּמ״א חֲלָקִים. וּמְנַת הָע׳ הִיא מַעֲלָה אַחַת וְנ״א חֲלָקִים. נִמְצָא בֵּין שְׁתֵּי הַמָּנוֹת י׳ חֲלָקִים. וּלְפִי חֶשְׁבּוֹן הַמַּעֲלוֹת יִהְיֶה לְכָל מַעֲלָה חֵלֶק אֶחָד. וְיִהְיֶה מְנַת הַמַּסְלוּל שֶׁהוּא ס״ה מַעֲלָה אַחַת וּמ״ו חֲלָקִים׃

ח וְכֵן אִלּוּ הָיָה הַמַּסְלוּל ס״ז הָיְתָה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וּמ״ח חֲלָקִים. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ תַּעֲשֶׂה בְּכָל מַסְלוּל שֶׁיִּהְיֶה בְּמִנְיָנוֹ אֲחָדִים עִם הָעֲשָׂרוֹת. בֵּין בְּחֶשְׁבּוֹן הַשֶּׁמֶשׁ בֵּין בְּחֶשְׁבּוֹן הַיָּרֵחַ׃

ט כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁרָצִינוּ לֵידַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי בְּתְחִלַּת לֵיל הַשַּׁבָּת י״ד יוֹם לְחֹדֶשׁ תַּמּוּז מִשָּׁנָה זוֹ. תּוֹצִיא אֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ תְּחִלָּה לָעֵת הַזֹּאת. וְסִימָנוֹ ק״ה ל״ז כ״ה כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וְתוֹצִיא מְקוֹם גֹּבַהּ הַשֶּׁמֶשׁ לָעֵת הַזֹּאת. יֵצֵא לְךָ סִימָנוֹ פ״ו מ״ה כ״ג. וְתִגְרַע מְקוֹם הַגֹּבַהּ מִן הָאֶמְצָעִי. יֵצֵא לְךָ הַמַּסְלוּל י״ח מַעֲלוֹת וְנ״ב חֲלָקִים וּשְׁתֵּי שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם י״ח נ״ב ב׳. וְאַל תַּקְפִּיד בְּכָל מַסְלוּל עַל הַחֲלָקִים אֶלָּא אִם יִהְיוּ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים אַל תִּפְנֶה אֲלֵיהֶם. וְאִם הָיוּ שְׁלֹשִׁים אוֹ יוֹתֵר תַּחְשֹׁב אוֹתָם מַעֲלָה אַחַת וְתוֹסִיף אוֹתָהּ עַל מִנְיַן מַעֲלוֹת הַמַּסְלוּל. לְפִיכָךְ יִהְיֶה מַסְלוּל זֶה י״ט מַעֲלוֹת וְתִהְיֶה מְנָתוֹ עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבְּאַרְנוּ ל״ח חֲלָקִים׃

י וּלְפִי שֶׁהַמַּסְלוּל הַזֶּה הָיָה פָּחוֹת מִק״פ. תִּגְרַע הַמָּנָה שֶׁהִיא ל״ח חֲלָקִים מֵאֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ יִשָּׁאֵר ק״ד מַעֲלוֹת וְנ״ט חֲלָקִים וְכ״ה שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם ק״ד נ״ט כ״ה. וְנִמְצָא מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי בְּתְחִלַּת לֵיל זֶה בְּמַזַּל סַרְטָן בְּט״ו מַעֲלוֹת בּוֹ פָּחוֹת ל״ה שְׁנִיּוֹת. וְאַל תִּפְנֶה אֶל הַשְּׁנִיּוֹת כְּלָל לֹא בְּמְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא בְּמְקוֹם הַיָּרֵחַ וְלֹא בְּשְׁאָר חֶשְׁבּוֹנוֹת הָרְאִיָּה. אֶלָּא חֵקֶר עַל הַחֲלָקִים בִּלְבַד. וְאִם יִהְיוּ הַשְּׁנִיּוֹת קָרוֹב לִשְׁלֹשִׁים עֲשֵׂה אוֹתָם חֵלֶק אֶחָד וְהוֹסִיפוֹ עַל הַחֲלָקִים׃

יא וּמֵאַחַר שֶׁתֵּדַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ בְּכָל עֵת שֶׁתִּרְצֶה. תֵּדַע יוֹם הַתְּקוּפָה הָאֲמִתִּי כָּל תְּקוּפָה שֶׁתִּרְצֶה. בֵּין תְּקוּפוֹת הַבָּאוֹת אַחַר עִקָּר זֶה שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחַלְנוּ. בֵּין תְּקוּפוֹת שֶׁעָבְרוּ מִשָּׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת׃

פרק יד

א הַיָּרֵחַ שְׁנֵי מַהֲלָכִים אֶמְצָעִיִּים יֵשׁ לוֹ. הַיָּרֵחַ עַצְמוֹ מְסֻבָּב בְּגַלְגַּל קָטָן שֶׁאֵינוֹ מַקִּיף אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ. וּמַהֲלָכוֹ הָאֶמְצָעִי בְּאוֹתוֹ הַגַּלְגַּל הַקָּטָן נִקְרָא אֶמְצָעִי הַמַּסְלוּל. וְהַגַּלְגַּל הַקָּטָן עַצְמוֹ מְסֻבָּב בְּגַלְגַּל גָּדוֹל הַמַּקִּיף אֶת הָעוֹלָם. וּבְמַהֲלַךְ אֶמְצָעִי זֶה שֶׁל גַּלְגַּל הַקָּטָן בְּאוֹתוֹ הַגַּלְגַּל הַגָּדוֹל הַמַּקִּיף אֶת הָעוֹלָם הוּא הַנִּקְרָא אֶמְצַע הַיָּרֵחַ. מַהֲלַךְ אֶמְצַע הַיָּרֵחַ בְּיוֹם אֶחָד י״ג מַעֲלוֹת וְי׳ חֲלָקִים וְל״ה שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם י״ג יל״ה׃

ב נִמְצָא מַהֲלָכוֹ בַּעֲשָׂרָה יָמִים קל״א מַעֲלוֹת וּמ״ה חֲלָקִים וַחֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם קל״א מה״נ. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בְּק׳ יוֹם רל״ז מַעֲלוֹת וְל״ח חֲלָקִים וְכ״ג שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם רל״ז ל״ח כ״ג. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בְּאֶלֶף יוֹם רי״ו מַעֲלוֹת וְכ״ג חֲלָקִים וְנ׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם רי״ו כג״ן. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בְּי׳ אֲלָפִים יוֹם ג׳ מַעֲלוֹת וְנ״ח חֲלָקִים וְכ׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם ג׳ נ״ח כ׳. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בְּכ״ט יוֹם כ״ב מַעֲלוֹת וְשִׁשָּׁה חֲלָקִים וְנ״ו שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם כב״ו ונ״ו. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בְּשָׁנָה סְדוּרָה שמ״ד מַעֲלוֹת וְכ״ו חֲלָקִים וּמ״ג שְׁנִיּוֹת. סִימָן לָהֶם שד״ם כ״ו מ״ג. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ תִּכְפֹּל לְכָל מִנְיַן יָמִים אוֹ שָׁנִים שֶׁתִּרְצֶה׃

ג וּמַהֲלַךְ אֶמְצַע הַמַּסְלוּל בְּיוֹם אֶחָד י״ג מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים וְנ״ד שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם י״ג גנ״ד. נִמְצָא מַהֲלָכוֹ בַּעֲשָׂרָה יָמִים ק״ל מַעֲלוֹת ל״ט חֲלָקִים בְּלֹא שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם ק״ל ל״ט. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בְּמֵאָה יוֹם רכ״ו מַעֲלוֹת וְכ״ט חֲלָקִים וְנ״ג שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם רכ״ו כ״ט נ״ג. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בְּאֶלֶף יוֹם ק״ד מַעֲלוֹת וְנ״ח חֲלָקִים וַחֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם ק״ד נח״ן. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בַּעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים יוֹם שכ״ט ומ״ח חֲלָקִים וְעֶשְׂרִים שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם שכ״ט מח״כ. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בְּכ״ט יוֹם י״ח מַעֲלוֹת וְנ״ג חֲלָקִים וְד׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם י״ח נג״ד׃

ד וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בְּשָׁנָה סְדוּרָה ש״ה מַעֲלוֹת וְי״ג שְׁנִיּוֹת בְּלֹא חֲלָקִים. סִימָנָם ש״ה י״ג. מְקוֹם אֶמְצַע הַיֶּרַח הָיָה בְּתְחִלַּת לֵיל חֲמִישִׁי שֶׁהוּא הָעִקָּר לְחֶשְׁבּוֹנוֹת אֲלוּ בְּמַזָּל שׁוֹר מַעֲלָה אַחַת וְי״ד חֲלָקִים וּמ״ג שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם (א׳) [ל״א] י״ד מ״ג. וְאֶמְצַע הַמַּסְלוּל הָיָה בְּעִקָּר זֶה פ״ד מַעֲלוֹת וְכ״ח חֲלָקִים וּמ״ב שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם פ״ד כ״ח מ״ב. מֵאַחַר שֶׁתֵּדַע מַהֲלַךְ אֶמְצַע הַיֶּרַח וְהָאֶמְצַע שֶׁהוּא הָעִקָּר שֶׁעָלָיו תּוֹסִיף. תֵּדַע מְקוֹם אֶמְצַע הַיֶּרַח בְּכָל יוֹם שֶׁתִּרְצֶה עַל דֶּרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ בְּאֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ. וְאַחַר שֶׁתּוֹצִיא אֶמְצַע הַיֶּרַח לְתְחִלַּת הַלַּיְלָה שֶׁתִּרְצֶה הִתְבּוֹנֵן בַּשֶּׁמֶשׁ וְדַע בְּאֵי זֶה מַזָּל הוּא:

ה אִם הָיְתָה הַשֶּׁמֶשׁ מֵחֲצִי מַזָּל דָּגִים עַד חֲצִי מַזָּל טָלֶה. תָּנִיחַ אֶמְצַע הַיֶּרַח כְּמוֹת שֶׁהוּא. וְאִם תִּהְיֶה הַשֶּׁמֶשׁ מֵחֲצִי מַזָּל טָלֶה עַד תְּחִלַּת מַזָּל תְּאוֹמִים. תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַיֶּרַח ט״ו חֲלָקִים. וְאִם תִּהְיֶה הַשֶּׁמֶשׁ מִתְּחִלַּת מַזָּל תְּאוֹמִים עַד תְּחִלַּת מַזָּל אַרְיֵה. תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַיֶּרַח ל׳ חֲלָקִים. וְאִם תִּהְיֶה הַשֶּׁמֶשׁ מִתְּחִלַּת מַזָּל אַרְיֵה עַד חֲצִי מַזָּל בְּתוּלָה תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַיֶּרַח ט״ו חֲלָקִים. וְאִם תִּהְיֶה הַשֶּׁמֶשׁ מֵחֲצִי מַזָּל בְּתוּלָה עַד חֲצִי מֹאזְנַיִם. הָנַח אֶמְצַע הַיֶּרַח כְּמוֹת שֶׁהוּא. וְאִם תִּהְיֶה הַשֶּׁמֶשׁ מֵחֲצִי מֹאזְנַיִם עַד תְּחִלַּת מַזָּל קֶשֶׁת. תִּגְרַע מֵאֶמְצַע הַיֶּרַח ט״ו חֲלָקִים. וְאִם תִּהְיֶה הַשֶּׁמֶשׁ מִתְּחִלַּת מַזָּל קֶשֶׁת עַד תְּחִלַּת מַזָּל דְּלִי. תִּגְרַע מֵאֶמְצַע הַיֶּרַח ל׳ חֲלָקִים. וְאִם תִּהְיֶה הַשֶּׁמֶשׁ מִתְּחִלַּת מַזָּל דְּלִי עַד חֲצִי מַזָּל דָּגִים. תִּגְרַע מֵאֶמְצַע הַיֶּרַח ט״ו חֲלָקִים:

ו וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה הָאֶמְצַע אַחַר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ אוֹ תָּנִיחַ אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא. הוּא אֶמְצַע הַיֶּרַח לְאַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה בְּכְמוֹ שְׁלִישׁ שָׁעָה בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן שֶׁתּוֹצִיא הָאֶמְצַע לוֹ. וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא אֶמְצַע הַיֶּרַח לִשְׁעַת הָרְאִיָּה:

פרק טו

א אִם תִּרְצֶה לֵידַע מְקוֹם הַיֶּרַח הָאֶמְתִּי בְּכָל יוֹם שֶׁתִּרְצֶה. תּוֹצִיא תְּחִלָּה אֶמְצַע הַיֶּרַח לִשְׁעַת הָרְאִיָּה לְאוֹתוֹ הַלַּיְלָה שֶׁתִּרְצֶה. וְכֵן תּוֹצִיא אֶמְצַע הַמַּסְלוּל וְאֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹתוֹ הָעֵת. וְתִגְרַע אֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ מֵאֶמְצַע הַיֶּרַח. וְהַנִּשְׁאָר תִּכְפֹּל אוֹתוֹ. וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא מָרְחָק הַכָּפוּל:

ב וּכְבָר הוֹדַעְנוּ שֶׁלֹּא בָּאנוּ בְּכָל אֵלּוּ הַחֶשְׁבּוֹנוֹת שֶׁעָשִׂינוּ בִּפְרָקִים אֵלּוּ אֶלָּא לְדַעַת רְאִיַּת הַיֶּרַח. וּלְעוֹלָם אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה מָרְחָק זֶה הַכָּפוּל בְּלֵיל הָרְאִיָּה שֶׁיִּרָאֶה בָּהּ הַיֶּרַח אֶלָּא מֵחָמֵשׁ מַעֲלוֹת עַד ס״ב מַעֲלוֹת. וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיּוֹסִיף עַל זֶה וְלֹא יִגָּרַע מִמֶּנּוּ:

ג וְהוֹאִיל וְהַדָּבָר כֵּן. הִתְבּוֹנֵן בְּמָרְחָק זֶה הַכָּפוּל. אִם יִהְיֶה הַמָּרְחָק הַכָּפוּל חָמֵשׁ מַעֲלוֹת אוֹ קָרוֹב לְחָמֵשׁ אֵין חוֹשְׁשִׁין לְתוֹסֶפֶת וְלֹא תּוֹסִיף כְּלוּם. וְאִם יִהְיֶה הַמָּרְחָק הַכָּפוּל מִשֵּׁשׁ מַעֲלוֹת עַד אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל מַעֲלָה אַחַת. וְאִם יִהְיֶה מָרְחָק הַכָּפוּל מִשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת עַד י״ח מַעֲלוֹת תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל שְׁתֵּי מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמָּרְחָק הַכָּפוּל מִי״ט מַעֲלוֹת עַד כ״ד מַעֲלוֹת תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמָּרְחָק הַכָּפוּל מִכ״ה מַעֲלוֹת עַד ל״א מַעֲלוֹת תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל ד׳ מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמָּרְחָק הַכָּפוּל מִל״ב מַעֲלוֹת עַד ל״ח מַעֲלוֹת תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל ה׳ מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמָּרְחָק הַכָּפוּל מִל״ט מַעֲלוֹת עַד מ״ה מַעֲלוֹת תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל שֵׁשׁ מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמָּרְחָק הַכָּפוּל מִמ״ו מַעֲלוֹת עַד נ״א מַעֲלוֹת תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל שֶׁבַע מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמָּרְחָק הַכָּפוּל מִנ״ב מַעֲלוֹת עַד נ״ט מַעֲלוֹת תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל ח׳ מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה הַמָּרְחָק הַכָּפוּל מִס׳ מַעֲלוֹת עַד ס״ג מַעֲלוֹת תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל ט׳ מַעֲלוֹת. וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה אֶמְצַע הַמַּסְלוּל אַחַר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו מַעֲלוֹת אֵלּוּ הוּא הַנִּקְרָא מַסְלוּל הַנָּכוֹן:

ד וְאַחַר כָּךְ תִּרְאֶה כַּמָּה מַעֲלוֹת הוּא הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן. אִם הָיָה פָּחוֹת מִק״פ מַעֲלוֹת תִּגְרַע מִנַּת הַמַּסְלוּל הַזֶּה הַנָּכוֹן מֵאֶמְצַע הַיֶּרַח לִשְׁעַת הָרְאִיָּה. וְאִם הָיָה הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן יוֹתֵר עַל ק״פ מַעֲלוֹת עַד ש״ס תּוֹסִיף מִנַּת זֶה הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן עַל אֶמְצַע הַיֶּרַח לִשְׁעַת הָרְאִיָּה. וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה הָאֶמְצַע אַחַר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ הוּא מְקוֹם הַיֶּרַח הָאֶמְתִּי לִשְׁעַת הָרְאִיָּה:

ה וְדַע שֶׁאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן ק״פ בְּשָׁוֶה אוֹ ש״ס בְּשָׁוֶה אֵין לוֹ מָנָה. אֶלָּא יִהְיֶה מְקוֹם הַיֶּרַח הָאֶמְצָעִי לִשְׁעַת הָרְאִיָּה הוּא מָקוֹם הָאֶמְתִּי:

ו וְכַמָּה הִיא מִנַּת הַמַּסְלוּל. אִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן עֶשֶׂר מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מִנָּתוֹ נ׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן כ׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מִנָּתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְל״ח חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה שְׁלֹשִׁים תִּהְיֶה מִנָּתוֹ שְׁתֵּי מַעֲלוֹת וְכ״ד חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה מ׳ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וְשִׁשָּׁה חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה נ׳ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וּמ״ד חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ס׳ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְט״ז חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ע׳ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וּמ״א חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה פ׳ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ חָמֵשׁ מַעֲלוֹת. וְאִם יִהְיֶה צ׳ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ חָמֵשׁ מַעֲלוֹת וְה׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק׳ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ ה׳ מַעֲלוֹת וְח׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״י תִּהְיֶה מִנָּתוֹ ד׳ מַעֲלוֹת וְנ״ט חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״כ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ ד׳ מַעֲלוֹת וְכ׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״ל תִּהְיֶה מִנָּתוֹ ד׳ מַעֲלוֹת וְי״א חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״מ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ ג׳ מַעֲלוֹת וְל״ג חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״נ תִּהְיֶה מִנָּתוֹ שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וּמ״ח חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״ס תִּהְיֶה מִנָּתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְנ״ו חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״ע תִּהְיֶה מִנָּתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְנ״ט חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה ק״פ בְּשָׁוֶה אֵין לוֹ מָנָה כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ אֶלָּא מְקוֹם הַיֶּרַח הָאֶמְצָעִי הוּא הַמָּקוֹם הָאֶמְתִּי:

ז וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן יוֹתֵר עַל ק״פ מַעֲלוֹת. תִּגְרַע אוֹתוֹ מִש״ס וְתֵדַע מִנָּתוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ בְּמַסְלוּל הַשֶּׁמֶשׁ. וְכֵן אִם יִהְיוּ בְּמִנְיַן הַמַּסְלוּל אֲחָדִים עִם הָעֲשָׂרוֹת תִּקַּח מִן הַיּוֹתֵר שֶׁבֵּין שְׁתֵּי הַמָּנוֹת הָאֲחָדִים. כְּדֶרֶךְ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּמַסְלוּל הַשֶּׁמֶשׁ בַּמָּנוֹת שֶׁלּוֹ כָּךְ תַּעֲשֶׂה בַּמַּסְלוּל הַנָּכוֹן בַּמָּנוֹת שֶׁלּוֹ׃

ח כֵּיצַד. חֲרֵי שֶׁרָצִינוּ לֵידַע מְקוֹם הַיֶּרַח הָאֶמְתִּי בְּתִחַלַּת לֵיל עֶרֶב שַׁבָּת שֶׁיּוֹמוֹ שֵׁנִי לְחֹדֶשׁ אִיָּר מִשָּׁנָה זוֹ שֶׁהִיא שְׁנַת הָעֶקֶר. וּמִנְיַן הַיָּמִים הַגְּמוּרִים מִתְּחִלַּת לֵיל הָעֶקֶר עַד תְּחִלַּת לֵיל זֶה שֶׁאָנוּ רוֹצִים לֵידַע מְקוֹם הַיֶּרַח הָאֶמְתִּי בּוֹ כ״ט יוֹם. תּוֹצִיא אֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ תְּחִלַּת לֵיל זֶה. יֵצֵא לְךָ אֶמְצָעוֹ ל״ה מַעֲלוֹת וְל״ח חֲלָקִים וְל״ג שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם ל״ה ל״ח ל״ג. וְתוֹצִיא אֶמְצַע הַיֶּרַח לִשְׁעַת הָרְאִיָּה לְעֵת זוֹ. יֵצֵא לְךָ אֶמְצָעוֹ נ״ג מַעֲלוֹת וְל״ו חֲלָקִים וְל״ט שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם נ״ג ל״ו ל״ט. וְתוֹצִיא אֶמְצַע הַמַּסְלוּל לְעֵת זוֹ יֵצֵא לְךָ אֶמְצָעוֹ ק״ג מַעֲלוֹת וְכ״א חֲלָקִים וּמ״ו שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם ק״ג כ״א מ״ו. תִּגְרַע אֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ מֵאֶמְצַע הַיֶּרַח יִשָּׁאֵר י״ז מַעֲלוֹת וְנ״ח חֲלָקִים וְשֵׁשׁ שְׁנִיּוֹת. וְזֶה הוּא הַמֶּרְחָק. תַּכְפִּל אוֹתוֹ יֵצֵא לְךָ הַמֶּרְחָק הַכָּפוּל ל״ה מַעֲלוֹת וְנ״ו חֲלָקִים וְי״ב שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם ל״ה נ״ו י״ב. לְפִיכָךְ תּוֹסִיף עַל אֶמְצַע הַמַּסְלוּל חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּ וְיֵצֵא לְךָ הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן ק״פ מַעֲלוֹת וְכ״א חֲלָקִים. וְאֵין מַקְפִּידִין עַל הַחֲלָקִים בְּמַסְלוּל כְּדֶרֶךְ שֶׁבֵּאַרְנוּ בַּשֶּׁמֶשׁ׃

ט וּבָאנוּ לַחְקֹר עַל מִנַּת זֶה הַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן שֶׁהוּא ק״ח נִמְצֵאת מָנָה שֶׁלּוֹ חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת וְחֵלֶק אֶחָד. וּלְפִי שֶׁהַמַּסְלוּל הַנָּכוֹן הָיָה פָּחוֹת מִק״פ תִּגְרַע הַמָּנָה שֶׁהוּא חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת וְחֵלֶק אֶחָד מִן אֶמְצַע הַיֶּרַח. יִשָּׁאֵר מ״ח מַעֲלוֹת וְל״ג חֲלָקִים וְל״ט שְׁנִיּוֹת. תַּעֲשֶׂה הַשְּׁנִיּוֹת חֵלֶק וְתוֹסִיף עַל הַחֲלָקִים. וְנִמְצָא מְקוֹם הַיֶּרַח הָאֶמְתִּי בְּשָׁעָה זוֹ בְּמַזַּל שׁוֹר בְּי״ח מַעֲלוֹת וְל״ו חֲלָקִים מִמַּעֲלַת י״ט. סִימָנָם י״ח ל״ו. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה תֵּדַע מְקוֹם הַיֶּרַח הָאֶמְתִּי בְּכָל עֵת רְאִיָּה שֶׁתִּרְצֶה מִתְּחִלַּת שָׁנָה זוֹ שֶׁהִיא הָעֶקֶר עַד סוֹף הָעוֹלָם׃

פרק טז

א הָעֶגְלָה שֶׁסּוֹבֶבֶת בָּהּ הַיֶּרַח תָּמִיד הִיא נוֹטָה מֵעַל הָעֶגְלָה שֶׁסּוֹבֶבֶת בָּהּ הַשֶּׁמֶשׁ תָּמִיד. חֶצְיָהּ נוֹטֶה לְצָפוֹן וְחֶצְיָהּ נוֹטֶה לְדָרוֹם. וּשְׁתֵּי נְקֻדּוֹת יֵשׁ בָּהּ זוֹ כְּנֶגֶד זוֹ שֶׁבָּהֶן פּוֹגְעוֹת שְׁתֵּי הָעֶגְלוֹת זוֹ בָּזוֹ. לְפִיכָךְ כְּשֶׁיִּהְיֶה הַיֶּרַח בְּאַחַת מִשְּׁתֵּיהֶן נִמְצָא סוֹבֵב בְּעִגּוּלָהּ שֶׁל שֶׁמֶשׁ כְּנֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ בִּשְׁוָה. וְאִם יֵצֵא הַיֶּרַח מֵאַחַת מִשְּׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת נִמְצָא מְהַלֵּךְ לְצָפוֹן הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ לִדְרוֹמָהּ. הַנְּקֻדָּה שֶׁמִּמֶּנָּה יַתְחִיל הַיֶּרַח לִנְטוֹת לְצָפוֹן הַשֶּׁמֶשׁ הִיא הַנִּקְרֵאת רֹאשׁ. וְהַנְּקֻדָּה שֶׁמִּמֶּנָּה יַתְחִיל הַיֶּרַח לִנְטוֹת לְדָרוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הִיא הַנִּקְרֵאת זָנָב. וּמַהֲלָךְ שָׁוֶה יֵשׁ לָזֶה רֹאשׁ שֶׁאֵין בּוֹ לֹא תּוֹסֶפֶת וְלֹא גֵּרָעוֹן. וְהוּא הוֹלֵךְ בַּמַּזָּלוֹת אֲחוֹרַנִּית מִטָּלֶה לָדָגִים וּמִדָּגִים לְדָלִי וְכֵן הוּא סוֹבֵב תָּמִיד׃

ב מַהֲלַךְ רֹאשׁ הָאֶמְצָעִי בְּיוֹם אֶחָד ג׳ חֲלָקִים וי״א שְׁנִיּוֹת. נִמְצָא מַהֲלָכוֹ בְּי׳ יָמִים ל״א חֲלָקִים וּמ״ז שְׁנִיּוֹת. וְנִמְצָא מַהֲלָכוֹ בְּק׳ יוֹם ה׳ מַעֲלוֹת וְי״ז חֲלָקִים וּמ״ג שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם הי״ז מ״ג. וְנִמְצָא מַהֲלָכוֹ בְּאֶלֶף יוֹם נ״ב מַעֲלוֹת וְנ״ז חֲלָקִים וְי׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם נ״ב נז״י. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מַהֲלָכוֹ בַּעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים יוֹם קס״ט מַעֲלוֹת וְל״א חֲלָקִים וּמ׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם קס״ט לא״מ. וְנִמְצָא מַהֲלָכוֹ לְכ״ט יוֹם מַעֲלָה אַחַת וְל״ב חֲלָקִים וְט׳ שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם א׳ לב״ט. וְנִמְצָא מַהֲלָכוֹ לְשָׁנָה סְדוּרָה י״ח מַעֲלוֹת וּמ״ד חֲלָקִים וּמ״ב שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם י״ח מ״ד מ״ב. וְאֶמְצַע רֹאשׁ בְּתְחִלַּת לֵיל ה׳ שֶׁהוּא הָעֶקֶר הָיָה ק״פ מַעֲלוֹת וְנ״ז חֲלָקִים וְכ״ח שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם ק״פ נ״ז כ״ח׃

ג אִם תִּרְצֶה לֵידַע מְקוֹם רֹאשׁ בְּכָל עֵת שֶׁתִּרְצֶה. תּוֹצִיא אֶמְצָעָם לְאוֹתוֹ הָעֵת כְּדֶרֶךְ שֶׁתּוֹצִיא אֶמְצַע הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶמְצַע הַיֶּרַח. וְתִגְרַע הָאֶמְצַע מִש״ס מַעֲלוֹת. וְהַנִּשְׁאָר הוּא מְקוֹם רֹאשׁ בְּאוֹתָהּ הָעֵת. וּכְנֶגְדּוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה מְקוֹם הַזָּנָב׃

ד כֵּיצַד. חֲרֵי שֶׁרָצִינוּ לֵידַע מְקוֹם רֹאשׁ לִתְחִלַּת לֵיל עֶרֶב שַׁבָּת שֶׁיּוֹמוֹ שֵׁנִי לְחֹדֶשׁ אִיָּר מִשָּׁנָה זוֹ שֶׁהִיא שְׁנַת הָעֶקֶר. וּמִנְיַן הַיָּמִים הַגְּמוּרִים מִתְּחִלַּת לֵיל הָעֶקֶר עַד תְּחִלַּת לֵיל זוֹ שֶׁאָנוּ רוֹצִים לֵידַע מְקוֹם רֹאשׁ בּוֹ כ״ט יוֹם׃

ה תּוֹצִיא אֶמְצַע רֹאשׁ לָעֵת הַזֹּאת עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁיָּדַעְתָּ. וְהוּא שֶׁתּוֹסִיף מַהֲלָכוֹ לְכ״ט יוֹם עַל הָעֶקֶר. יֵצֵא לְךָ אֶמְצַע רֹאשׁ קפ״ב מַעֲלוֹת וְכ״ט חֲלָקִים וְל״ז שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם קפ״ב כ״ט ל״ז. תִּגְרַע אֶמְצַע זֶה מִש״ס יִשָּׁאֵר לְךָ קע״ז מַעֲלוֹת וְל׳ חֲלָקִים וְכ״ג שְׁנִיּוֹת. סִימָנָם קע״ז לְכ״ג. וְזֶה הוּא מְקוֹם רֹאשׁ. וְאַל תִּפְנֶה אֶל הַשְּׁנִיּוֹת. נִמְצָא מְקוֹם רֹאשׁ בְּמַזַּל בְּתוּלָה בְּכ״ז מַעֲלוֹת וְל׳ חֲלָקִים. וּמְקוֹם הַזָּנָב כְּנֶגְדּוֹ בְּמַזַּל דָּגִים בְּכ״ז מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים׃

ו לְעוֹלָם יִהְיֶה בֵּין רֹאשׁ וּבֵין הַזָּנָב חֲצִי הַגַּלְגַּל בְּשָׁוֶה. לְפִיכָךְ כָּל מַזָּל שֶׁתִּמְצָא בּוֹ מְקוֹם רֹאשׁ יִהְיֶה הַזָּנָב בְּמַזַּל ז׳ מִמֶּנּוּ בְּכָמוֹ מִנְיַן הַמַּעֲלוֹת וְהַחֲלָקִים בְּשָׁוֶה. אִם יִהְיֶה רֹאשׁ בְּי׳ מַעֲלוֹת בְּמַזַּל פְּלוֹנִי יִהְיֶה הַזָּנָב בְּי׳ מַעֲלוֹת מִמַּזַּל ז׳ מִמֶּנּוּ׃

ז וּמֵאַחַר שֶׁתֵּדַע מְקוֹם רֹאשׁ וּמְקוֹם הַזָּנָב וּמְקוֹם הַיֶּרַח הָאֶמְתִּי. הִתְבּוֹנֵן בִּשְׁלָשְׁתָּן. אִם מְצָאתָ הַיֶּרַח עִם רֹאשׁ אוֹ עִם הַזָּנָב בְּמַעֲלָה אַחַת בְּחֵלֶק אֶחָד. תֵּדַע שֶׁאֵין הַיֶּרַח נוֹטֶה לֹא לְצָפוֹן הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא לִדְרוֹמָהּ. וְאִם רָאִיתָ מְקוֹם הַיֶּרַח לִפְנֵי מְקוֹם רֹאשׁ וְהוּא הוֹלֵךְ כְּנֶגֶד הַזָּנָב. תֵּדַע שֶׁהַיֶּרַח נוֹטֶה לְצָפוֹן הַשֶּׁמֶשׁ. וְאִם

הָיָה הַיֶּרַח לִפְנֵי מְקוֹם הַזָּנָב וַהֲרֵי הוּא הוֹלֵךְ כְּנֶגֶד הָרֹאשׁ. תֵּדַע שֶׁהַיֶּרַח נוֹטֶה לְדָרוֹם הַשֶּׁמֶשׁ:

ח הַנִּטְיָה שֶׁנּוֹטֶה הַיֶּרַח לְצָפוֹן הַשֶּׁמֶשׁ אוֹ לְדָרוֹמָהּ. הִיא הַנִּקְרֵאת רֹחַב הַיֶּרַח. וְאִם הָיָה נוֹטֶה לַצָּפוֹן נִקְרָא רֹחַב צְפוֹנִי. וְאִם הָיָה נוֹטֶה לַדָּרוֹם נִקְרָא רֹחַב דְּרוֹמִי. וְאִם הָיָה הַיֶּרַח בְּאַחַת מִשְּׁתֵּי הַנְּקֻדּוֹת לֹא יִהְיֶה לוֹ רֹחַב כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ט לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה רֹחַב הַיֶּרַח יֶתֶר עַל ה׳ מַעֲלוֹת בֵּין בַּצָּפוֹן בֵּין בַּדָּרוֹם. אֶלָּא כָּךְ הוּא דַּרְכּוֹ יַתְחִיל מִן הָרֹאשׁ וְיִתְרַחֵק מִמֶּנּוּ מְעַט מְעַט. וְהַמֶּרְחָק הוֹלֵךְ וְנוֹסֵף עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְחָמֵשׁ מַעֲלוֹת. וְיַחֲזֹר וְיִתְקָרֵב מְעַט מְעַט עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ רֹחַב כְּשֶׁיַּגִּיעַ לַזָּנָב. וְיַחֲזֹר וְיִתְרַחֵק מְעַט מְעַט וְהַמֶּרְחָק נוֹסֵף עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְחָמֵשׁ מַעֲלוֹת. וְיַחֲזֹר וְיִתְקָרֵב עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ רֹחַב:

י אִם תִּרְצֶה לֵידַע רֹחַב הַיֶּרַח כַּמָּה הוּא בְּכָל עֵת שֶׁתִּרְצֶה. וְאִם צְפוֹנִי הוּא אוֹ דְּרוֹמִי. תּוֹצִיא מְקוֹם הָרֹאשׁ וּמְקוֹם הַיֶּרַח הָאֲמִתִּי לְאוֹתָהּ הָעֵת. וְתִגְרַע מְקוֹם הָרֹאשׁ מִמְּקוֹם הַיֶּרַח הָאֲמִתִּי. וְהַנִּשְׁאָר הוּא הַנִּקְרָא מַסְלוּל הָרֹחַב. וְאִם יִהְיֶה מַסְלוּל הָרֹחַב מִמַּעֲלָה אַחַת עַד ק״פ. תֵּדַע שֶׁרֹחַב הַיֶּרַח צְפוֹנִי. וְאִם הָיָה הַמַּסְלוּל יֶתֶר עַל ק״פ תֵּדַע שֶׁרֹחַב הַיֶּרַח דְּרוֹמִי. וְאִם הָיָה ק״פ בְּשָׁוֶה אוֹ ש״ס בְּשָׁוֶה אֵין לַיֶּרַח רֹחַב כְּלָל. וְתַחֲזֹר וְתִרְאֶה מְנַת מַסְלוּל הָרֹחַב כַּמָּה הִיא. וְהוּא שְׁעוּר נְטִיָּתוֹ לַצָּפוֹן אוֹ לַדָּרוֹם. וְהוּא הַנִּקְרָא רֹחַב הַיֶּרַח הַדְּרוֹמִי אוֹ הַצְּפוֹנִי כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יא וְכַמָּה הִיא מְנַת מַסְלוּל הָרֹחַב. אִם יִהְיֶה מַסְלוּל הָרֹחַב עֶשֶׂר מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ נ״ב חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל הַזֶּה כ׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וּמ״ג חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל ל׳ תִּהְיֶה מְנָתוֹ שְׁתֵּי מַעֲלוֹת וְל׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל מ׳ תִּהְיֶה מְנָתוֹ שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וְי״ג חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל נ׳ מַעֲלוֹת תִּהְיֶה מְנָתוֹ שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וְנ׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל ס׳ תִּהְיֶה מְנָתוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְכ׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל ע׳ תִּהְיֶה מְנָתוֹ ד׳ מַעֲלוֹת וּמ״ב חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל פ׳ תִּהְיֶה מְנָתוֹ ד׳ מַעֲלוֹת וְנ״ה חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל צ׳ תִּהְיֶה מְנָתוֹ ה׳ מַעֲלוֹת:

יב וְאִם יִהְיוּ אֲחָדִים עִם הָעֲשָׂרוֹת תִּקַּח הָרָאוּי לָהֶם לְפִי הַיֶּתֶר שֶׁבֵּין שְׁתֵּי הַמָּנוֹת כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתָ בְּמַסְלוּל הַשֶּׁמֶשׁ וּבְמַסְלוּל הַיֶּרַח. כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁהָיָה מַסְלוּל הָרֹחַב נ״ג מַעֲלוֹת. וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁאִלּוּ הָיָה הַמַּסְלוּל נ׳ הָיְתָה מְנָתוֹ שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וְנ׳ חֲלָקִים. וְאִלּוּ הָיָה הַמַּסְלוּל ס׳ הָיְתָה מְנָתוֹ ד׳ מַעֲלוֹת וְכ׳ חֲלָקִים. נִמְצָא הֶיֶתֶר בֵּין שְׁתֵּי הַמָּנוֹת ל׳ חֲלָקִים ג׳ חֲלָקִים לְכָל מַעֲלָה. וְנִמְצָא לְפִי חֶשְׁבּוֹן מַסְלוּל זֶה שֶׁהוּא נ״ג שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וְנ״ט חֲלָקִים. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ תַּעֲשֶׂה בְּכָל מִנְיָן וּמִנְיָן:

יג מֵאַחַר שֶׁתֵּדַע מְנָתוֹ שֶׁל מַסְלוּל הָרֹחַב עַד צ׳ כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּךָ. תֵּדַע מָנוֹת שֶׁל כָּל מִנְיָנוֹת הַמַּסְלוּל. שֶׁאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוּל יֶתֶר עַל צ׳ עַד ק״פ תִּגְרַע הַמַּסְלוּל מק״פ וְהַנִּשְׁאָר תֵּדַע בּוֹ הַמָּנָה:

יד וְזֶה הוּא רֹחַב הַיֶּרַח בְּתְחִלַּת לֵיל זֶה. וְהוּא דְּרוֹמִי שֶׁהֲרֵי הַמַּסְלוּל יֶתֶר עַל ק״פ. וְכֵן אִם הָיָה הַמַּסְלוּל יֶתֶר מק״פ עַד ר״ע תִּגְרַע מִמֶּנּוּ ק״פ וְהַנִּשְׁאָר תֵּדַע בּוֹ הַמָּנָה:

טו וְאִם הָיָה הַמַּסְלוּל יֶתֶר עַל ר״ע עַד ש״ס. תִּגְרַע אוֹתוֹ מש״ס וְהַנִּשְׁאָר תֵּדַע בּוֹ הַמָּנָה:

טז כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁהָיָה הַמַּסְלוּל ק״נ תִּגְרַע אוֹתוֹ מק״פ נִשְׁאָר ל׳. וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁמְּנַת שְׁלֹשִׁים שְׁתֵּי מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וְכָךְ תִּהְיֶה מְנַת ק״נ שְׁתֵּי מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים:

יז הֲרֵי שֶׁהָיָה הַמַּסְלוּל ר׳. תִּגְרַע מִמֶּנּוּ ק״פ יִשָּׁאֵר כ׳. וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁמְּנַת כ׳ הִיא מַעֲלָה אַחַת וּמ״ג חֲלָקִים. וְכֵן אִם תִּהְיֶה מְנַת ר׳ תִּהְיֶה מַעֲלָה אַחַת וּמ״ג חֲלָקִים:

יח הֲרֵי שֶׁהָיָה הַמַּסְלוּל ש׳ תִּגְרַע אוֹתוֹ מש״ס נִשְׁאַר ס׳. וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁמְּנַת שִׁשִּׁים אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְכ׳ חֲלָקִים. וְכָךְ הִיא מְנַת ש׳. ד׳ מַעֲלוֹת וְכ׳ חֲלָקִים. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ בְּכָל הַמִּנְיָנוֹת:

יט הֲרֵי שֶׁרָצִינוּ לֵידַע רֹחַב הַיֶּרַח כַּמָּה הוּא וּבְאֵיזוֹ רוּחַ הוּא אִם צְפוֹנִי אוֹ דְּרוֹמִי בְּתְחִלַּת לֵיל עֶרֶב שַׁבָּת שֵׁנִי לְחֹדֶשׁ אִיָּר מִשָּׁנָה זוֹ. וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁמְּקוֹם הַיֶּרַח הָאֲמִתִּי הָיָה בְּלֵיל זֶה בְּי״ח מַעֲלוֹת וְל״ו חֲלָקִים מִמַּזַּל שׁוֹר. סִימָנוֹ י״ח ל״ו. וּמְקוֹם הָרֹאשׁ הָיָה בְּאוֹתָהּ הָעֵת בְּכ״ז מַעֲלוֹת וְל׳ חֲלָקִים מִמַּזַּל בְּתוּלָה. סִימָנוֹ כז״ל. תִּגְרַע מְקוֹם הָרֹאשׁ מִמְּקוֹם הַיֶּרַח. יֵצֵא לְךָ מַסְלוּל הָרֹחַב רל״א מַעֲלוֹת ו׳ חֲלָקִים. סִימָנוֹ רל״א ו׳. לְפִי שֶׁאֵין מַשְׁגִּיחִין עַל הַחֲלָקִים בְּכָל הַמַּסְלוּל. וְנִמְצֵאת הַמָּנָה שֶׁל מַסְלוּל זֶה בַּדְּרָכִים שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּפֶרֶק זֶה שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וְנ״ג חֲלָקִים. וְזֶהוּ רֹחַב הַיֶּרַח בְּתְחִלַּת לֵיל זֶה. וְהוּא דְּרוֹמִי שֶׁהֲרֵי הַמַּסְלוּל יֶתֶר עַל ק״פ:

פרק יז

א כָּל הַדְּבָרִים שֶׁהִקְדַּמְנוּ כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ עֲתִידִים וּמוּכָנִים לִידִיעַת הָרְאִיָּה. וּכְשֶׁתִּרְצֶה לָדַעַת זֹאת תַּתְחִיל וְתַחְשֹׁב וְתוֹצִיא מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי וּמְקוֹם הָרֹאשׁ לִשְׁעַת הָרְאִיָּה. וְתִגְרַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי מִמְּקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי וְהַנִּשְׁאָר הוּא הַנִּקְרָא אֹרֶךְ רִאשׁוֹן:

ב וּמֵאַחַר שֶׁתֵּדַע מְקוֹם הָרֹאשׁ וּמְקוֹם הַיָּרֵחַ תֵּדַע מְקוֹם הַיָּרֵחַ כַּמָּה הוּא. וְאִם הוּא רֹחַב צְפוֹנִי אוֹ דְּרוֹמִי וְהוּא הַנִּקְרָא רֹחַב רִאשׁוֹן. וְהִזָּהֵר בְּאֹרֶךְ הַזֶּה הָרִאשׁוֹן וּבְרֹחַב הָרִאשׁוֹן וְיִהְיוּ שְׁנֵיהֶם מוּכָנִים לְךָ:

ג וְהִתְבּוֹנֵן בְּאֹרֶךְ זֶה הָרִאשׁוֹן וּבְרֹחַב הַזֶּה הָרִאשׁוֹן. אִם יֵצֵא לְךָ תֵּשַׁע מַעֲלוֹת בְּשָׁוֶה אוֹ פָּחוֹת. תֵּדַע בְּוַדַּאי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְעוֹלָם שֶׁיֵּרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵין אַתָּה צָרִיךְ חֶשְׁבּוֹן אַחֵר. וְאִם יִהְיֶה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן יֶתֶר עַל ט״ו מַעֲלוֹת תֵּדַע בְּוַדַּאי שֶׁהַיָּרֵחַ יֵרָאֶה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֵין אַתָּה צָרִיךְ לְחֶשְׁבּוֹן אַחֵר. וְאִם יִהְיֶה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן מ״ט מַעֲלוֹת וְעַד ט״ו תִּצְטָרֵךְ לִדְרֹשׁ וְלַחְקֹר בְּחֶשְׁבּוֹנוֹת הָרְאִיָּה עַד שֶׁתֵּדַע אִם יֵרָאֶה אוֹ לֹא יֵרָאֶה:

ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיָה מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי מִתְּחִלַּת מַזָּל גְּדִי עַד סוֹף מַזָּל תְּאוֹמִים. אֲבָל אִם הָיָה מְקוֹם הַיָּרֵחַ מִתְּחִלַּת מַזָּל סַרְטָן עַד סוֹף מַזָּל קֶשֶׁת וְיִהְיֶה אֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן עֶשֶׂר מַעֲלוֹת אוֹ פָּחוֹת. תֵּדַע שֶׁאֵין הַיָּרֵחַ נִרְאֶה כְּלָל בְּאוֹתוֹ הַלַּיְלָה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאִם הָיָה הָרִאשׁוֹן יֶתֶר עַל כ״ד מַעֲלוֹת וַדַּאי יֵרָאֶה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל. וְאִם יִהְיֶה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן מֵעֶשֶׂר מַעֲלוֹת עַד עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע תִּצְטָרֵךְ לִדְרֹשׁ וְלַחְקֹר בְּחֶשְׁבּוֹנוֹת הָרְאִיָּה אִם יֵרָאֶה אוֹ לֹא יֵרָאֶה:

ה וְאֵלּוּ הֵן חֶשְׁבּוֹנוֹת הָרְאִיָּה. הִתְבּוֹנֵן וּרְאֵה הַיָּרֵחַ בְּאֵיזֶה מַזָּל הוּא. אִם יִהְיֶה בְּמַזָּל טָלֶה תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן נ״ט חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל שׁוֹר תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן נ״ח חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל תְּאוֹמִים תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ נ״ח חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל סַרְטָן תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ (מ״ג) [נ״ב] חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל אַרְיֵה תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ מ״ג חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל בְּתוּלָה תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ ל״ז חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל מֹאזְנַיִם תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ ל״ד חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל עַקְרָב תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ ל״ד חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל קֶשֶׁת תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ ל״ז חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל גְּדִי תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ מ״ד חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל דְּלִי תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ נ״ג חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל דָּגִים תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ נ״ח חֲלָקִים. וְהַנִּשְׁאָר מִן הָאֹרֶךְ אַחַר שֶׁתִּגְרַע מִמֶּנּוּ אֵלּוּ הַחֲלָקִים הוּא הַנִּקְרָא אֹרֶךְ שֵׁנִי:

ו וְלָמָּה גּוֹרְעִין חֲלָקִים אֵלּוּ. לְפִי שֶׁמְּקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי אֵינוֹ הַמָּקוֹם שֶׁיֵּרָאֶה בּוֹ אֶלָּא שִׁנּוּי יֵשׁ בֵּינֵיהֶם בָּאֹרֶךְ וּבְרֹחַב. וְהוּא הַנִּקְרָא שִׁנּוּי הַמַּרְאֶה. וְשִׁנּוּי מַרְאֶה הָאֹרֶךְ בִּשְׁעַת הָרְאִיָּה לְעוֹלָם גּוֹרְעִין אוֹתוֹ מִן הָאֹרֶךְ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ:

ז אֲבָל שִׁנּוּי מַרְאֶה הָרֹחַב. אִם הָיָה רֹחַב הַיָּרֵחַ צְפוֹנִי גּוֹרְעִין חֲלָקִים שֶׁל שִׁנּוּי מַרְאֶה הָרֹחַב מִן הָרֹחַב הָרִאשׁוֹן. וְאִם הָיָה רֹחַב הַיָּרֵחַ הַדְּרוֹמִי מוֹסִיפִין הַחֲלָקִים שֶׁל שִׁנּוּי מַרְאֶה הָרֹחַב עַל הָרֹחַב הָרִאשׁוֹן. וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה הָרֹחַב הָרִאשׁוֹן אַחַר שֶׁמּוֹסִיפִין עָלָיו אוֹ גּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ אוֹתָם הַחֲלָקִים הוּא הַנִּקְרָא רֹחַב שֵׁנִי:

ח וְכַמָּה הֵם הַחֲלָקִים שֶׁמּוֹסִיפִין אוֹ גּוֹרְעִין אוֹתָן. אִם יִהְיֶה הַיָּרֵחַ בְּמַזָּל טָלֶה תִּשְׁעָה חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל שׁוֹר י׳ חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל תְּאוֹמִים ט״ז חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל סַרְטָן כ״ז חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל אַרְיֵה ל״ח חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל בְּתוּלָה מ״ד חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל מֹאזְנַיִם מ״ו חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל עַקְרָב מ״ה חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל קֶשֶׁת מ״ד חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל גְּדִי ל״ו חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל דְּלִי (כ״ד) [כ״ז] חֲלָקִים. וְאִם יִהְיֶה בְּמַזָּל דָּגִים י״ב חֲלָקִים:

ט מֵאַחַר שֶׁתֵּדַע חֲלָקִים אֵלּוּ תִּגְרַע אוֹתָן מִן הָרֹחַב הָרִאשׁוֹן אוֹ תוֹסִיף אוֹתָן עָלָיו כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּךָ וְיֵצֵא לְךָ הָרֹחַב הַשֵּׁנִי. וּכְבָר יָדַעְתָּ אִם הוּא צְפוֹנִי אוֹ דְּרוֹמִי. וְתֵדַע כַּמָּה מַעֲלוֹת וְכַמָּה חֲלָקִים נַעֲשָׂה זֶה הָרֹחַב הַשֵּׁנִי וְתָכִין אוֹתוֹ לְפָנֶיךָ וְיִהְיֶה עָתִיד:

י וְאַחַר כָּךְ תַּחֲזֹר וְתִקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי הַזֶּה מִקְצָתוֹ. מִפְּנֵי שֶׁהַיָּרֵחַ נָלוֹז מְעַט בְּמַעְגָּלוֹ. וְכַמָּה הוּא הַמִּקְצָת שֶׁתִּקַּח מִמֶּנּוּ. אִם יִהְיֶה מְקוֹם הַיָּרֵחַ מִתְּחִלַּת מַזָּל טָלֶה עַד כ׳ מַעֲלוֹת מִמֶּנּוּ. אוֹ מִתְּחִלַּת מַזָּל מֹאזְנַיִם עַד כ׳ מַעֲלוֹת מִמֶּנּוּ. תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי שְׁנֵי חֲמִשָּׁיו. וְאִם יִהְיֶה הַיָּרֵחַ מִכ׳ מִמַּזָּל טָלֶה עַד י׳ מַעֲלוֹת מִמַּזָּל שׁוֹר אוֹ מִכ׳ מִמַּזָּל מֹאזְנַיִם עַד י׳ מַעֲלוֹת מִמַּזָּל עַקְרָב תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי שְׁלִישִׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הַיָּרֵחַ מֵעֶשֶׂר מַעֲלוֹת מִמַּזָּל שׁוֹר עַד כ׳ מִמֶּנּוּ אוֹ מֵעֶשֶׂר מַעֲלוֹת מִמַּזָּל עַקְרָב עַד כ׳ מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי רְבִיעִיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הַיָּרֵחַ מִכ׳ מַעֲלוֹת מִמַּזָּל שׁוֹר עַד סוֹפוֹ אוֹ מִכ׳ מִמַּזָּל עַקְרָב עַד סוֹפוֹ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי חֲמִישִׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הַיָּרֵחַ מִתְּחִלַּת מַזָּל תְּאוֹמִים עַד עֶשֶׂר מַעֲלוֹת מִמֶּנּוּ אוֹ מִתְּחִלַּת מַזָּל קֶשֶׁת עַד עֶשֶׂר מַעֲלוֹת מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי שְׁתוּתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הַיָּרֵחַ מִי׳ מַעֲלוֹת מִמַּזָּל תְּאוֹמִים וְעַד כ׳ מִמֶּנּוּ אוֹ מֵעֶשֶׂר מִמַּזָּל קֶשֶׁת עַד כ׳ מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי חֲצִי שְׁתוּתוֹ. וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הַיָּרֵחַ מִכ׳ מִמַּזָּל תְּאוֹמִים עַד כ״ה מִמֶּנּוּ אוֹ מִכ׳ מִמַּזָּל קֶשֶׁת עַד כ״ה מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי רְבִיעַ שְׁתוּתוֹ. וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הַיָּרֵחַ מִכ״ה מִמַּזָּל תְּאוֹמִים עַד חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת מִמַּזָּל סַרְטָן אוֹ מִכ״ה מִמַּזָּל קֶשֶׁת עַד חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת מִמַּזָּל גְּדִי לֹא תִּקַּח כְּלוּם. לְפִי שֶׁאֵין כָּאן נְלִיזַת מַעְגָּל. וְאִם יִהְיֶה הַיָּרֵחַ מֵחֲמֵשׁ מַעֲלוֹת מִמַּזָּל סַרְטָן עַד עֶשֶׂר מִמֶּנּוּ אוֹ מֵחֲמֵשׁ מַעֲלוֹת מִמַּזָּל גְּדִי עַד עֶשֶׂר מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי רְבִיעַ שְׁתוּתוֹ. וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הַיָּרֵחַ מִי׳ מִמַּזָּל סַרְטָן עַד כ׳ מִמֶּנּוּ אוֹ מֵעֶשֶׂר מִמַּזָּל גְּדִי עַד כ׳ מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי חֲמִישִׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הַיָּרֵחַ מִכ׳ מִמַּזָּל סַרְטָן עַד כ״ה מִמֶּנּוּ אוֹ מִכ׳ מִמַּזָּל גְּדִי עַד כ״ה מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי שִׁשִּׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הַיָּרֵחַ מִכ״ה מִמַּזָּל סַרְטָן עַד כ׳ מִמֶּנּוּ אוֹ מֵעֶשֶׂר מִמַּזָּל גְּדִי עַד כ׳ מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי שְׁבִיעִיתוֹ:

גְּדִי עַד עֶשְׂרִים מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי חֲצִי שְׁתוּתוֹ. וְאִם יִהְיֶה מְקוֹם הַיֶּרֶחַ מִכ׳ מִמַּזַּל סַרְטָן עַד סוֹפוֹ אוֹ מִכ׳ מִמַּזַּל גְּדִי עַד סוֹפוֹ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי שְׁתוּתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הַיֶּרֶחַ מִתְּחִלַּת מַזַּל אַרְיֵה עַד עֶשֶׂר מַעֲלוֹת מִמֶּנּוּ אוֹ מִתְּחִלַּת מַזַּל דְּלִי עַד עֶשֶׂר מַעֲלוֹת מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִמֶּנּוּ הָרֹחַב הַשֵּׁנִי חֲמִישִׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הַיֶּרֶחַ מִי׳ מַעֲלוֹת מִמַּזַּל אַרְיֵה עַד כ׳ מִמֶּנּוּ אוֹ מִי׳ מִמַּזַּל דְּלִי עַד כ׳ מִמֶּנּוּ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי רְבִיעִיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הַיֶּרֶחַ מִכ׳ מִמַּזַּל אַרְיֵה עַד עֶשֶׂר מִמַּזַּל בְּתוּלָה אוֹ מִכ׳ מִמַּזַּל דְּלִי עַד עֶשֶׂר מִמַּזַּל דָּגִים תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי שְׁלִישִׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הַיֶּרֶחַ מֵעֶשֶׂר מִמַּזַּל בְּתוּלָה עַד סוֹפוֹ אוֹ מִי׳ מַעֲלוֹת מִמַּזַּל דָּגִים עַד סוֹפוֹ תִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי ב׳ חֲמִשָּׁיו. וְזֹאת הַמִּקְצָת שֶׁתִּקַּח מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי הִיא הַנִּקְרֵאת מַעְגַּל הַיֶּרֶחַ׃

יא וְאַחַר כָּךְ תַּחֲזֹר וְתִתְבּוֹנֵן בְּרֹחַב הַיֶּרֶחַ וְתִרְאֶה אִם הוּא צְפוֹנִי אוֹ דְּרוֹמִי. אִם הָיָה צְפוֹנִי תִּגְרַע מַעְגַּל הַיֶּרֶחַ הַזֶּה מִן הָאֹרֶךְ הַשֵּׁנִי. וְאִם הָיָה רֹחַב הַיֶּרֶחַ דְּרוֹמִי תּוֹסִיף הַמַּעְגָּל הַזֶּה עַל הָאֹרֶךְ הַשֵּׁנִי. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיָה מְקוֹם הַיֶּרֶחַ מִתְּחִלַּת מַזַּל גְּדִי עַד סוֹף מַזַּל תְּאוֹמִים. אֲבָל אִם הָיָה הַיֶּרֶחַ מִתְּחִלַּת מַזַּל סַרְטָן עַד סוֹף מַזַּל קֶשֶׁת יִהְיֶה הַדָּבָר הֵפֶךְ. שֶׁאִם יִהְיֶה רֹחַב הַיֶּרֶחַ צְפוֹנִי תּוֹסִיף הַמַּעְגָּל עַל הָאֹרֶךְ הַשֵּׁנִי. וְאִם הָיָה רֹחַב הַיֶּרֶחַ דְּרוֹמִי תִּגְרַע הַמַּעְגָּל מִן הָאֹרֶךְ הַשֵּׁנִי. וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה הָאֹרֶךְ הַשֵּׁנִי אַחַר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ הוּא הַנִּקְרָא אֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי. וְדַע שֶׁאִם לֹא יִהְיֶה שָׁם נְלִיזַת מַעְגָּל וְלֹא נָתַן הַחֶשְׁבּוֹן לָקַחַת מִן הָרֹחַב הַשֵּׁנִי כְּלוּם. יִהְיֶה הָאֹרֶךְ הַשֵּׁנִי עַצְמוֹ הוּא הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי בְּלֹא פָּחוֹת וּבְלֹא יֶתֶר׃

יב וְאַחַר כָּךְ תַּחֲזֹר וְתִרְאֶה הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי הַזֶּה וְהוּא הַמַּעֲלוֹת שֶׁבֵּין הַיֶּרֶחַ וְהַשֶּׁמֶשׁ בְּאֵיזֶה מַזָּל הוּא. אִם יִהְיֶה בְּמַזַּל דָּגִים אוֹ בְּמַזַּל טָלֶה. תּוֹסִיף עַל הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי שְׁתוּתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הָאֹרֶךְ בְּמַזַּל דְּלִי אוֹ בְּמַזַּל שׁוֹר. תּוֹסִיף עַל הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הָאֹרֶךְ בְּמַזַּל גְּדִי אוֹ בְּמַזַּל תְּאוֹמִים. תּוֹסִיף עַל הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי שְׁתוּתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הָאֹרֶךְ בְּמַזַּל קֶשֶׁת אוֹ בְּמַזַּל סַרְטָן. תָּנִיחַ הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי כְּמוֹת שֶׁהוּא וְלֹא תּוֹסִיף עָלָיו וְלֹא תִּגְרַע מִמֶּנּוּ. וְאִם הָיָה הָאֹרֶךְ בְּמַזַּל עֲקָרֵב אוֹ בְּמַזַּל אַרְיֵה. תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ. וְאִם יִהְיֶה הָאֹרֶךְ בְּמַזַּל מֹאזְנַיִם אוֹ בְּמַזַּל בְּתוּלָה. תִּגְרַע מִן הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי שְׁלִישִׁיתוֹ. וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי אַחַר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא. הוּא הַנִּקְרָא אֹרֶךְ רְבִיעִי. וְאַחַר כָּךְ תַּחֲזֹר אֵצֶל רֹחַב הַיֶּרֶחַ הָרִאשׁוֹן וְתִקַּח שְׁנֵי שְׁלִישָׁיו לְעוֹלָם. וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא מְנַת גֹּבַהּ הַמְּדִינָה. וְתִתְבּוֹנֵן וְתִרְאֶה אִם יִהְיֶה רֹחַב הַיֶּרֶחַ צְפוֹנִי. תּוֹסִיף מְנַת גֹּבַהּ הַמְּדִינָה עַל הָאֹרֶךְ הָרְבִיעִי. וְאִם יִהְיֶה רֹחַב הַיֶּרֶחַ דְּרוֹמִי. תִּגְרַע מְנַת גֹּבַהּ הַמְּדִינָה מִן הָאֹרֶךְ הָרְבִיעִי. וּמַה שֶּׁיִּהְיֶה הָאֹרֶךְ הָרְבִיעִי אַחַר שֶׁגּוֹרְעִין מִמֶּנּוּ אוֹ שֶׁמּוֹסִיפִין עָלָיו הוּא הַנִּקְרָא קֶשֶׁת הָרְאִיָּה׃

יג כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁבָּאנוּ לַחְקֹר אִם יֵרָאֶה הַיֶּרֶחַ בְּלֵיל עֶרֶב שַׁבָּת שֵׁנִי לְחֹדֶשׁ אִיר מִשָּׁנָה זוֹ אוֹ לֹא יֵרָאֶה. תּוֹצִיא מִקּוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי וּמִקּוֹם הַיֶּרֶחַ הָאֲמִתִּי וּרֹחַב הַיֶּרֶחַ לְשָׁנָה זוֹ כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְנוּךָ. יֵצֵא לְךָ מִקּוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי בְּד׳ מַעֲלוֹת וְט׳ חֲלָקִים מִמַּזַּל שׁוֹר. סִימָנוֹ ז״ט. וְיֵצֵא לְךָ מְקוֹם הַיֶּרֶחַ הָאֲמִתִּי בְּי״ח מַעֲלוֹת וְל״ו חֲלָקִים מִמַּזַּל שׁוֹר. סִימָנוֹ י״ח ל״ו. וְיֵצֵא לְךָ רֹחַב הַיֶּרֶחַ בְּרוּחַ דָּרוֹם שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וְנ״ג חֲלָקִים. סִימָנוֹ נ״ג ג׳. וְזֶה הוּא הָרֹחַב הָרִאשׁוֹן. וְתִגְרַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ מִמְּקוֹם הַיֶּרֶחַ יִשָּׁאֵר י״א מַעֲלוֹת וְכ״ז חֲלָקִים. סִימָנוֹ י״א כ״ז. וְזֶה הוּא הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן. וּלְפִי שֶׁהָיָה הַיֶּרֶחַ בְּמַזַּל שׁוֹר יִהְיֶה שְׁנוּי מַרְאֵה הָאֹרֶךְ מַעֲלָה אַחַת וְרָאוּי לִגְרֹעַ אוֹתָהּ מִן הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן. יֵצֵא לְךָ הָאֹרֶךְ הַשֵּׁנִי י׳ מַעֲלוֹת וְכ״ז חֲלָקִים. סִימָנוֹ יכ״ז. וְכֵן יִהְיֶה שְׁנוּי מַרְאֵה הָרֹחַב י׳ חֲלָקִים. וּלְפִי שֶׁרֹחַב הַיֶּרֶחַ הָיָה דְּרוֹמִי רָאוּי לְהוֹסִיף עָלָיו שְׁנוּי הַמַּרְאֶה שֶׁהוּא עֲשָׂרָה חֲלָקִים. יֵצֵא לְךָ הָרֹחַב הַשֵּׁנִי ד׳ מַעֲלוֹת וְג׳ חֲלָקִים. סִימָנוֹ ד״ג. וּלְפִי שֶׁהָיָה הַיֶּרֶחַ בְּי״ח מַעֲלוֹת מִמַּזַּל שׁוֹר רָאוּי לִגְרֹעַ מִמֶּנּוּ שְׁנוּי הַמַּרְאֶה מֵעַגַל הַיֶּרֶחַ. יֵצֵא לְךָ מַעְגַּל הַיֶּרֶחַ לְעֵת זוֹ מַעֲלָה אַחַת וְחֵלֶק אֶחָד לְפִי שֶׁאֵין מְדַקְדְּקִין בִּשְׁנִיּוֹת׃

יד וּלְפִי שֶׁרֹחַב הַיֶּרֶחַ דְּרוֹמִי וּמְקוֹם הַיֶּרֶחַ הָאֲמִתִּי בֵּין רֹאשׁ גְּדִי וְרֹאשׁ סַרְטָן. רָאוּי לְהוֹסִיף הַמַּעְגָּל עַל הָאֹרֶךְ הַשֵּׁנִי. יֵצֵא לְךָ הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי י״א מַעֲלוֹת וְכ״ח חֲלָקִים. סִימָנוֹ י״א כ״ח. וּלְפִי שֶׁהָאֹרֶךְ הַזֶּה בְּמַזַּל שׁוֹר רָאוּי לְהוֹסִיף עַל הָאֹרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי חֲמִישִׁיתוֹ שֶׁהוּא שְׁתֵּי מַעֲלוֹת וי״ח חֲלָקִים. וְיֵצֵא לְךָ הָאֹרֶךְ הָרְבִיעִי י״ג מַעֲלוֹת וּמ״ו חֲלָקִים. סִימָנוֹ י״ג מ״ו. וְחָזַרְנוּ אֶצֶל הָרֹחַב הָרִאשׁוֹן וְלָקַחְנוּ שְׁנֵי שְׁלִישָׁיו וְיֵצֵא מְנַת גֹּבַהּ הַמְּדִינָה וְהוּא שְׁתֵּי מַעֲלוֹת וְל״ה חֲלָקִים. וּלְפִי שֶׁהָיָה הָרֹחַב דְּרוֹמִי. רָאוּי לִגְרֹעַ מִמֶּנּוּ מְנַת גֹּבַהּ הַמְּדִינָה מִן הָאֹרֶךְ הָרְבִיעִי. יִשָּׁאֵר לְךָ י״א מַעֲלוֹת וי״א חֲלָקִים. סִימָנוֹ י״א י״א. וְזוֹ הִיא קֶשֶׁת הָרְאִיָּה בַּלַּיְלָה הַזֶּה. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֶּה תַּעֲשֶׂה וְתֵדַע קֶשֶׁת הָרְאִיָּה כַּמָּה מַעֲלוֹת וְכַמָּה חֲלָקִים יֵשׁ בָּהּ בְּכָל לֵיל רְאִיָּה שֶׁתִּרְצֶה לְעוֹלָם׃

טו וְאַחַר שֶׁתֵּצֵא קֶשֶׁת זוֹ תָּבִין בָּהּ. וְדַע שֶׁאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה תֵּשַׁע מַעֲלוֹת אוֹ פָּחוֹת אָז אֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה יֶתֶר עַל י״ד מַעֲלוֹת אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יֵרָאֶה וְיִהְיֶה גָּלוּי לְכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃

טז וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה מִתְּחִלַּת מַעֲלָה עֶשְׂרִית עַד סוֹף מַעֲלַת י״ד. תַּעֲרֹךְ קֶשֶׁת הָרְאִיָּה אֶל הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן וְתֵדַע אִם יֵרָאֶה אוֹ לֹא יֵרָאֶה מִן הַקְּצִין שֶׁיֵּשׁ לוֹ. וְהֵן הַנִּקְרָאִין קְצֵי הָרְאִיָּה׃

יז וְאֵלּוּ הֵן קְצֵי הָרְאִיָּה. אִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה מִיֶּתֶר עַל ט׳ מַעֲלוֹת עַד סוֹף עֶשֶׂר מַעֲלוֹת אוֹ יֶתֶר עַל עֶשֶׂר. וְיִהְיֶה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן י״ג מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר. וַדַּאי יֵרָאֶה. וְאִם תִּהְיֶה הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה אוֹ יִהְיֶה הָאֹרֶךְ פָּחוֹת מִזֶּה לֹא יֵרָאֶה׃

יח וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה מְיֻתֶּרֶת עַל עֶשֶׂר מַעֲלוֹת עַד סוֹף י״א מַעֲלוֹת אוֹ יֶתֶר עַל אַחַת עֶשְׂרֵה. וְיִהְיֶה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן י״ב מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר. וַדַּאי יֵרָאֶה. וְאִם תִּהְיֶה הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה אוֹ יִהְיֶה הָאֹרֶךְ פָּחוֹת מִזֶּה לֹא יֵרָאֶה:

יט וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה מְיֻתֶּרֶת עַל י״א עַד סוֹף י״ב מַעֲלוֹת אוֹ יֶתֶר עַל י״ב. וְיִהְיֶה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן י״א מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר וַדַּאי יֵרָאֶה. וְאִם תִּהְיֶה הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה אוֹ יִהְיֶה הָאֹרֶךְ פָּחוֹת מִזֶּה לֹא יֵרָאֶה:

כ וְאִם תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה מְיֻתֶּרֶת עַל י״ב מַעֲלוֹת עַד סוֹף י״ג מַעֲלוֹת אוֹ יֶתֶר עַל י״ג. וְיִהְיֶה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן י׳ מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר וַדַּאי יֵרָאֶה. וְאִם תִּהְיֶה הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה אוֹ יִהְיֶה הָאֹרֶךְ פָּחוֹת מִזֶּה לֹא יֵרָאֶה:

כא וְאִם תִּהְיֶה הָרְאִיָּה מְיֻתֶּרֶת עַל י״ג מַעֲלוֹת עַד סוֹף י״ד מַעֲלוֹת אוֹ יֶתֶר עַל י״ד. וְיִהְיֶה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן תֵּשַׁע מַעֲלוֹת אוֹ יוֹתֵר וַדַּאי יֵרָאֶה. וְאִם תִּהְיֶה הַקֶּשֶׁת פָּחוֹת מִזֶּה אוֹ יִהְיֶה הָאֹרֶךְ פָּחוֹת מִזֶּה לֹא יֵרָאֶה. וְעַד כָּאן סוֹף הַקְּצִין:

כב כֵּיצַד. בָּאנוּ לְהִתְבּוֹנֵן בְּקֶשֶׁת הָרְאִיָּה שֶׁל לֵיל עֶרֶב שַׁבָּת שֵׁנִי לְחֹדֶשׁ אִיָּר מִשָּׁנָה זוֹ. יֵצֵא לָנוּ בְּחֶשְׁבּוֹן קֶשֶׁת הָרְאִיָּה י״א מַעֲלוֹת וְי״א חֲלָקִים כְּמוֹ שֶׁיָּדַעְתָּ. וּלְפִי שֶׁהָיְתָה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה בֵּין עֶשֶׂר עַד אַרְבַּע עֶשְׂרֵה עָרַכְנוּ אוֹתָהּ אֶל הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן. וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁהָאֹרֶךְ הָיָה בְּלֵיל זֶה י״א מַעֲלוֹת וְכ״ז חֲלָקִים. וּלְפִי שֶׁהָיְתָה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה יֶתֶר עַל י״א מַעֲלוֹת וְהָיָה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן יֶתֶר עַל עֲשָׂרָה [א.] יוֹדֵעַ שֶׁוַּדַּאי יֵרָאֶה בְּלֵיל זֶה לְפִי הַקְּצִין הַקְּצוּבוֹת. וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּכָל קֶשֶׁת וְקֶשֶׁת עִם הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן שֶׁלָּהּ:

כג וּכְבָר רָאִיתָ מִן הַמַּעֲשִׂים הָאֵלּוּ כַּמָּה חֶשְׁבּוֹנוֹת יֵשׁ בּוֹ וְכַמָּה תּוֹסָפוֹת וְכַמָּה גְּרוּעִין אַחַר שֶׁיְּצַעֲנוּ הַרְבֵּה. עַד שֶׁהִמְצִיאָנוּ דְּרָכִים קְרוֹבִים שֶׁאֵין בְּחֶשְׁבּוֹנָם עִמֶּק גָּדוֹל. שֶׁהֲיֵרַח עֲקַלְקַלּוֹת גְּדוֹלוֹת יֵשׁ בְּמַעְגְּלוֹתָיו. וּלְפִיכָךְ אָמְרוּ חֲכָמִים (תהילים קד יט) ״שָׁמֶשׁ יָדַע מְבוֹאוֹ״ יֵרַח לֹא יָדַע מְבוֹאוֹ. וְאָמְרוּ חֲכָמִים פְּעָמִים בָּא בַּאֲרֻכָּה פְּעָמִים בָּא בְּקָצָרָה. כְּמוֹ שֶׁתִּרְאֶה מֵחֶשְׁבּוֹנוֹת אֵלּוּ שֶׁפְּעָמִים תּוֹסִיף וּפְעָמִים תִּגְרַע עַד שֶׁתְּהֵא קֶשֶׁת הָרְאִיָּה. וּפְעָמִים תִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה אֲרוּכָּה וּפְעָמִים קְצָרָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

כד וְטַעַם כָּל אֵלּוּ הַחֶשְׁבּוֹנוֹת וּמִפְּנֵי מָה מוֹסִיפִים מִנְיָן זֶה וּמִפְּנֵי מָה גּוֹרְעִין. וְהֵיאַךְ נוֹדַע כָּל דָּבָר וְדָבָר מֵאֵלּוּ הַדְּבָרִים. וְהָרְאִיָּה עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר. הִיא חָכְמַת הַתְּקוּפוֹת וְהַגִּימַטְרִיּוֹת שֶׁחִבְּרוּ בָּהּ חַכְמֵי יָוָן סְפָרִים הַרְבֵּה וְהֵם הַנִּמְצָאִים עַכְשָׁו בְּיַד הַחֲכָמִים. אֲבָל הַסְּפָרִים שֶׁחִבְּרוּ חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בִּימֵי הַנְּבִיאִים מִבְּנֵי יִשָּׂשכָר לֹא הִגִּיעוּ אֵלֵינוּ. וּמֵאַחַר שֶׁכָּל אֵלּוּ הַדְּבָרִים בִּרְאָיוֹת בְּרוּרוֹת הֵם שֶׁאֵין בָּהֶם דְּפִי וְאִי אֶפְשָׁר לְאָדָם לְהַרְהֵר אַחֲרֵיהֶם, אֵין חוֹשְׁשִׁין לַמְחַבֵּר בֵּין שֶׁחִבְּרוּ אוֹתָם נְבִיאִים בֵּין שֶׁחִבְּרוּ אוֹתָם הָאֲמוֹת. שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁנִּתְגַּלָּה טַעֲמוֹ וְנוֹדָעָה אֲמִתָּתוֹ בִּרְאָיוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם דְּפִי אָנוּ סוֹמְכִין עַל זֶה הָאִישׁ שֶׁאָמְרוֹ אוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ עַל הָרְאִיָּה שֶׁנִּתְגַּלְּתָה וְהַטַּעַם שֶׁנּוֹדַע:

פרק יח

א דָּבָר יָדוּעַ וּבָרוּר שֶׁאִם יוֹצִיא לְךָ הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁהֲיֵרַח יֵרָאֶה בַּלַּיְלָה. אֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה וְאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יֵרָאֶה מִפְּנֵי הֶעָבִים שֶׁמְּכַסִּין אוֹתוֹ אוֹ מִפְּנֵי הַמָּקוֹם שֶׁהוּא גַּיְא אוֹ שֶׁיִּהְיֶה הַר גָּבוֹהַּ כְּנֶגֶד רוּחַ מַעֲרָב לְאַנְשֵׁי אוֹתוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנִּמְצְאוּ כְּאִלּוּ הֵן יוֹשְׁבִין בַּגַּיְא. שֶׁהֲיֵרַח לֹא יֵרָאֶה לְמִי שֶׁהוּא בְּמָקוֹם נָמוּךְ אֲפִלּוּ הָיָה גָּדוֹל וְיֵרָאֶה לְמִי שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּרֹאשׁ הַר גָּבוֹהַּ וְתָלוּל אַף עַל פִּי שֶׁהֲיֵרַח קָטָן בְּיוֹתֵר. וְכֵן יֵרָאֶה לְמִי שֶׁשּׁוֹכֵן עַל שְׂפַת הַיָּם אוֹ לְמִי שֶׁמְּהַלֵּךְ בִּסְפִינָה בַּיָּם הַגָּדוֹל אַף עַל פִּי שֶׁהוּא קָטָן בְּיוֹתֵר:

ב וְכֵן בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אִם יִהְיֶה יוֹם צַח יֵרָאֶה הַיֵּרַח יוֹתֵר מִמַּה שֶׁיֵּרָאֶה בִּימוֹת הַחַמָּה. לְפִי שֶׁבִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אִם יִהְיֶה יוֹם צַח יִהְיֶה הָאֲוִיר זַךְ הַרְבֵּה וְיֵרָאֶה הָרָקִיעַ בְּטֹהַר יוֹתֵר מִפְּנֵי שֶׁאֵין שָׁם אָבָק שֶׁיִּתְעָרֵב בָּאֲוִיר. אֲבָל בִּימוֹת הַחַמָּה יִהְיֶה הָאֲוִיר כְּאִלּוּ הוּא מְעֻשָּׁן מִפְּנֵי הָאָבָק וְיֵרָאֶה הַיֵּרַח קָטָן:

ג וְכָל זְמַן שֶׁתִּמְצָא קֶשֶׁת הָרְאִיָּה וְהָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן שֶׁתַּעֲרֹךְ לָהּ עִם שְׁנֵי הַקְּצִין שֶׁלָּהֶם בְּצִמְצוּם. יִהְיֶה הַיֵּרַח קָטָן בְּיוֹתֵר וְלֹא יֵרָאֶה אֶלָּא בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ בְּיוֹתֵר. וְאִם תִּמְצָא קֶשֶׁת הָרְאִיָּה וְהָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן אֲרֻכִּין הַרְבֵּה וְהוֹסִיפוּ עַד סוֹף הַקְּצִים שֶׁלָּהֶן מִמַּעֲלוֹת. יֵרָאֶה הַיֵּרַח גָּדוֹל וּלְפִי אֹרֶךְ הַקֶּשֶׁת וְהָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן יִהְיֶה גָּדְלוֹ וּגְלָיָתוֹ לַכֹּל:

ד לְפִיכָךְ רָאוּי לְבֵית דִּין לָשׂוּם שְׁנֵי דְּבָרִים אֵלּוּ בְּלִבָּם. שֶׁהֵן זְמַן הָרְאִיָּה וּמְקוֹמָהּ. וְשׁוֹאֲלִין אֶת הָעֵדִים בְּאֵי זֶה מָקוֹם רְאִיתֶם. שֶׁאִם הָיְתָה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה קְצָרָה וְיִתֵּן הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁיֵּרָאֶה בְּצִמְצוּם. כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה ט׳ מַעֲלוֹת וְה׳ חֲלָקִים וְהָיָה הָאֹרֶךְ הָרִאשׁוֹן י״ג מַעֲלוֹת בְּשָׁוֶה וּבָאוּ עֵדִים שֶׁרָאוּהוּ. אִם הָיָה בִּימוֹת הַחַמָּה אוֹ שֶׁהָיוּ בְּמָקוֹם נָמוּךְ חוֹשְׁשִׁין לָהֶן וּבוֹדְקִין אוֹתָן הַרְבֵּה וְאִם הָיָה בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים אוֹ בְּמָקוֹם גָּבוֹהַּ בְּיוֹתֵר וַדַּאי יֵרָאֶה אִם לֹא יִהְיוּ שָׁם עָבִים הַמַּבְדִּילִין:

ה עֵדִים שֶׁרָאוּ אֶת הַחֹדֶשׁ בְּזְמַנּוֹ וּבָאוּ וְהֵעִידוּ וְקִבְּלוּם בֵּית דִּין וְקִדְּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה הָרִאשׁוֹן וּמָנוּ כ״ט יוֹם מִן הַיּוֹם הַמְ [קְ] דָּשׁ. וְלֵיל שְׁלֹשִׁים לֹא נִרְאָה הַיָּרֵחַ מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהֵרָאוֹת אוֹ מִפְּנֵי שֶׁכִּסּוּהוּ עָבִים. וַהֲרֵי בֵּית דִּין מְצַפִּין לוֹ כָּל יוֹם שְׁלֹשִׁים כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. וְלֹא בָּאוּ עֵדִים וְעִבְּרוּ אֶת הַחֹדֶשׁ וְנִמְצָא יוֹם ר״ח הַשֵּׁנִי יוֹם ל״א כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ׃

ו וְהִתְחִילוּ לִמְנוֹת כ״ט יוֹם מִן יוֹם רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וְלֵיל שְׁלֹשִׁים לֹא נִרְאָה הַיָּרֵחַ. אִם תֹּאמַר שֶׁכָּךְ מְעַבְּרִין אֶת זֶה וְעוֹשִׂין אוֹתוֹ שְׁלֹשִׁים וְקוֹבְעִין רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי יוֹם ל״א. כָּךְ אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּלֵיל שְׁלֹשִׁים גַּם מֵחֹדֶשׁ זֶה וְנִמְצְאוּ מְעַבְּרִין וְהוֹלְכִין וְעוֹשִׂין חֲדָשִׁים אַחַר שְׁלֹשִׁים כָּל הַשָּׁנָה כֻּלָּהּ. וְנִמְצָא בְּחֹדֶשׁ אַחֲרוֹן אֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּלֵיל כ״ה בּוֹ אוֹ בְּלֵיל כ״ו. וְאֵין לְךָ דָּבָר שָׁחוֹק וְהֶפְסֵד יוֹתֵר מִזֶּה׃

ז וְאַל תֹּאמַר שֶׁהַדָּבָר הַזֶּה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מָצוּי הוּא שֶׁלֹּא יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּכָל הַשָּׁנָה. אֶלָּא דָּבָר קָרוֹב הוּא הַרְבֵּה. וּפְעָמִים רַבּוֹת יֵאָרַע זֶה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ בַּמְּדִינוֹת שֶׁזְּמַן הַגְּשָׁמִים שָׁם אָרֹךְ וְהֶעָבִים רַבִּים. שֶׁאֵין אָנוּ אוֹמְרִין שֶׁלֹּא יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּכָל הַשָּׁנָה אֶלָּא שֶׁלֹּא יֵרָאֶה בִּתְחִלַּת הַחֳדָשִׁים וְיֵרָאֶה אַחַר כָּךְ. וּפְעָמִים לֹא יֵרָאֶה מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ שֶׁיֵּרָאֶה בָּהֶם וְחָדָשִׁים שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה בָּהֶם לֹא יֵרָאֶה מִפְּנֵי הֶעָבִים אוֹ מִפְּנֵי שֶׁהָיָה קָטָן בְּיוֹתֵר וְלֹא נִתְפַּוֵּן אָדָם לִרְאוֹתוֹ׃

ח אֶלָּא הַקַּבָּלָה שֶׁהָיָה בְּיַד חֲכָמִים אִישׁ מִפִּי אִישׁ מִפִּי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ כָּךְ הִיא. שֶׁבִּזְמַן שֶׁלֹּא יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בִּתְחִלַּת הֶחֳדָשִׁים חֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ. בֵּית דִּין קוֹבְעִין חֹדֶשׁ מְעֻבָּר מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְחֹדֶשׁ חָסֵר מִכ״ט יוֹם. וְכֵן מְחַשְּׁבִין וְקוֹבְעִין חֹדֶשׁ מְעֻבָּר וְחֹדֶשׁ חָסֵר בְּקִבִּיעָה לֹא בְּקִדּוּשׁ. שֶׁאֵין מְקַדְּשִׁין אֶלָּא עַל הָרְאִיָּה. וּפְעָמִים עוֹשִׂין מָלֵא אַחַר מָלֵא אוֹ חָסֵר אַחַר חָסֵר כְּמוֹ שֶׁיֵּרָאֶה לָהֶם מִן הַחֶשְׁבּוֹן׃

ט וּמִתְכַּוְּנִין לְעוֹלָם בְּחֶשְׁבּוֹנָם שֶׁאִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בַּחֹדֶשׁ הַבָּא בִּזְמַנּוֹ אוֹ בְּלֵיל עִבּוּרוֹ. לֹא שֶׁיֵּרָאֶה קֹדֶם זְמַנּוֹ שֶׁהוּא לֵיל כ״ח. וּבְחֶשְׁבּוֹנוֹת הָרְאִיָּה הָאֵלּוּ שֶׁבְּאַרְנוּ יִתְבָּאֵר לְךָ וְתֵדַע מָתַי אֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה, וּמָתַי אִי אֶפְשָׁר, שֶׁלֹּא יֵרָאֶה. וְעַל זֶה סוֹמְכִין וּמְעַבְּרִין חֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ אוֹ עוֹשִׂין חֹדֶשׁ חָסֵר אַחַר חֹדֶשׁ חָסֵר. וּלְעוֹלָם אֵין פּוֹחֲתִין מֵאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים הַמְעֻבָּרִין בְּשָׁנָה וְלֹא מוֹסִיפִין עַל שְׁמוֹנָה חֳדָשִׁים הַמְעֻבָּרִין. וְגַם לְעִבּוּר חֳדָשִׁים אֵלּוּ שֶׁמְּעַבְּרִין לְפִי חֶשְׁבּוֹן עוֹשִׂין סְעֻדַּת עִבּוּר הַחֹדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ בְּפֶרֶק שְׁלִישִׁי׃

י וְכָל שֶׁתִּמְצָא בַּגְּמָרָא מִדְּבָרִים שֶׁמַּרְאִין שֶׁבֵּית דִּין סוֹמְכִין עַל הַחֶשְׁבּוֹן וּמִפִּי מֹשֶׁה מִסִּינַי שֶׁהַדָּבָר מָסוּר לָהֶם וְהָרְשׁוּת בְּיָדָם לְחַסֵּר אוֹ לְעַבֵּר. וְכֵן זֶה שֶׁחִסַּר תִּשְׁעָה חֳדָשִׁים בַּשָּׁנָה וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה הַכֹּל עַל עִקַּר זֶה הוּא בָּנוּי בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִרְאֶה הַחֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ׃

יא וְכֵן זֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁמְּעַבְּרִין אֶת הַחֹדֶשׁ לְצֹרֶךְ הוּא בְּחֳדָשִׁים אֵלּוּ שֶׁמְּעַבְּרִין אוֹתָן לְפִי חֶשְׁבּוֹן וְעוֹשִׂין אֶחָד מָלֵא וְאֶחָד חָסֵר. וְיֵשׁ לָהֶם לְעַבֵּר חֹדֶשׁ אַחַר חֹדֶשׁ אוֹ לְחַסֵּר. בָּזֶה הוּא שֶׁמְּעַבְּרִין לְצֹרֶךְ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִרְאֶה הַיָּרֵחַ בִּזְמַנּוֹ. אֶלָּא בְּעֵת שֶׁיֵּרָאֶה הַיָּרֵחַ בִּזְמַנּוֹ שֶׁהוּא תְּחִלַּת הֱיוֹתוֹ נִרְאֶה אַחַר שֶׁנִּתְקַבֵּץ עִם הַשֶּׁמֶשׁ מְקֻדָּשִׁין לְעוֹלָם׃

יב וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ שָׁם בֵּית דִּין וְסוֹמְכִין עַל הָרְאִיָּה. אֲבָל בִּזְמַנִּים אֵלּוּ אֵין סוֹמְכִין אֶלָּא עַל הַקְּבִיעָה בְּזֶה הַחֶשְׁבּוֹן הָאֶמְצָעִי הַפָּשׁוּט בְּכָל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ בַּהֲלָכוֹת אֵלּוּ׃

יג יִתְבָּאֵר בְּסִפְרֵי הַחֶשְׁבּוֹן הַתְּקוּפוֹת וְהַגִּימַטְרִיָּאוֹת שֶׁאִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יֵרָאֶה בְּכָל מְדִינוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵן לְמַעֲרַב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְכֻנָּנוֹת כְּנֶגְדָּהּ. וְאִם יִתֵּן הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁלֹּא יֵרָאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה בִּמְדִינוֹת אֲחֵרוֹת שֶׁהֵן לְמַעֲרַב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְכֻנָּנוֹת כְּנֶגְדָּהּ. לְפִיכָךְ אִם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בִּמְדִינָה שֶׁהִיא לְמַעֲרַב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִין בָּזֶה רְאָיָה שֶׁלֹּא יֵרָאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶלָּא אֶפְשָׁר שֶׁנִּרְאֶה הַיָּרֵחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃

יד אֲבָל אִם לֹא יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּרֹאשׁ הֶהָרִים בַּמְּדִינָה הַמַּעֲרָבִית הַמְכֻנֶּנֶת כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא נִרְאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃

טו וְכֵן אִם לֹא יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּיָדוּעַ שֶׁלֹּא נִרְאֶה בְּכָל מְדִינוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵן לְמִזְרַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְכֻנָּנוֹת כְּנֶגְדָּהּ. וְאִם יֵרָאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה בִּמְדִינוֹת מִזְרָחִיּוֹת וְאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יֵרָאֶה. לְפִיכָךְ אִם יֵרָאֶה בִּמְדִינָה שֶׁהִיא לְמִזְרַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּמְכֻנֶּנֶת כְּנֶגְדָּהּ בְּיָדוּעַ שֶׁנִּרְאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאִם לֹא נִרְאֶה בַּמְּדִינָה הַמִּזְרָחִית אִין בָּזֶה רְאָיָה אֶלָּא אֶפְשָׁר שֶׁיֵּרָאֶה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃

טז וְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים כְּשֶׁהָיוּ הַמְּדִינוֹת שֶׁבַּמַּעֲרָב וְשֶׁבַּמִּזְרָח מְכֻנּוֹת. כְּגוֹן שֶׁהָיוּ נוֹטוֹת לְצָפוֹן הָעוֹלָם מִשְּׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת עַד ל״ה מַעֲלוֹת. אֲבָל אִם הָיוּ נוֹטוֹת לַצָּפוֹן יוֹתֵר מִזֶּה אוֹ פָּחוֹת. מִשְׁפָּטִים אֲחֵרִים יֵשׁ לָהֶן שֶׁהֲרֵי אֵינָן מְכֻנּוֹת כְּנֶגֶד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּדְבָרִים אֵלּוּ שֶׁבְּאַרְנוּ בְּעֵרֵי מִזְרָח וּמַעֲרָב אֵינָן אֶלָּא לְהַגִּיד כָּל מִשְׁפְּטֵי הָרְאִיָּה לְהַגְדִּיל תּוֹרָה וּלְהַאְדִּירָהּ. לֹא שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי מִזְרָח אוֹ בְּנֵי מַעֲרָב סוֹמְכִין עַל רְאִיַּת הַיָּרֵחַ אוֹ תּוֹעִיל לָהֶם כְּלוּם. אֶלָּא לְעוֹלָם אֵין סוֹמְכִין אֶלָּא עַל קִדּוּשׁ בֵּית דִּין שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ כַּמָּה פְּעָמִים׃

פרק יט

א לְפִי שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים שֶׁבְּכָלַל דְּבָרִים שֶׁהָיוּ בּוֹדְקִין בָּהֶן אֶת הָעֵדִים אוֹמְרִין לָהֶן לְהֵיכָן הָיָה הַיָּרֵחַ נוֹטֶה. כָּשֵׁר בְּעֵינַי לְהוֹדִיעַ דֶּרֶךְ חֶשְׁבּוֹן דָּבָר זֶה. וְאֵין אֲנִי מְדַקְדֵּק בּוֹ לְפִי שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל בִּרְאִיָּה כְּלָל. וּתְחִלַּת חֶשְׁבּוֹן זֶה לֵידַע נְטִיַּת הַמַּזָּלוֹת תְּחִלָּה:

ב הָעַגָלָה שֶׁהִיא עוֹבֶרֶת בְּמַחֲצִית הַמַּזָּלוֹת שֶׁבָּהּ מַהֲלַךְ הַשֶּׁמֶשׁ. אֵינָהּ עוֹבֶרֶת בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם מֵחֲצִי הַמִּזְרָח לַחֲצִי הַמַּעֲרָב. אֶלָּא נוֹטָה הִיא מְעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה הַמְסַבֵּב בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם כְּנֶגֶד צָפוֹן וְדָרוֹם. חֶצְיָהּ נוֹטֶה לַצָּפוֹן וְחֶצְיָהּ נוֹטֶה לַדָּרוֹם:

ג וּשְׁתֵּי נְקֻדּוֹת יֵשׁ בָּהּ שֶׁפּוֹגַעַת בָּהֶן הָעֲגָלַת הַקַּו הַשָּׁוֶה הַמְסַבֵּב בְּאֶמְצַע הָעוֹלָם. הַנְּקֻדָּה הָאַחַת רֹאשׁ מַזָּל טָלֶה. הַנְּקֻדָּה הַשְּׁנִיָּה שֶׁכְּנֶגְדָּהּ רֹאשׁ מַזַּל מֹאזְנַיִם. וְנִמְצְאוּ שִׁשָּׁה מַזָּלוֹת נוֹטוֹת לַצָּפוֹן מִתְּחִלַּת טָלֶה עַד סוֹף בְּתוּלָה. וְשִׁשָּׁה נוֹטוֹת לַדָּרוֹם מִתְּחִלַּת מַזַּל מֹאזְנַיִם עַד סוֹף מַזַּל דָּגִים:

ד וּמֵרֹאשׁ מַזַּל טָלֶה יַתְחִילוּ הַמַּזָּלוֹת לִנְטוֹת מְעַט מְעַט וּלְהִתְרַחֵק מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה כְּנֶגֶד הַצָּפוֹן עַד רֹאשׁ סַרְטָן. וְיִהְיֶה רֹאשׁ סַרְטָן מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה לְרוּחַ הַצָּפוֹן שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וַחֲצִי מַעֲלָה בְּקֵרוּב. וַיַּחְזְרוּ הַמַּזָּלוֹת לְהִתְקָרֵב לַקַּו הַשָּׁוֶה מְעַט מְעַט עַד רֹאשׁ מֹאזְנַיִם שֶׁהוּא עַל הַקַּו הַשָּׁוֶה. וּמֵרֹאשׁ מֹאזְנַיִם יַתְחִילוּ לִנְטוֹת וּלְהִתְרַחֵק כְּנֶגֶד רוּחַ דָּרוֹם עַד רֹאשׁ גְּדִי. וְיִהְיֶה רֹאשׁ גְּדִי רָחוֹק מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה לְרוּחַ דָּרוֹם שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וַחֲצִי מַעֲלָה. וַיַּחְזְרוּ הַמַּזָּלוֹת לְהִתְקָרֵב מְעַט מְעַט כְּנֶגֶד הַקַּו הַשָּׁוֶה עַד רֹאשׁ טָלֶה:

ה נִמְצָא רֹאשׁ טָלֶה וְרֹאשׁ מֹאזְנַיִם מְסַבֵּב עַל הַקַּו הַשָּׁוֶה. וּלְפִיכָךְ כְּשֶׁתִּהְיֶה הַשֶּׁמֶשׁ בִּשְׁנֵי רָאשִׁים אֵלּוּ לֹא תִּהְיֶה נוֹטָה לֹא לַצָּפוֹן וְלֹא לַדָּרוֹם. וְתִזְרַח בַּחֲצִי מִזְרָח וְתִשְׁקַע בַּחֲצִי מַעֲרָב. וְיִהְיֶה הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה שָׁוִין בְּכָל הַיִּשּׁוּב:

ו חֲרֵי נִתְבָּרֵר לְךָ שֶׁכָּל מַעֲלָה וּמַעֲלָה מִמַּעֲלוֹת הַמַּזָּלוֹת נוֹטָה לַצָּפוֹן אוֹ לַדָּרוֹם וְיֵשׁ לִנְטִיָּתָהּ שִׁעוּר. (וְרֹב) [וְרֹחַב] הַנְּטִיָּה לֹא תִּהְיֶה יוֹתֵר עַל שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וַחֲצִי בְּקֵרוּב:

ז וְאֵלּוּ הֵם הַשִּׁעוּרִים שֶׁל נְטִיּוֹת לְפִי מִנְיַן הַמַּעֲלוֹת שֶׁל מַזָּלוֹת. וְהַתְּחָלָה מֵתְחֶלֶת מַזַּל טָלֶה. י׳ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם ד׳ מַעֲלוֹת. כ׳ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם ח׳ מַעֲלוֹת. ל׳ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם י״א מַעֲלוֹת וּמֶחֱצָה. ומ׳ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם ט״ו מַעֲלוֹת. נ׳ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם י״ח מַעֲלוֹת. ס׳ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם כ׳ מַעֲלוֹת. ע׳ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם כ״ב מַעֲלוֹת. פ׳ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם כ״ג מַעֲלוֹת. צ׳ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם כ״ג מַעֲלוֹת וַחֲצִי מַעֲלָה:

ח וְאִם יִהְיוּ אֲחָדִים בְּמִנְיַן תִּקַּח לָהֶם מְנָתָם מִבֵּין שְׁתֵּי הַנְּטִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בַּשֶּׁמֶשׁ וּבַיָּרֵחַ. כֵּיצַד. חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת נְטִיָּתָם שְׁתֵּי מַעֲלוֹת. וְאִם הָיָה מִנְיַן הַמַּעֲלוֹת כ״ג נְטִיָּתָם ט׳ מַעֲלוֹת. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ בְּכָל הָאֲחָדִים שֶׁהֵן עִם הָעֲשָׂרוֹת:

ט וּמֵאַחַר שֶׁתֵּדַע הַנְּטִיָּה שֶׁל מַעֲלוֹת מֵאַחַת עַד צ׳. תֵּדַע נְטִיָּתָם כֻּלָּן כְּדֶרֶךְ שֶׁהוֹדַעְנוּךָ בְּרֹחַב הַיָּרֵחַ. שֶׁאִם הָיָה הַמִּנְיָן יֶתֶר עַל צ׳ עַד ק״פ תִּגְרַע אוֹתוֹ מִק״פ. וְאִם הָיָה יוֹתֵר עַל ק״פ עַד ר״ע תִּגְרַע מְמֶּנּוּ ק״פ. וְאִם הָיָה יוֹתֵר עַל ר״ע עַד ש״ס תִּגְרַע אוֹתוֹ מִש״ס. וְהַנִּשְׁאָר תֵּדַע נְטִיָּתוֹ וְהוּא נְטִיַּת אוֹתוֹ הַמִּנְיָן שֶׁבְּיָדְךָ בְּלֹא גֶּרָעוֹן וְלֹא תוֹסֶפֶת:

י אִם תִּרְצֶה לֵידַע כַּמָּה מַעֲלוֹת הוּא הַיָּרֵחַ נוֹטֶה מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה כְּנֶגֶד צָפוֹן הָעוֹלָם אוֹ כְּנֶגֶד דְּרוֹם הָעוֹלָם. תֵּדַע תְּחִלָּה כַּמָּה נְטִיַּת הַמַּעֲלָה שֶׁהִיא מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי וּלְאֵי זֶה רוּחַ הִיא נוֹטָה לַצָּפוֹן אוֹ לַדָּרוֹם. וְתַחֲזוֹר וְתַחְשֹׁב וְתוֹצִיא רֹחַב הַיָּרֵחַ הָרִאשׁוֹן וְתִרְאֶה אִם הוּא צְפוֹנִי אוֹ דְּרוֹמִי. אִם נִמְצְאוּ רֹחַב הַיָּרֵחַ וּנְטִיַּת מַעֲלָתוֹ בְּרוּחַ אַחַת כְּגוֹן שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם צְפוֹנִים אוֹ דְּרוֹמִיִּים תְּקַבֵּץ שְׁנֵיהֶם. וְאִם נִמְצְאוּ בִּשְׁתֵּי רוּחוֹת כְּגוֹן שֶׁהָיָה הָאֶחָד דְּרוֹמִי וְהָאֶחָד צְפוֹנִי. תִּגְרַע הַמְּעַט מִשְּׁנֵיהֶם מִן הָרַב וְהַנִּשְׁאָר הוּא מֶרְחַק הַיָּרֵחַ מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה בְּאוֹתָהּ הָרוּחַ שֶׁהָיָה בָּהּ הָרַב בִּשְׁנֵיהֶם:

יא כֵּיצַד בָּאנוּ לֵידַע כַּמָּה הַיָּרֵחַ נוֹטֶה מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה בְּלֵיל הָרְאִיָּה שֶׁהוּא שֵׁנִי לְחֹדֶשׁ אִיָּר מִשָּׁנָה זוֹ. וּכְבָר יָדַעְתָּ שֶׁמַּעֲלַת הַיָּרֵחַ הָיְתָה י״ט מִמַּזַּל שׁוֹר. נְטִיָּתָהּ בַּצָּפוֹן כְּמוֹ י״ח מַעֲלוֹת. וְרֹחַב הַיָּרֵחַ הָיָה בַּדָּרוֹם כְּמוֹ ד׳ מַעֲלוֹת. תִּגְרַע הַמְּעַט מִן הָרַב יִשָּׁאֵר י״ד מַעֲלוֹת. וְנִמְצָא הַיָּרֵחַ רָחוֹק מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה י״ד מַעֲלוֹת לְרוּחַ צָפוֹן. שֶׁהָרֵי הַמִּנְיָן הָרַב שֶׁהוּא שְׁמוֹנָה עָשְׂרֵה מַעֲלוֹת הָיָה צְפוֹנִי. וְכָל חֶשְׁבּוֹן זֶה בְּקֵרוּב בְּלֹא דְּקְדּוּק לְפִי שֶׁאֵינוֹ מוֹעִיל בִּרְאִיָּה:

יב אִם תִּרְצֶה לֵידַע לְאֵי זוֹ רוּחַ מֵרוּחוֹת הָעוֹלָם יֵרָאֶה הַיָּרֵחַ נוֹטֶה. תַּחְשֹׁב וְתֵדַע מֶרְחַקּוֹ מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה. אִם יִהְיֶה עַל הַקַּו הַשָּׁוֶה אוֹ קָרוֹב מִמֶּנּוּ בְּשָׁתַיִם אוֹ שָׁלֹשׁ מַעֲלוֹת בַּצָּפוֹן אוֹ בַּדָּרוֹם. יֵרָאֶה מְכֻוָּן כְּנֶגֶד אֶמְצַע מַעֲרַב וְתִרְאֶה פְּגִימָתוֹ מְכֻוֶּנֶת כְּנֶגֶד מִזְרַח הָעוֹלָם בְּשָׁוֶה:

יג וְאִם יִהְיֶה רָחוֹק מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה לְצָפוֹן הָעוֹלָם. יֵרָאֶה בֵּין מַעֲרַב הָעוֹלָם וּבֵין צְפוֹנוֹ. וְתִרְאֶה פְּגִימָתוֹ נוֹטָה מִכְּנֶגֶד מִזְרַח הָעוֹלָם כְּנֶגֶד דְּרוֹם הָעוֹלָם:

יד וְאִם הָיָה רָחוֹק מֵעַל הַקַּו הַשָּׁוֶה לִדְרוֹם הָעוֹלָם. יִרְאֶה בֵּין מַעֲרַב הָעוֹלָם וּבֵין דְּרוֹמוֹ. וְתֵרָאֶה פְּגִימָתוֹ נוֹטָה מִכְּנֶגֶד מִזְרַח הָעוֹלָם כְּנֶגֶד צְפוֹן הָעוֹלָם. וּלְפִי רֹב הַמֶּרְחָק וּלְפִי רֹב הַנְּטִיָּה׃

טו וּמֵחֲקִירַת הָעִדִּים שֶׁאוֹמְרִין לָהֶם כַּמָּה הָיָה גָּבוֹהַּ. וְדָבָר זֶה יִוָּדַע מִקֶּשֶׁת הָרְאִיָּה. שֶׁבִּזְמַן שֶׁתִּהְיֶה קֶשֶׁת הָרְאִיָּה קְצָרָה יֵרָאֶה הַיֶּרַח כְּאִלּוּ הוּא קָרוֹב מִן הָאָרֶץ. וּבִזְמַן שֶׁתִּהְיֶה אֲרֻכָּה יֵרָאֶה גָּבוֹהַּ מֵעַל הָאָרֶץ. וּלְפִי אֹרֶךְ קֶשֶׁת הָרְאִיָּה לְפִי גָּבְהוֹ מֵעַל הָאָרֶץ בִּרְאִיַּת הָעֵינַיִם׃

טז חֲרֵי בֵּאַרְנוּ חֶשְׁבּוֹנוֹת כָּל הַדְּרָכִים שֶׁצְּרִיכִין לָהֶם בִּידִיעַת הָרְאִיָּה וּבַחֲקִירַת הָעֵדִים. כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל יָדוּעַ לַמְּבִינִים וְלֹא יֶחְסְרוּ דֶּרֶךְ מִדְּרְכֵי הַתּוֹרָה וְלֹא יְשׁוֹטְטוּ לְבַקֵּשׁ אַחֲרֶיהָ בִּסְפָרִים אֲחֵרִים. (ישעיה לד טז) "דִּרְשׁוּ מֵעַל סֵפֶר ה׳" וְקִרְאוּ, אַחַת מֵהֶנָּה לֹא נֶעְדָּרָה׃ סָלִיק הִלְכוֹת קִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ